ଅଜଣାଁ ଅତିଥି

ରାଧାମୋହନ ମହାପାତ୍ର

ଅରଣୀ ଅତିଥି

ରାଧାମୋହନ ମହାପାତ୍ର

ଅରଣ୍ୟ ଅତିଥି
(ଉପନ୍ୟାସ)

ଲେଖକ:
ରାଧାମୋହନ ମହାପାତ୍ର
ଗ୍ରାମ : ଚର୍ଚ୍ଚିକା, ପୋ : ବାଙ୍କୀ.
ଜି : କଟକ

ପ୍ରକାଶିକା ଓ ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରିଣୀ :
ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତିଭା ମହାପାତ୍ର
"ପ୍ରତିଭାନୀ"
୧୪୭, ବୁଢ଼େଶ୍ୱରୀ ପୋ:ଅ:ଲେନ୍
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୬

ପ୍ରଚ୍ଛଦ :
ଅସୀମ ବସୁ

ପ୍ରକାଶକାଳ :
ନବବର୍ଷ
୧.୧.୧୯୯୬

ମୁଦ୍ରଣ:
କ୍ରିଏଟିଭ୍ ଅଫ୍‌ସେଟ୍
ବି-୪୬, ଶହୀଦ ନଗର,
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭

ମୂଲ୍ୟ:
ପଞ୍ଚଚାଳିଶ ଟଙ୍କା

ARANYA ATITHI
(Forest Guest) (Novel)

Written by :
RADHAMOHAN MOHAPATRA

Published by :
Smt. Prativa Mohapatra
'PRATIVANI'
147, Budheswari, P.O. Lane
Bhubaneswar - 6

Cover Design by :
Asim Basu

Date of Publication
New Year, 1996 (1.1.96)

Printed at:
Creative Offset
B-46, Sahid Nagar.
Bhubaneswar - 7

Price:
Rs. 45.00
(Rupees Forty Five only)

ଉତ୍ସର୍ଗ

ବିଶ୍ୱର କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ବିରଳ ପଶୁ ଓ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି

Cell :- 9861189936

"Prakruti Bandhu

Radhamohan Mohapatra

Writer

[Jim Corbett of Odisha]

'Prativani"

147, Budheswari Old Post Office Lane, Bhubaneswar - 751006

ନାନ୍ଦୀମୁଖ

ଦିଅଁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ହେଲେ ମନ୍ଦିରର ମୁଖଶାଳା ବାଟେଦେଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେବେ ଦର୍ଶନ ମୁଖ୍ୟ, ଅନ୍ୟସବୁ ଗୌଣ, ଆନୁସଙ୍ଗିକ । ସେଇ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ମୋର ଏ ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରାକ୍‌କଥନ ବା ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଅବତାରଣା, ବା ଉପୋଦ୍‌ଘାତର ଭୂମିକା । ତେବେ ସେ ଦିଅଁକୁ ସର୍ବାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର କରିବାରେ ଶିଳ୍ପୀ ସାମର୍ଥ୍ୟ ପ୍ରାୟତଃ ନିଃଶେଷିତ; ମୁଖଶାଳାକୁ ମନଲାଖି ମନୋରମ କରିବାକୁ ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକ ନଥିଲାପରି ମନେହୁଏ । ସରଳଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଯାହା କହିବାର କଥା ତାହା ପ୍ରକାଶିତ । ତା'ର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଅନାବଶ୍ୟକ; ହୁଏତ ଅରୁଚିକର ବୋଧହେବ । ଶିଳ୍ପୀ କେବଳ ଦିଅଁ ଗଢ଼ିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ତାହାର କଳା ପାଟବତା ଦର୍ଶକ ଆଖିରେ । ମୂର୍ତ୍ତିର ମହିମା କେବଳ ଭକ୍ତ, ଦର୍ଶକ ବୁଝିପାରେ, ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ଯଦି ମୋ ମୂର୍ତ୍ତିର ମହିମା ଥାଏ ଭକ୍ତ ସ୍ୱତଃ ଆକର୍ଷିତ ହେବ । ମୁଁ ଯେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ିଛି ଅନୁଭୂତିର ଉପାଦାନକୁ ନେଇ, ଯାହା ଗଢ଼ିବାପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ତା'ର ମୂଲ୍ୟାୟନ/ଆକଳନ କରିବେ ସୁଧୀପାଠକବୃନ୍ଦ ।

ଗୁଣ ଚିହ୍ନେ ଗୁଣିଆ ନ୍ୟାୟରେ ଏଇ ପୁସ୍ତକର ଭୂମିକାର 'ପାଦଟୀକା' ବିଶିଷ୍ଟ କଥାକାର ତଥା ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଔପନ୍ୟାସିକ ଡଃ ବିଭୂତି ପଟ୍ଟନାୟକ ଉପନ୍ୟାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ ସୂଚନା ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅକୁଣ୍ଠ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ଅନୁପ୍ରେରଣା ମୋତେ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛି ଯଦ୍ୱାରା ବିଗତ କେତେବର୍ଷ ହେବ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ସୃଷ୍ଟିକରିବା ଓ ଛାପିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଚରୈବେତିର ଆହ୍ୱାନରେ ଆଗକୁ ପାଦ ଥାପି ଚାଲିଛି, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥକି ନପଡ଼ିଛି । ଏହି ଅବସରରେ କବିଙ୍କ ଅମୋଘ ପରାମର୍ଶ ବାରମ୍ବାର ମନରେ ଗୁଞ୍ଜରିତ ହେଉଛି—

''ଆଗରେ ପଡ଼ିଛି ପଥ ବହୁଦୂର
ଆହୁରି କେତେ ଯେ ବାକୀ
ଚାଲିବି ଚାଲିବି ନ ପଡ଼ିବି ଥକି
ମୁଦିବା ଆଗରୁ ଆଖି''

'ଅରଣ୍ୟ ଅତିଥି' ପ୍ରଥମେ ଆବର୍ତ୍ତ ପୂଜା ସଂଖ୍ୟା ୧୯୯୩ରେ 'ରାତ ଅତିଥି' ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ପାଠକ, ପାଠିକାଙ୍କଠୁଁ

ଅଭିନନ୍ଦନିକା ଓ ପ୍ରଶଂସା ପାଇ ଉଲ୍ଲସିତ ଓ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲି । ତେବେ ପୁସ୍ତକ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ଘଟିଲା ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ, ଉପନ୍ୟାସର ନାମକରଣରେ ମୁଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନଥିଲି । ଏମିତି ଅସନ୍ତୋଷରେ ଦୁଇବର୍ଷ ବିତିଗଲା । ଦିନେ ହଠାତ୍ 'ଅରଣ୍ୟ ଅତିଥି' ନାଁଟା ମନଟାକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରିବସିଲା, ହୃଦୟକୁ ଆକର୍ଷିତ କରିଦେଲା ଯେପରି ମୂଲ୍ୟବାନ ସମ୍ପତ୍ତିଟା ପାଇପାରିଛି ।

ଆରେ- ଏତେ ସହଜ ନାଁ- ମୁଁ ଖୋଜି ହେଉଛି, ଧନ୍ଦି ହେଉଛି, ହୁଏତ ପାଖରେ ଥାଇ ଧରା ଦେଉନି । ମୋତେ ଯେ, ନାଁଟି ବାଛି ଧରାଇଦେଲେ ସେ ମଧ ତା ସହିତ ଦେଇଗଲେ ଅପୂର୍ବ ଅମୂଲ୍ୟ ଉପାଦାନ ଦାନ ସହିତ ଦକ୍ଷିଣା ଦେଲା ଭଳି । ଏଣୁ ମୂଳ ଲେଖାକୁ ଆଉ କିଛି ସଙ୍କୁଚିତ ନକରି ରାଜ ଅତିଥିରେ ଆଉ କେତୋଟି ଅନୁଭବ ସଂଯୋଗ କଲି । ଏହା ଏକ ସ୍ୱୟଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ନବ କଳେବର ରୂପରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ଏହାର କିୟଦଂଶ ଗତ ଆବର୍ତ୍ତ '୯୬' ପୂଜାସଂଖ୍ୟାରେ ଏକ ସୁଖପାଠ୍ୟ ଅଧ୍ୟାୟ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

'ଆବର୍ତ୍ତ' ସଂପାଦକ ଆଡଭୋକେଟ୍ ନଟବର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଅକୁଣ୍ଠ ସହଯୋଗକୁ ଭୁଲିବାର କଥା ନୁହେଁ । ଏପରି ଅନେକ ଅଗଣିତ ଶୁଭେଚ୍ଛୁଙ୍କଠୁ ମୋର ପରିବାରର ସମସ୍ତ ପିଲାମାନଙ୍କ ତଥା ପତ୍ନୀ ପ୍ରତିଭାଙ୍କ ଭୂମିକା ମଧ ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । ମୋର ଏଇ ଯାତ୍ରା ପଥର ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ଓ ସହଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ଅବସରରେ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଋଣ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ।

ମଣିଷ ମାନବିକ ଗୁଣରେ ବିକଶିତ ହେଉ, ଜୀବେ ଦୟା ଶିବେ ଭକ୍ତିର ଉଦ୍ଧରଣରେ ଜଗତ ମଣ୍ଡିତ ହେଉ । ପାଠକଙ୍କ ମନକୁ ପୁସ୍ତକର ବାର୍ତ୍ତା ଛୁଇଁଲେ ଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହେବ ।

ବିନୟାବନତ
'ମୋହନ'

ଭୂମିକା

ସାଂପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ କଥା ସାହିତ୍ୟରେ ନରନାରୀଙ୍କ ପ୍ରେମ, ପ୍ରତାରଣା ଓ ଜୀବନ ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ନେଇ କମ୍ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ। ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ଲେଖକ ରାଧାମୋହନ ମହାପାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ଏଭଳି ମାନବିକ ଚରିତ୍ର ସମ୍ବଳିତ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖି ଯଶ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଏ ପୃଥିବୀ କେବଳ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଏତେ ସୁନ୍ଦର, ଏତେ ରହସ୍ୟମୟ ନୁହେଁ। ଏ ସମଗ୍ର ବିଶାଳ ଭୂମଣ୍ଡଳରେ ତିନି ଭାଗ ଜଳ, ଏକଭାଗ ମାତ୍ର ସ୍ଥଳଭାଗ। ଏଇ ସ୍ଥଳ ଭାଗରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛି ଶ୍ୟାମଳ ବନଭୂମି, ସମୁଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ, ଧନଧାନ୍ୟଭରା ଶସ୍ୟ କ୍ଷେତ; ରୁକ୍ଷ ଧୂସର ମରୁଭୂମି ଆଉ ଦିଗହୀନ ସବୁଜ ପ୍ରାନ୍ତର। ଶସ୍ୟ ଶ୍ୟାମଳ ସମତଳ ପ୍ରାନ୍ତର ଭୂମିରେ ଯେପରି ମଣିଷର ବସବାସ; ଘନ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସେଇପରି ନାନା ଜାତିର ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଆଦିମ ନିବାସ। ଏଇ ଅରଣ୍ୟ ଭୂମିର ରାଜା ଯଦି ସିଂହ; ସେନାପତି ସେହିପରି ବ୍ୟାଘ୍ର। ସମତଳ ଭୂମି ଅଧିବାସୀ ମଣିଷ କ୍ରମଶଃ ନିଜ ବାସଭୂମିର ଭୌଗୋଳିକ ସୀମାରେଖା ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ବୃକ୍ଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ଅରଣ୍ୟ-ସହର, ପଶୁ-ଶିକାର। ଏକଦା ସିଂହ, ବ୍ୟାଘ୍ରାଦି ପ୍ରାଣୀ ହିଂସ୍ର ପଶୁ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହେଉଥିଲେ। ମଣିଷ ହେଉଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ସୁସ୍ୱାଦୁ ଆହାର କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଅସ୍ତ୍ରେୟାସ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ଆଜିର ହିଂସ୍ର ମଣିଷର ପରାକ୍ରମ ପାଖରେ ପଶୁରାଜ- ପଶୁ ସେନାପତି ଆଦି ହୀନବଳ, ପରାଜିତ, ହିଂସ୍ର ମଣିଷର ନିରୀହ ଶିକାର।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଣୀ-ଜଗତରେ ପଶୁ ଓ ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଛି, ସେଥିରେ ଅରଣ୍ୟ ତାର ଜାଙ୍ଗଲିକ ସୁଷମା ହରାଇବା ସହିତ; ପଶୁ ତାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହରାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି। ବ୍ୟାଘ୍ର ବଂଶ କ୍ରମଶଃ ଲୋପ ପାଇଯିବାକୁ ବସିଛି। ସେଥିପାଇଁ ଲୋଭୀ ଓ ହିଂସ୍ର ମଣିଷର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରୁ ବାଘ-ବଂଶକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ବ୍ୟାଘ୍ର-ପ୍ରକଳ୍ପ; ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ ଯୋଜନା।

ପ୍ରାଣୀ ଜଗତରେ ଏ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଯାଉଛି, ତାହା ବହୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡାଇ ଯାଉଛି। ସେଥିପାଇଁ ସାମାଜିକ ମଣିଷକୁ ନେଇ ଅଜସ୍ର ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆରଣ୍ୟକ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ହେବା ଦେଖାଯାଉନାହିଁ। ହୁଏତ ଆମର ନଗରବାସୀ ନାଗରିକ-ଲେଖକମାନେ ପ୍ରାଣୀଜଗତରେ ଘଟି ଯାଉଥିବା ଏ ସବୁ ଘଟଣା ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ନୁହନ୍ତି। ଅଥବା ଅରଣ୍ୟର ପଶୁମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଲେଖିଲା ଭଳି ଅଭିଜ୍ଞତା

ନାହିଁ। ଓଡ଼ିଆ କଥାକାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଧାମୋହନ ମହାପାତ୍ର ଜଣେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ। ମୂଷା, ବିଲେଇ, କୁକୁରଙ୍କ ଭଳି ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବାଘ, ଭାଲୁ ଭଳି ଅରଣ୍ୟ ନିବାସୀ ହିଂସ୍ର ପଶୁମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ — ସବୁ ଜାତିର ପଶୁମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ତାଙ୍କର ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି। ସେ ଯେପରି ଶିକାର ପାଇଁ ବନ୍ଧୁକ ଚଳେଇ ଜାଣନ୍ତି; ସେଇ ଅନୁଭୂତିକୁ ବାଙ୍ମୟ ରୂପ ଦେବା ଲାଗି ସେହିପରି ମଧ୍ୟ ସେ କଲମ ଚଳାଇ ପାରନ୍ତି। ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶନ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଆଉ ଦୁଇଟି ଉପନ୍ୟାସ 'ଜଙ୍ଗଲର ଜମାନବନ୍ଦୀ' ଏବଂ 'ବ୍ୟାଘ୍ରନିନାଦ'ରେ ସେ ବନ୍ୟ ମଣିଷ ଏବଂ ବନବାସୀ ପଶୁମାନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ନିଜର ତିକ୍ତ ମଧୁର ଅନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। 'ଅରଣ୍ୟଅତିଥି' ସେଇ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ତାଙ୍କର ତୃତୀୟ-ଉପନ୍ୟାସ। ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ଉପନ୍ୟାସ ତୁଳନାରେ ଏହା ଆକାରରେ ଛୋଟ କିନ୍ତୁ କାହାଣୀ-ବିନ୍ୟାସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାବନାରେ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ଓ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ। ମଣିଷ ଚେତନାକୁ ଉଦ୍ରେକ କରିବାର ଉପାଦାନ ଏଥିରେ ରହିଛି।

'ଜଙ୍ଗଲର ଜମାନବନ୍ଦୀ' ଓ 'ବ୍ୟାଘ୍ରନିନାଦ' ପରି 'ଅରଣ୍ୟ ଅତିଥି' ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମଜୀବନୀମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ। ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଏହି ଅନୁଭୂତିମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସର ନାୟିକା ସର୍କସର ଅଭିନେତ୍ରୀ ବାଘୁଣୀ ରଂଜୁ, ପୁଷି ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ଆଉ ଏକ ଧବଳ ମୂଷା। ପଶୁ ଜନ୍ମ ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଠାରେ ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ, ତ୍ୟାଗ ଭଳି ମାନବିକ ଗୁଣ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ। ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ପଶୁତ୍ୱ ଥାଏ, ପଶୁମାନଙ୍କ ଠାରେ ମଧ୍ୟ ଲୁଚି ରହିଥାଏ ସେଇପରି ମାନବିକ ଗୁଣ। ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସେବା ବଳରେ ପଶୁ ମଧ୍ୟରୁ ସେଇ ମାନବିକ ଗୁଣକୁ ଉଦ୍ରେକ କରାଯାଇପାରେ। ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର 'ଅରଣ୍ୟ ଅତିଥି' ଉପନ୍ୟାସରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଆକାର ପ୍ରକାରର ତିନୋଟି ପଶୁଙ୍କ ରୋମାଞ୍ଚକର ଜୀବନ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସତ୍ୟକୁ ପାଠକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି।

ଓଡ଼ିଆ କଥା ସାହିତ୍ୟରେ 'ଅରଣ୍ୟ ଅତିଥି' ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ଉପନ୍ୟାସ। ଏ ଉପନ୍ୟାସର ସ୍ୱାଦ ଆସ୍ୱାଦନ ପାଇଁ ପାଠକ ପାଠିକାମାନଙ୍କୁ ମୋର ସାଦର ଆମନ୍ତ୍ରଣ।

ତା ୨୩।୧୧।୯୪।
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ବିଭୂତି ପଟ୍ଟନାୟକ

ଠିକ୍ ବର୍ଷେ ପରେ ଭାରତ ସର୍କସ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସୁଥିବାର ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଉଲ୍ଲସିତ ହେଲି। ସର୍କସର ମାଲିକ ମିଷ୍ଟର ସି. ବାଙ୍ଗରପ୍ପା ମୋ ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଥିଲେ। ପତ୍ରଟି ପଢ଼ି ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଲି। ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ଜଣେ କେହି ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍କସର ଖେଳକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବା କଥା; କିନ୍ତୁ ଏଥର ପତ୍ରଟିରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଥିଲା। ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି— କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ନାମୀ ସମାଜସେବୀ କିମ୍ବା ପଦସ୍ଥ ପ୍ରଶାସକ ସର୍କସକୁ ଏଥର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରୁ ନାହାନ୍ତି; ଉଦ୍‌ଘାଟକ ଭାବେ ମୋ ଭଳି ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ଲୋକର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ିଛନ୍ତି।

ଅନୁରୋଧ ପତ୍ରଟିକୁ ବାରମ୍ବାର ପଢ଼ିଲି। ଆନନ୍ଦିତ ହେଲି। ମନା କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନଥିଲା। ଏଣୁ ପତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ସମ୍ମତି ଦେଇଥିଲି।

ଏଠାକାର ରାଜଧାନୀ ହାଇସ୍କୁଲ ସମ୍ମୁଖ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପଡ଼ିଆରେ ସର୍କସର ଖେଳ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ମିଳି ସାରିଥିଲା। ଅନୁଷ୍ଠାନର ଆଗୁଆ ଦଳ ଆସି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ତମ୍ବୁ ଆଦି ଆନୁଷଙ୍ଗିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି। ସର୍କସର ଲୋକପ୍ରିୟତା ସର୍କସର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ନେଇ ବହୁଳ ପ୍ରଚାର ଚାଲିଥାଏ। ଭାରତ ସର୍କସର ବିଶେଷ ଆକର୍ଷଣ ହେଉଛି- 'ବାଘ ଖେଳ'। ଉଦ୍‌ଘାଟନୀ ଉତ୍ସବରେ ଫିତା କାଟିବା ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଙ୍କୁ ମୁହଁରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା କତୁରୀଟିକୁ ଅର୍ପଣ କରିବ ସର୍କସର ନାୟିକା 'ରଞ୍ଜୁରାଣୀ' ଏବଂ ଅତିଥି ମହାଶୟ ସେଇ କତୁରୀରେ ନାଲିଫିତା କାଟି ଉନ୍ମୋଚନ କରିବେ ସର୍କସର ବିଶେଷ ଅଧିବେଶନ।

ଏମିତି ଆକର୍ଷଣୀୟ ବିଜ୍ଞାପନମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥାଏ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ, ପ୍ରଚାର ପତ୍ର ଓ ଡ଼ାକବାଜି ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ; ସହରର କାନ୍ଥବାଡ଼ ପାଚେରିମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପୋଷ୍ଟରରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଥାଏ ଖେଳର ବିଭିନ୍ନ କିସମର ଚିତ୍ର ଦର୍ଶକ ଚିତ୍ତକୁ ଆକର୍ଷଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।

ମୋର ସମ୍ମତି ପତ୍ର ପାଇ ବାଗରଷ୍ଟା ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ଛାପି ମୋ ପାଖକୁ ଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ପଠାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ଯଥା ସମୟରେ ମୋ ବାସ ଭବନରୁ ନେଇ ଯିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ । ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଦିନଟିକୁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି ଅତି ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ ।

କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଅନୁଯାୟୀ ବାଗରଷ୍ଟା ତାଙ୍କ ସର୍କସର ଚିତ୍ର ବିଚିତ୍ର ଅଟୋଯାନ ଧରି ମୋ ଘରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଏବଂ ମୁଁ, ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦେଲୁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହର ସହିତ । ମନର ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲତାକୁ ମୁଁ ରୋକି ପାରୁନଥିଲି ।

ଠିକ୍ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛ'ଟାରେ ଉଦ୍‌ଘାଟନ । ଭରପୁର ଦର୍ଶକ ଗ୍ୟାଲେରୀ । ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରାର ସ୍ୱର ଗୁଞ୍ଜନ ଛୁଟି ଚାଲିଥାଏ । ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିପୁଳ ଉଲ୍ଲାସ ଲହରୀ ଖେଳୁଥାଏ । କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ବୃତ୍ତାକାର ସ୍ଥାନଟିରେ ସର୍କସର ଆଡ୍‌ଡାସ୍ଥଳୀ । ପ୍ରବେଶ ପଥ ଦ୍ୱାରରେ ପାଞ୍ଚଫୁଟ ଉଚ୍ଚତାରେ ଭୂମି ସହିତ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ବନ୍ଧାଥାଏ ସୁଦୃଶ୍ୟ ନାଲି ଫିତାଟି । ହୁଇସିଲ୍ ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ଅନ୍ତରାଳ ଅନ୍ଧାର ଭିତରୁ ରାଜକୀୟ ଠାଣିରେ ରଞ୍ଜୁରାଣୀ ମୁହଁରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କତୁରୀଟି ଧରି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆଗେଇ ଆସିଲା ଏବଂ ସିନେମା ସୁଟିଂ ପରି ଫୋକସ୍ ଆଲୁଅ କ୍ରମଶଃ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ବାଗରଷ୍ଟାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତେ ରଞ୍ଜୁ ତା ମୁହଁରୁ ମୋ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା କତୁରୀଟି ଏବଂ ମୁଁ କରତାଳି ଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରେ ନାଲି ଫିତା କାଟି ସର୍କସର ଖେଳକୁ ଶୁଭାରମ୍ଭ କଲି ।

କତୁରୀଟି ଧରାଇ ଦେଇସାରି ରଞ୍ଜୁ ମୋ ଦେହକୁ ଲାଗି ଘଷିହେଲା ଏବଂ ମୁଁ ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ସ୍ନେହରେ ଆଉଁଶି ବସିଲି । ଏତେଣେ ସର୍କସର ବିବିଧ ଖେଳ ପ୍ରତି ମୋର ଆଦୌ ନିଘା ନ ଥିଲା । ସ୍ଥାନ, କାଳ,

ପାତ୍ର ଭୁଲିଯାଇ ମୁଁ ରଞ୍ଜୁ ବେକରେ ବୋଳ ପରେ ବୋଳ ଦେଇ ଚାଲିଥିଲି। ଖେଳର କୋଳାହଳ ବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି। ଜୋକରମାନେ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ହସରୋଳ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାନ୍ତି ଦର୍ଶକ ମହଲରେ। ଉପରେ ସୁବିସ୍ତୃତ ତମ୍ବୁର ଆକାଶ ତଳେ ଟ୍ରାପିଜ୍‌ରେ କ୍ରୀଡ଼ାରତ ଥା'ନ୍ତି କେତେଜଣ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଖେଳାଳି; ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ କେବଳ ଆଖିରୋଚକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଶୁଭ୍ର ଚଡ଼ି ଓ ବ୍ରା; ପୁରୁଷ ଖେଳାଳିଙ୍କ ଦେହରେ ଚଡ଼ି ଓ ଗଞ୍ଜି। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଙ୍ଗୁରା ଜୋକରଟାଏ ରହି ବ୍ୟଙ୍ଗ ତୋଳୁଥାଏ। ଖେଳାଳିମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଦୋଳି ଖେଳ ଆଳୁଥା'ନ୍ତି, ଶୂନ୍ୟକୁ କୁଦା ମାରୁଥାନ୍ତି। ବୃହତ୍ ତମ୍ବୁ ତଳରେ ସର୍କସୀୟ କଳାର ଅପୂର୍ବ କଳା ନୈପୁଣ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥାଏ। ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ଦର୍ଶକମାନେ ଅନାଇ ରହିଥାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ କ୍ରୀଡ଼ା କାରସାଦୀକୁ।

ରଞ୍ଜୁ ମୋ ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ ବିନୟତାର ସହିତ ଜଣେ ପ୍ରଭୁ ପାଖରେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୃତ୍ୟ ଭଳି। ମୁଁ ତାକୁ ସାଥିରେ ନେଇ ଅନ୍ତରାଳୟକୁ ଗଲି ବିଛି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମୟ ତା ସହିତ ବିତାଇବା ପାଇଁ।

ରଞ୍ଜୁ। ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟେ ଇତିହାସ- ଗୋଟାଏ ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି- ଏକ ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ଅନୁଭୂତି। ଜୀବନ ଯାତ୍ରାରେ ଏମିତି ବେଳେ ବେଳେ ଘଟଣାମାନ ଘଟିଥାଏ ଯାହା ସାଧାରଣରେ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ହୋଇଥାଏ। ସେଇ ଅନୁଭୂତିମୂଳକ ସତ୍ୟ କାହାଣୀ ବୟାନ କରୁଛି:-

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉପାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୋର ବାସଗୃହ। ଘର ବୋଇଲେ ଏକ ମହଲା ବିଶିଷ୍ଟ ପକ୍କା ଘରଟିଏ। ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଚାହିଁ କୋଠରି ମାତ୍ର ତିନୋଟି— ବୈଠକ ଘର, ଶୟନ କକ୍ଷ, ପିଲାଙ୍କ ପଢ଼ା କୋଠରି ଓ ସଂଲଗ୍ନ ଗାଧୁଆ ଘର, ଶିଢ଼ି ଘର, ଖାଇବା ସ୍ଥାନ, ରୋଷେଘର ଓଗେର। ପଛକୁ ଅଗଣା ଓ ସାମ୍ନାରେ ଫର୍ଚ୍ଚା ବଗିଚା। ବଗିଚାରେ

କେତୋଟି ଫୁଲଫଳ ବୃକ୍ଷ। ବେଶ୍ ପ୍ରଶସ୍ତ ଜାଗା। ମାଙ୍କଡା ପଥର ପାଚେରିଘେରା ବାସସ୍ଥାନଟିଏ– ମୋ ପରି ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାର ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଓ ମୁଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ। ଘରଟିକୁ ନିବିଡ ଭାବେ ଭଲପାଏ ଠିକ୍ ନିଜ ଶରୀର ଭଳି।

ଏଠି ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଶେଷ ସେମିତି ବାସଗୃହ ନାହିଁ। ମୋର ନିକଟତମ ପଡୋଶୀ ଘର ଅନ୍ତତଃ ତିନିଶହ ଗଜ ଦୂରରେ। ମୋ ଘରର ଆଖପାଖ ପ୍ଲଟ ଗୁଡିକ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, ସେଠାରେ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହୋଇ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ପ୍ଲଟର ମାଲିକମାନେ ନିର୍ମାଣ ଯୋଜନା ହାତକୁ ନେଇଥିବାର ମନେହୁଏ। ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହର ହାତ ପ୍ରସାରି ମାଡି ଆସୁଛି ଏହି ଆଖପାଖ ଉପାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ। ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିମାନ ବନ୍ଦର। କେବଳ ବ୍ୟୋମଯାନ ଉଡ଼ାଣ ଶବ୍ଦ ଛଡ଼ା ସହରର କୋଳାହଳ ଏଠି ପ୍ରାୟ ନାହିଁ। ଏମିତି ନିରୋଳା ପରିବେଶ ମୋତେ ଭଲଲାଗେ। ନିର୍ଜ୍ଜନତା, ନିଃସଙ୍ଗତା ମୋର ରୁଚି। ନିଜକୁ ନିଃସଙ୍ଗତା ସହିତ ମିଶାଇ ଦେବାରେ ମୋର ଥାଏ ଅନେକ ତୃପ୍ତି, ଅମିତ ଆନନ୍ଦ।

ଆମେ ଘରେ ରହୁ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଭା, ପୁଅ ଓ ଝିଅ। ପୁଅ ରାଜେଶ ବଡ଼। ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼େ ଏବଂ ଝିଅ ଗୁଡୁନାର ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ, ପ୍ରାଥମିକ ପାଠ ତା'ର। ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପରିବାର'ର ସଂଜ୍ଞା ନେଇ ଆମେ କାଳାତିପାତ କରୁଁ।

ମୋ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ବାଙ୍କୀ ଚର୍ଚ୍ଚିକାରେ– ଭୁବନେଶ୍ୱର ଠାରୁ ସତୁରୀ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ। ନୁହେଁ ସହର କି ନୁହେଁ ମଫସଲ। ସେଠି ଆମର ପୈତୃକ ଜମିବାଡ଼ି, ଭିଟାମାଟି। ବୃଦ୍ଧ ବାପା ଓ ବୋଉ ଗାଁରେ ରହନ୍ତି, ଜମିବାଡ଼ି ବୁଝନ୍ତି। ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଦଳି ଆସିବା ପରେ ସେମାନେ କଦବା କ୍ୱଚିତ୍ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସନ୍ତି, ଆମ ପାଖେ ରହନ୍ତି। ସବୁବେଳେ ସେମାନେ ମୋ ପାଖେ ରହିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନି। ସହରୀ ବାରଚାଉଳିଆ କଲୋନୀ ଜୀବନ ସେମାନଙ୍କୁ ଓରାଏ ନାହିଁ; ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏଠି

ଯେମିତି କୃତ୍ରିମତା ବସା ବାନ୍ଧିଛି ! ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ତ ! ତେଣେ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଆମ ପାଖେ ରହିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ। ଜମିବାଡ଼ି ଦାନାପାଣି କଥା ବାପା ବୁଝନ୍ତି। ରାଜୁ ଓ ଗୁଡୁନା ଆମ ପାଖେ ରହି ପଢ଼ନ୍ତି। ପ୍ରଭା ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ଗାଁରେ ରହି ବୃଦ୍ଧ ପିତାମାତାଙ୍କ ସେବାଶୁଶ୍ରୁଷା କରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାଏ। ଅତଏବ ଆମେ ରୋଟେ ଆପୋଷ ବୁଝାମଣା କରିଥାଉଁ। ପିଲାଙ୍କ ବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଲମ୍ବା ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଛୁଟିରେ ପ୍ରଭା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗାଁରେ ରହିବେ। ମୋର ତ ସରକାରୀ ଅଫିସ୍। ଛୁଟି ଫୁଟି ବିଶେଷ ନାହିଁ। ଏପରିକି ଏଠି ସଚିବାଳୟରେ ଏତେ ଦାପ୍ତରିକ କାମ ଯେ ରବିବାର ଦିନ ମଧ୍ୟ ଫୁରସତ୍ ମିଳେନି। ତେବେ ପ୍ରାୟତଃ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁଁ ସବୁଦିନ ଅଫିସ୍ ଛାଡ଼େ। ନିଜସ୍ୱ କାର୍ ନାହିଁ, ଏଣୁ କେତେବେଳେ ସ୍କୁଟର, କେତେବେଳେ ଚାଲି ଚାଲି, କେତେବେଳେ ଟାଉନ୍ ବସ୍, କ୍ୱଚିତ୍ ଅଫିସ୍ ଗାଡ଼ିରେ ଘରକୁ ଫେରେ। ମୋତେ ବିଶେଷ କରି ଚାଲି ଚାଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ହାଓ୍ୱା ଖାଇ ହାଟବଜାର କରି ବସାବାହୁଡ଼ା ହେବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ। ଏହିପରି ମୋର ଦୈନନ୍ଦିନ ରୁଟିନବନ୍ଧା ସହରୀ ଚାକିରି ଗଡ଼ି ଚାଲିଥାଏ।

ସେଦିନ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସନ୍ଧ୍ୟା। ଅଫିସ୍ ଛାଡ଼ିଲି। ଦିନରେ ଅସହ୍ୟ ଗରମ ପଡ଼ିଥିଲା। ବୈଶାଖୀ ଖରାରେ ଧରା ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି ଡାକୁଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଅନ୍ତେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆସନ୍ତେ, କେଉଁଠୁ କେଜାଣି ଗଗନ ଭିତରୁ ସୁଶୀତଳ ଥଣ୍ଡା ପବନ ଡ଼େଣା ଫଡ଼ ଫଡ଼ କରି ଉଡ଼ିଆସେ, ଆଶ୍ଳେଷ କରିବା ଢ଼ଙ୍ଗରେ ଦେହରେ ପିଟି ହୋଇଯାଏ, ପୁଣି ଗଛବୃଛ କୋଠାବାଡ଼ି ଆଦିକୁ ଚୁମ୍ବନ ଦେବାକୁ ତୀବ୍ର ବେଗରେ ଉଡ଼ିଯାଏ। ମନେହୁଏ, ଦିବସର ସୂର୍ଯ୍ୟୋତାପରେ ପବନ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଯିବା ଅନ୍ତେ ମୁକୁଳିତ ହୋଇ ଭୁବନ ବକ୍ଷରେ ହସିକୁଦି ନାଚିଉଠେ। ମଣିଷ ଦେହକୁ ସାନ୍ଧ୍ୟ ସମିର ଖୁବ୍ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ଲାଗେ, ମନ ହାଲୁକା ବୋଧକରେ। ସେଇଥିପାଇଁ ବୋଧେ ସୃଷ୍ଟିର କେଉଁ ଅଜଣା କାଳରୁ ସ୍ଥାନର ନାମକରଣ ହୋଇଛି 'ଭୁବନେଶ୍ୱର'। ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ ହେବାଠୁଁ ସହରର ଆକାର ଓ ଆୟତନ ବେଶ୍ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି। ଉଚ୍ଚମାନ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ

ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ନଭଶ୍ଚୁମ୍ବୀ ପ୍ରାସାଦ, ସରକାରୀ ଅଟ୍ଟାଳିକା ଓ ତାରକା ହୋଟେଲମାନ। ଏଇ ସହରର ବାସିନ୍ଦା ମୁଁ।

ସନ୍ଧ୍ୟାର ହାଓ୍ୱା ଖାଇ ଖାଇ ପାଦରେ ଫେରୁଥିଲି ଘରକୁ। ବାଟରୁ ଛୋଟ ମୋଟ ସଉଦା ସାରି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲି। ଫାଟକ ଖୋଲାଥିବା ଦେଖି ପ୍ରଥମରୁ ଚମକିଲି। ଆଜି କ'ଣ ଫାଟକ ବନ୍ଦ ନକରି ଅଫିସ୍ ଧାଇଁଥିଲି ନା କିଏ ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ଫାଟକ ଖୋଲି ବଗିଚା ନଷ୍ଟ କରିଛି! ବଗିଚା ଆଡ଼କୁ ନଜର ଦେଲି। କୌଣସି ଅପ୍ରୀତିକର ଘଟଣା ଦେଖିଲି ନାହିଁ। ଫାଟକ ବନ୍ଦ କରି ଭିତରକୁ ପଶିଲି। ପୁନର୍ବାର ଛାତି ଚାଉଁକଲା। ଶିଢ଼ିଘରର ପ୍ରବେଶ ପଥଦ୍ୱାର ମେଲା। ଛନକା ପଶିଲା। ଚୋର ଘରେ ପଶିନାହିଁ ତ!! ଶଙ୍କିତ ମନରେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ହାତ ଅଣ୍ଡାଳି ଶିଢ଼ି ସୁଇଚ୍ ଟିପିଲି। ଆଲୁଅ ଜଳିଲାନି, କାରଣ ଦୁଇଦିନ ହେଲା ବଲ୍ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି, ଅବହେଳାବଶତଃ ବଦଳ କରିନାହିଁ। ଦ୍ୱାର ଏପଟେ ରହି ହାତ ବଢ଼େଇ ବୈଠକ ଘର ସୁଇଚ୍ ତଳକୁ କଲି ଏବଂ କାଛର ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ଜଳିବା ମାତ୍ରେ ଗୋଟେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଲୋମହର୍ଷୀ ଦୃଶ୍ୟରେ ମୋର ଚେତାଚୈତନ୍ୟ ହଜିଗଲା। ଭୟ ବିଜଡ଼ିତ ବିସ୍ମୟ ବିସ୍ଫୋରିତ ଆଖିରେ ଆଁ କରି ରହିଲି କ୍ଷଣେ। ଗୋଟାଏ ବିଜୁଳିର ଝଲକ ଖେଳିଗଲା। ଦେଖିଲି, ଗୋଟାଏ ବୟସ୍କ ବାଘ ଠୁଙ୍କା ହୋଇ ଘର ମଝିଟାରେ ବସିଛି। ମୁଁ ଏକବାରେ ତଟସ୍ଥ ଏବଂ ଆତଙ୍କିତ। ଅସମ୍ଭବ ଜଡ଼ତାରେ ମୁଁ ମାଟି ପିଣ୍ଡଟିଏ ପାଲଟିଗଲି। ସାକ୍ଷାତ ଯମ ସମ୍ମୁଖରେ ମୁଁ ନିରସ୍ତ୍ର ମଣିଷଟିଏ। ଏକା କୁଦାକେ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇବା ପାଇଁ ଭାବିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ତାହା ନକରି ସାହସ ସଞ୍ଚୟ କରି ନିଜକୁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ କରିନେଲି। ଅତୀତର ଦୀର୍ଘ ଜଙ୍ଗଲ ଅଭିଜ୍ଞତା ମୋତେ ଉପାୟ ବତାଇ ଦେଲା। ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଯେତେ ଚଞ୍ଚଳ ସମ୍ଭବ ଦୃଢ଼ ହସ୍ତରେ କବାଟଟାକୁ ଧଡ଼୍କିନି ବନ୍ଦ କରିଦେଲି; ବାହାରପଟୁ କିଳିଣି ଦେଇ ଦମ୍‌ନେଲି ଦଣ୍ଡେ।

ଏଥର ଟିକିଏ ଭଲଭାବେ ନିଃଶ୍ୱାସ ନେଲି। ଭୟ ଦୂର ହୋଇଛି। ମୋ ଘରେ ଚୋର ନୁହେଁ, ବାଘ ପଶିଛି। ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି। ଏ ମହାବଳ ବାଘ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ମୋ ଘରେ ବିରାଜମାନ କାହିଁକି? ଏଠାକୁ ବାଘଟେ

ଆସିଲା କାହିଁ? ଚିନ୍ତା କଲି; ମନେ ମନେ ଅନୁଶୀଳନ କଲି। ଆଖି ମୋତେ ଧୋକା ଦେଉ ନାହିଁ ତ! ମନର କୌଣସି ବିଭ୍ରମ ନୁହେଁ ତ!! ନା ଏପରି କିଛି ନୁହେଁ, ମୁଁ ସୁପ୍ତ ନୁହେଁ, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁ ନାହିଁ, ଜାଗ୍ରତ। ମୋର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଏକଦମ୍ ଠିକ୍ ଅଛି। ଦୃଶ୍ୟଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାସ୍ତବ।

ବାଘ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଦୀ। କିଛି ସମୟ ପୁଣି ଚିନ୍ତା କଲି ଥଣ୍ଡା ମନରେ। ବାଘ ସହିତ ମୋର ସମ୍ପର୍କ କ'ଣ? ଅତୀତର ଅନେକ କାଳ,ଯୁବ ବୟସର ମୁଖ୍ୟାଂଶ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅତିବାହିତ ହୋଇଛି ମୋର। ଖାଲି ପାଦରେ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଅଗମ୍ୟ ବନ ନଦୀ ପାହାଡ଼ ଭିତରେ ଦିନ, ମାସ, ବର୍ଷ ବିତାଇଛି। ବହୁ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଛି। ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୁଡ଼ାଏ ପଢ଼ିଛି, ଅନୁଭୂତିକୁ ପୁଞ୍ଜିକରି କିଛି ଲେଖିଛି ମଧ୍ୟ। ସେତେବେଳେ ଶିକାରନିଶା ମୋତେ ପ୍ରବଳ ଘାରିଥିଲା, ବନ ବିହାର ମୋର ସଉକ ହୋଇଥିଲା। ଏମିତି ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଭିତରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଅନେକ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁଙ୍କ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଛି; ବହୁ ଜଙ୍ଗଲୀ ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁହାଁମୁହିଁ ହୋଇଛି, ଅଗତ୍ୟା ହତ୍ୟା କରିଛି ଏବଂ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ମରୁ ମରୁ ବଞ୍ଚିଛି କପାଳର ଜୋରରୁ କେବଳ! ମୋର ପ୍ରିୟ ମ୍ୟାନ୍‌ଲିକର ରାଇଫଲ୍ ଏବଂ ଦ୍ୱିନଳିଆ ବନ୍ଧୁକ ଆର୍.ବି. ରୋଡା ନିଶାଣରେ ନିପୁଣ ଓ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଥା'ନ୍ତି। ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଶିକାର ନିଶାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲା ମୋର। ଅକାରଣେ ମହାଜୀବଟିଏ ନଷ୍ଟ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ମନେହୋଇ ନଥିଲା। କେବଳ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ନରହନ୍ତା ଜାନୁଆରକୁ ବାଧ୍ୟତାବଶତଃ ଗୁଳିଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା। ଏବେ କିନ୍ତୁ ବାରୁଦ ଓ ବନ୍ଧୁକ ସହିତ ମିତ୍ରତା ଭାଙ୍ଗିଛି। ଜୀବନ ଭିନ୍ନ ଏକ ସ୍ରୋତରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଛି। ବାରୁଦ ଓ ବନ୍ଧୁକ ବଦଳରେ କାଳି ଓ କଲମ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ବଢ଼ିଛି, ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ବିଶ୍ୱସ୍ତତା।

କିନ୍ତୁ ଆଜିର ଏ ଅଭିନବ ବିରଳ ଘଟଣାଟା ମୋତେ ତାଜୁବ କରିଛି। ଏହି ସହରରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଘର ଥାଉଁ ଥାଉଁ ବାଘ ମହାଶୟ ମୋ ଘରେ ଅତିଥି ହେବାକୁ ପସନ୍ଦ କଲା କାହିଁକି? ଅନତିଦୂର ଚନ୍ଦକା ଅଞ୍ଚଳରେ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଜଙ୍ଗଲ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସେ ସହରଟା କାହିଁକି ନିରାପଦ ମଣିଲା? ବୋଧହୁଏ ପଥଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ଭୁଲରେ ପଶି ଆସିଛି ଏଠାକୁ।

କୌଣସି କାରଣ ନଥାଇ ଘଟଣା ଘଟେ ନାହିଁ। କ'ଣ କାରଣ ହୋଇପାରେ ? ଜଙ୍ଗଲୀ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଅହେତୁକ ସମ୍ପର୍କ ? ନା। ଭାବନାଟା ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ନୁହେଁ, ଗୋଟେ କାଳ୍ପନିକ ଅବତାରଣା। ତେବେ ଅନ୍ୟ କ'ଣ କାରଣ ହୋଇପାରେ ? ବୋଧହୁଏ କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଜନ୍ତୁମାନେ ନିରାପଦ ମଣୁନାହାନ୍ତି ଅଥବା ସେଠାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘୋର ଖାଦ୍ୟାଭାବ– ଏଥିପାଇଁ ସେମାନେ ସହରାଭିମୁଖୀ ହୋଇପାରନ୍ତି। ଘଟଣାଟିର ଅନେକ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲି।

ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଏମିତି ଥରେ ପଲେ ହାତୀ ବାଟ ବାଉଳା ହୋଇ ବାରିପଦା ସହର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଥିଲେ। ବାରିପଦା ସହରର ଅନତିଦୂରରେ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସୁଶ୍ୟାମଳା ସିମିଳିପାଳ ଅଭୟାରଣ୍ୟ– ଜଙ୍ଗଲ ଜନ୍ତୁଜୁଆଙ୍କର ନିର୍ଭୟ ବାସସ୍ଥଳୀ। ଅରଣ୍ୟକୁ ଲାଗି ଚାଷ ଜମି, ଫସଲପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ, ସବୁଜ ଉପତ୍ୟକା ଅଞ୍ଚଳ। ମଗୁଶିର ମାସ କାଳ, ଧାନ ଅମଳର ବେଳ। ଲୁଲୁଙ୍ଗ ବନ ପାହାଡ଼ରୁ ଗଡ଼ିଆସି ପଲେ ହାତୀ ବିଲରୁ ପେଟେ ପେଟେ ଧାନ ଖାଇ ପଶି ଆସିଥିଲେ ବାରିପଦାର ଉପକଣ୍ଠ 'ମଧୁବନ' ଅଞ୍ଚଳକୁ। ସେଠାର ସାନ୍ଦ୍ର ନିବିଡ଼ ୟୁକାଲିପଟାସ୍ ବୃକ୍ଷଘେରା ପ୍ରାନ୍ତର ଭିତରେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ରାତ୍ରିଯାପନ କଲେ। ପାହାନ୍ତା ପ୍ରହର। ଗୋଆଲା ସଅଳ ଗାଈ ଦୁହିଁ ତା ଗରାଖ ରାଜ୍ୟକୁ ସେଇବାଟ ଦେଇ ସାଇକେଲ୍‌ରେ ଯାଉଥିଲା। ଦୂରରୁ ଦେଖି ଭାବିଲା ଏଗୁଡିକ ରାଜାଙ୍କ ହାତୀ- ଗୋଟିଏ ଦନ୍ତା, ଚାରିଟି ମାଈ ଓ ଦୁଇଟି ଶିଶୁ। ସେମାନେ ଶୁଣ୍ଢ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦୋଳି ଖେଳାଉଥିଲେ ଏବଂ କୁଲାକାର କାନଗୁଡ଼ିକରେ ପବନ ବିଞ୍ଚୁଥିଲେ। ପୁଣି ଗୋଆଲା ଭାବିଲା, ରାଜାଙ୍କର ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଦିଓଟି ହାତୀ ଥା'ନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର ବୋଳା ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ପାଖେ ପାଖେ ଥା'ନ୍ତି ହାତୀର ମାହୁନ୍ତ। ତା'ର ସନ୍ଦେହ ଉପୁଜିଲା। ସେ ଘଟଣା କ'ଣ ଜାଣିବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟତର ହେଲା ଏବଂ ହାଉକି ଖାଇ କ୍ଷୀର ପାତ୍ର ଢୁଲା ସାଇକଲ ପଛକୁ ଘୁରାଇଲା।

ଏହି ଅତର୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ତା'ର ଯାନଟି ଭାରସାମ୍ୟ ହରାଇ ଭୂଇଁରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ପାତ୍ର ଗୁଡ଼ିକରୁ କ୍ଷୀରତକ ତଳେ ବ୍ୟାପିଗଲା । ପଡ଼ିଉଠି ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ଚିତ୍କାର କରି ଦୌଡ଼ିଛି— ହାତୀ, ହାତୀ, ଜଙ୍ଗଲୀ ହାତୀ.....

ଘଟଣା ପ୍ରଘଟ ହେଲା ଦ୍ରୁତବେଗରେ, ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଗଲା ମୁହଁକୁ ମୁହଁ । ବଣୁଆ ହାତୀଦଳେ ସହର ଭିତରେ; ନଡରିବ କିଏ ? କେତେବେଳେ କେଉଁଆଡ଼େ ପଶିବେ, ଘର ଦ୍ୱାର ଭାଙ୍ଗିବେ, ବାଡି ବଗିଚା ଧ୍ୱଂସ କରିବେ, ଧନ ଜୀବନ ବିପନ୍ନ ହେବ କିଏ ରୋଧ ପାରିବ ? ଘଟଣାର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଖୁବ୍ କୌତୂହଳରେ ଦେଖଣାହାରୀମାନେ ଦୌଡିଲେ ମଧୁବନ ଆଡ଼କୁ । କୌତୂହଳ କ୍ରମଶଃ ଆତଙ୍କରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଜିଲ୍ଲା ଶାସନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ କାନକୁ ଗଲା, ଭାଳେଣି ପଡ଼ିଲା । ସତକୁ ସତ ବଣୁଆ ହାତୀମାନେ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ଛାଡି ସହରକୁ ଘର କରି ବସନ୍ତି, ଜନଜୀବନ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହେବ । ସହଜରେ ଆଇନ୍ ଶୃଙ୍ଖଳା ପରିସ୍ଥିତି ଉପୁଜିବ । ଶାନ୍ତି ବ୍ୟାହତ ହେବ । ଏଣୁ ପଦସ୍ଥ ଅଫିସରମାନଙ୍କ ଜରୁରି ମିଟିଂ ଆହୂତ ହେଲା । ପୋଲିସ୍ ଅଧକ୍ଷ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀ ହାତୀମାନଙ୍କୁ ଘଉଡିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେ, କିନ୍ତୁ ସାଙ୍ଗରେ ରହିବେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ମହାଶୟ । ଆଞ୍ଚଳିକ ବନ ଅଧିକାରୀ ଏଥିରେ ଏକମତ ହେଲେ । ଜଙ୍ଗଲ ଇଲାକାର ହାତୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅଧିକାର, ଅରଣ୍ୟ ଆଇନ୍ ଭଙ୍ଗ କରି ଏମାନେ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି ନଗର ଭିତରକୁ, ଏଠି ନାଗରିକ ଆଇନ୍ ବଳବତ୍ତର, ସହରୀ ଜନତା ବର୍ତ୍ତମାନ ବିପଦର ବଳୟ ଭିତରେ । ଜନତାର ସୁରକ୍ଷାର୍ଥେ ଗୁଳିଚାଳନା ଆଇନ୍ ସମ୍ମତ । ଅତଏବ ବନାଧିକାରୀଙ୍କର ଆପତ୍ତି କରିବାର କିଛିନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ମଧ ନିୟୋଜିତ । ସେମାନେ ସଦଳବଳେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ଅସ୍ତ୍ରଧାରୀ ପୋଲିସ୍ ଫଉଜ ସହିତ । ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ହୁଇସିଲ୍ ମାରି ବ୍ୟାଣ୍ଡ ବାଜା ବଜାଇ ହାତୀ ମାନଙ୍କୁ ତଡିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଫଳ ହେଲେ । ଦନ୍ତା ହାତୀଟି ଥରେ ଚିକାର ଛାଡି ବେପରବାୟ ରହିଲା ।

ମୁଁ ବହୁ ବିଳମ୍ବରେ ଘଟଣାଟି ଶୁଣି ମଧୁବନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲି । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟତା ପାଇଁ ହସି ହସି ଗଡିଗଲି ।

କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ପଶ୍ଚାତରେ ଧୋବଧାଉଳିଆ ଅଫିସରବୃନ୍ଦଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲୀ ଜାନୁଆରମାନଙ୍କୁ ମୁକାବିଲା କରିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ବ୍ୟବହାରିକ ଜ୍ଞାନ ଆସିବ କାହୁଁ? ସମସ୍ୟାଟିକୁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ସମ୍ମୁଖୀନ ନହେଲେ ଅଯଥାରେ ଜନ୍ତୁମାନେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ହେବାର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବନା। ସବୁ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁଳିକରି ହତ୍ୟା କରିବା ମଧ୍ୟ ଅମାନୁଷିକ ଓ ବିବେକହୀନ କାର୍ଯ୍ୟ। ସିଧା ଯାଇ ମୁଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଜରୁରି ଆଲୋଚନା କଲି। ମୋର ପରାମର୍ଶ ଥିଲା- ହାତୀମାନେ ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ଜାତି, ଏପରିକି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ। ସେମାନେ ଭୁଲବଶତଃ ସହର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଛନ୍ତି। କାହାକୁ ମାରିନାହାନ୍ତି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବା କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିନାହାନ୍ତି। ସହର ସେମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ନୁହେଁ। ନାହିଁ ଏଠି ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ। ସହର ସେମାନଙ୍କୁ ସୁହାଇବ ନାହିଁ ଆଦୌ, ବରଂ ସେମାନେ ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ଅନୁଭବ କରିବେ। ଗତ ରାତିରେ ସେମାନେ ଗୁରୁପାକ ଭୋଜନଟିଏ କରିଛନ୍ତି ପାଚିଲା ଧାନ କିଆରୀମାନଙ୍କରୁ। ଆଜି ଦିନକ ବିନା ଖାଦ୍ୟରେ ଚଳିଯିବ, ପୁଣି ରାତିକୁ ଆବଶ୍ୟକ ପଡିବ ଖାଦ୍ୟ, ପଶୁ ଜାତିର କେବଳ ତା ପେଟ ପାଇଁ। ସେଇ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ସେମାନେ ପୁଣି ଫେରିଯିବେ ଚରାଭୂଇଁକୁ, ଜଙ୍ଗଲକୋଳକୁ। ଅତଏବ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ବିରକ୍ତ ନକରି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ରହିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ, ଜନସମାଗମକୁ ଦୂରେଇ ରଖନ୍ତୁ ଏବଂ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ଲୁଚାୟିତ ଭାବେ ସୁରକ୍ଷାବାହିନୀ ହାତୀ ଦଳ ଉପରେ ନଜର ରଖନ୍ତୁ....

ସମଝଦାର ଜିଲ୍ଲାପାଳ ମହାଶୟ ମୋ ପରାମର୍ଶକୁ ମାନିନେଇ ତଦନୁସାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ। ଦିନ ଶେଷ ପରେ ରାତି ଆସିଲା; ଅଞ୍ଚଳର କୋଳାହଳ କମି ଆସିଲା। ରାତି ଅଧବେଳକୁ, ନିଶାର ନିର୍ଜନ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହାତୀମାନେ ଯେଉଁ ବାଟଦେଇ ସହର ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେଇ ବାଟେ ବାଟେ ସ୍ୱସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ। ମୋର ସମୟୋଚିତ ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ମୋତେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇଥିଲେ।

ଏମିତି ହାତୀମାନଙ୍କ କଥା ଭାବୁ ଭାବୁ ଗୃହବନ୍ଦୀ ବ୍ୟାଘ୍ର ମହାରାଜଙ୍କୁ ଆଉଥରେ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ମୋର । କିନ୍ତୁ ଦରଜା ଖୋଲିବାକୁ ସାହସ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ। ହିଂସ୍ର ପଶୁ। ବିଶ୍ୱାସ କ'ଣ ? ଅଜଣା

ହିଂସ୍ର ପଶୁକୁ ବିନା ଅସ୍ତ୍ରରେ ମୁକାବିଲା କରିବା ଧୃଷ୍ଟତା, ମୂର୍ଖତା ଓ ବେହୁସିହାରୀ କାମ। ସାବଧାନତାର ଚେତନା ମୋତେ ଜାଗ୍ରତ କରି ରଖିଲା। ଦରଜାର ଖିଡ଼ିକି ଆଉଥରେ ପରଖି ନେଲି ଯେପରି ବାଘ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସି ନପାରେ।

ଆଗପଟ ଉଦ୍ୟାନକୁ ଲାଗି ବୈଠକ ଘରର ଫର୍ଚ୍ଚା ଝର୍କା। ଏଣୁ ବାହାର ପଟକୁ ଯାଇ ରୁଦ୍ଧ ଝର୍କା କବାଟରେ କରାଘାତ କଲି। ଦେଖିଲି ଦୈବାତ୍ ଭିତର ପଟୁ କବାଟର ଟାଓ୍ୱାରବୋଲ୍ଟ ଚଉକାଠ ସହିତ ସଂଯୋଗ ହୋଇନାହିଁ ଅବହେଳା ବଶତଃ। ଝର୍କାକୁ ଆସ୍ତେ ଖୋଲିଲି। ଏବେ ବାଘ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲା। ଘର ମଝିରେ ସେମିତି ଠୁକା ହୋଇ ବସିଛି। ମାଠିଆ ଭଳି ମସ୍ତ ମୁଣ୍ଡରେ ବିସ୍ଫୋରିତ ପାଟି, ତା ଉପରେ ଛୋଟ ନାକ ପୁଡା ଏବଂ ତାଲୁ ତଳକୁ ନାକର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ କାଚଭଳି ଦୁଇଟି ତେଜୋଦୀପ୍ତ ନୀଳ ଆଖି ବିଜୁଳି ଆଲୁଅରେ ଦପ୍‌ଦପ୍ କରୁଛି ଅନ୍ଧାର ଆକାଶର ତାରା ସଦୃଶ। ଦେହରେ ହଳଦୀବସନ୍ତର ମସୃଣ ମଖମଲୀ ଚମଡା ଚିକ୍‌ଚିକ୍ କରୁଛି। ବଳିଲା ବଳିଲା ଅଙ୍ଗ, ବଳିଷ୍ଠ ମାଂସପେଶୀ। କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଜୀବଟିଏ! ଚେହେରାରେ ରାଜକୀୟତା ଫୁଟି ଉଠୁଛି।

ତା'ର ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ରୂପ ଓ ଚେହେରାରେ ମୁଁ ବିମୋହିତ ହେଲି। ମୋ ପାଇଁ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଦୁର୍ଲଭ ଲୋଭନୀୟ ଦୃଶ୍ୟ। ହିଂସ୍ରତା ଭିତରେ ଏମିତି ଲୋଭନୀୟତା ଲୁଚି ରହିଥାଏ! କାଠିଣ୍ୟ ଭିତରେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି କୋମଳତାର ପ୍ରଲେପ, କେତେ ସୁନ୍ଦର ସତେ ସୃଷ୍ଟିର ରଚନା !!

ବାଘ ଓ ମୋ ଭିତରେ ମାତ୍ର କେଇ ଗଜ ବ୍ୟବଧାନ। ମଝିରେ ଝର୍କାର ଲୁହା ରେଲିଂ! ଝରକା ଅତିକ୍ରମ କରି ଘର ଆଲୁଅ ମୋ ଉପରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପଡୁଥିଲା। ଆମେ ପରସ୍ପର ଦେଖିପାରୁଥିଲୁ। ମୁଁ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଉଠିଲି। ବାଘ ସେମିତି ବସିଛି ରାଜକୀୟ ଠାଣିରେ, ତା'ଠି ଟିକିଏ ହେଲେ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖୁନାହିଁ ସତେ ଯେମିତି ମୁଁ ତା'ର ବହୁ ପରିଚିତ!

ଏମିତି ବହୁ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାଘ୍ରରାଜକୁ ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ

ଚାହିଁ ରହିଲି । ବିଗତ କଥା ଭାବିଲି, ଆଗତ କଥା ଚିନ୍ତାକଲି । ଯୋଗକୁ ମୋ ପିଲାମାନେ ଘରେ ନାହାନ୍ତି, ଗାଁରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମଯାପନ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଥିଲେ ହୁଏତ ଏ ଅଭିନବ ଘଟଣାଟି ଘଟି ନଥାନ୍ତା । ଏଣୁ ସୁଯୋଗକୁ ବସେଇଦେଲି, ଦୃଶ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରି ବସିଲି ପୂରା ମାତ୍ରାରେ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମୋହିତ ।

କିଛି ସମୟ ଅନ୍ତେ ସେ ବାରମ୍ବାର ହାଇ ମାରିଲା । ଆଁ କଲାବେଳେ ତା ବିଶାଳ ନାଲି ପାଟିରେ ଅକ୍ଳେଶରେ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡଟା ତଣ୍ଟି ଦେଇ ପେଟ ଭିତରକୁ ସିଧା ପଶିଯାଇ ପାରିବ । ତାପରେ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ପିଠି କରି ବସିଲା । ମସୃଣ ଲମ୍ବା ଦେହ ମୁଣ୍ଡଠୁଁ ଲାଞ୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ଆହୁରି ଆକର୍ଷଣୀୟ ଲାଗୁଥିଲା । ପୁଣି ସେ ଠିଆ ହୋଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଝର୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସ୍ତେ ଆସିଲା ଏବଂ ଝର୍କାପାଖେ ବସିରହିଲା ମୋ ଆଡକୁ ସାମ୍ନା କରି । ସେ ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ମାତ୍ର ଏକ ଫୁଟ ଦୂରତା । ତା ଦେହର ଗନ୍ଧ ମୁଁ ବେଶ୍ ବାରିପାରୁଥିଲି । ଏମିତି କିଛ ସମୟ ବସି ସେ ଝର୍କାତଳ ଚଟାଣ ଉପରେ ଚାରିଗୋଡକୁ ଲମ୍ବାଇ ଗୋଟିଏ ଦିଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶୋଇ ରହିଲା ଏବଂ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆଖି ବୁଜିଲା ।

ମୁଁ ସେମିତି ଝର୍କା କାଛ ଉପରେ ବସି ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥାଏ । ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣର ଉତ୍ସୁକତାରେ ଆବଦ୍ଧ ଥିଲି ।

ଗୋଟାଏ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନିଧଡକ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ଚାରିକାତ ମେଲାଇ ବାଘ ଗାଢ଼ ନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇଗଲାଣି । ତା ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ସ୍ୱସ୍ତିର ଚିହ୍ନ ବାରିପାରୁଥିଲି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜାଗ୍ରତ ରହି ବାଘ ବିଷୟରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଏ । ଗୋଟେ ଭିନ୍ନ ପୃଥିବୀରେ ଥିଲାଭଳି ଲାଗୁଥାଏ ମୋତେ ।

କିଛି ସମୟ ବାଦେ ବାଘ କଡ ଲେଉଟାଇଲା ଓ ଚାରିଗୋଡ ବିପରୀତ ଦିଗ ଆଡ଼କୁ ବର୍ଦ୍ଧିତ କଲା । ତା ପାଦର ମାଂସଳ ପଂଝା ଓ ଛୁନିଆ ନଖ ମୁଁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବେ ଦେଖି ପାରିଲି ।

ଆଗନ୍ତୁକ ଆରାମରେ ଶୋଇଛି, ବନ୍ଦୀଶାଳରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଉଛି।

ରାତି କେତେ ହେଲାଣି ? ମୋ ହାତରେ ଘଡି ନଥିଲା। ଭୁଲାମନ ଘଡ଼ି ବାନ୍ଧିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା ଅଫିସ୍ ଯିବା ସମୟରେ। ସକାଳେ ଅଫିସ୍ ବେଳ ହୋଇଯିବାରୁ ତରବରରେ ସବୁକାମରେ ଶୃଙ୍ଖଳାଶୂନ୍ୟତା ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲି ଯେମିତି ବାଉଳାମନ ଆଜି କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା, ଏପରକି ଫାଟକ ମଧ। ମୋର ଅନ୍ୟମନସ୍କତା ବ୍ୟାଧି ଘୋର ଅଡୁଆରେ ପକାଇଥାଏ ବେଳେବେଳେ। ତେବେ ଆଜି ଅଡୁଆ ନୁହେଁ, ବଢ଼ିଆ ଘଟଣାଟିଏ ଆଣି ଦେଇଛି।

ଅନ୍ଧକାରର ରଜନୀ। ଦୂର ଆମ୍ବତୋଟା ଗହଳରେ କେତୋଟି ନିଦଭଙ୍ଗା ନିଶାଚର ଚଢ଼େଇ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ। ମୁଁ ଫାଟକ ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି। ଉଚ୍ଚ ଫାଟକରେ ଲୌହ ଚଦର ଦୃଢ଼ଭାବେ ଫିଟ୍ ହୋଇଛି ଠିକ୍ ଗୋଦାମ ଘରର ଦ୍ୱାର ଭଳି। ଏଣୁ ବାହାରପଟୁ ଭିତରର ଜିନିଷ କିଛି ଦେଖିହୁଏ ନାହିଁ। ଗୋପନୀୟତା ମୋର ରୁଚି, ଲୋକଲୋଚନରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ମୋର ଅଭିରୁଚି। ବୁଦ୍ଧିଟାଏ ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶକଲା। ପକେଟରେ କଞ୍ଚିଥିଲା। ଫାଟକରେ ବାହରପଟୁ ତାଲା ପକାଇ ଦେଲି ଯେପରି ଲୋକେ ଭାବିବେ ଘର ମାଲିକର ଅନୁପସ୍ଥିତି। ପୁଣି ଫାଟକ ଚଢ଼ି ହତା ଭିତରକୁ ଡେଇଁଲି। ଝର୍କା ପାଖେ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ହଠାତ୍ ଲିଭିଗଲା। ଏ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରତି ବିଦ୍ୟୁତ ବାଲାଙ୍କ ବୈମାତୃକ ଭାବ, ସହଜେତ ସମ୍ମୁଖ ରାସ୍ତାରେ ବିଜୁଳି ଖୁଣ୍ଟ ନାହିଁ। ଏଠି ଥରେ ବିଦ୍ୟୁତ ସରବରାହରେ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିଲେ ବହୁ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଜୁଳି ଫେରେ ନାହିଁ। ବିଭାଗୀୟ ଅବହେଳା ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରିବା ଛଡ଼ା ବିକଳ୍ପ ପନ୍ଥା ନାହିଁ। କିଟି କିଟି ଅନ୍ଧାର ସତ୍ତ୍ୱେ ଝର୍କା ଦେଇ କୋଠରି ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲି। କିଛି ଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ। କେବଳ ଅନ୍ଧାରର ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ। ଆଗନ୍ତୁକର ସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ। ଶୋଇଛି। ଶୋଉ। ଆରାମରେ ଶୋଉ।

ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି। ପୋଷାକଲଗା ଦେହରେ ଝର୍କା କାଛରେ ବସି ରହିଲି। ପୁଣି ଗୁଡାଏ ଚିନ୍ତା କଲି ସୃଷ୍ଟିର ଏଇ ଦୁର୍ଦ୍ଧାନ୍ତ ଜୀବଟି

ବିଷୟରେ– ନିଜ ଅର୍ଜନିଭା ଅନୁଭୂତିରୁ ଓ ପୁସ୍ତକ ପୃଷ୍ଠାମାନଙ୍କରୁ । ହିଂସ୍ରତାର ପ୍ରତୀକ ବାଘ । ରକ୍ତ ପିପାସୁ । ଗୋଟାଏ ମଇଁଷିକୁ କାବୁ କରି ମାଇଲି ମାଇଲି ଦୂର ଟେକିନିଏ ଅନାୟାସରେ । ଏମିତି ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ ଆଖିକୁ ଛାଇ ନିଦ ଲାଗିଗଲା କେତେବେଳେ । ପ୍ରତ୍ୟୁଷର ସ୍ପର୍ଶରେ ନିଦ ଚାଉଁକରି ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ପ୍ରଭାତର କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକ ଆଭା ଝର୍କା ଦେଇ ଆଗନ୍ତୁକର ଦେହରେ ପଡ଼ିଗଲାଣି । ଏବେବି ସେ ସୁପ୍ତ । ଗୋଟେ ମୋଟା ନିଦରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ । ତା ନିଦ୍ରାରେ ବ୍ୟାଘାତ ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲି ନାହିଁ । ଅପେକ୍ଷା କଲି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ । ପିଠିକୁ ଚଟାଣରେ ରଖି ପେଟ ଉପରକୁ କରି ଚିତ୍ ଶୋଇଛି ଆରାମରେ ଯେମିତି ଏଟା ତା' ନିଜଘର ।

ଶାନ୍ତ ଶୀତଳ ଆକାଶମାର୍ଗରୁ ପକ୍ଷୀକଳରବ ଘନୀଭୂତ ହେଲା । ପ୍ରଭାତର କୋଳାହଳ କ୍ରମଶଃ ବହଳ ହେଲା, ଚରମାନଙ୍କ ଚହଳ ବଢ଼ିଲା । ହତାର ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗରେ ମୋର ନଳକୂପ ଏବଂ ସଂଲଗ୍ନ ଶୌଚାଳୟ । ସେଠାରେ ପ୍ରାତଃକର୍ମ ସାରି ଜଳରେ ଦେହକୁ ମୁହଁକୁ ଧୌତ କରି ଆଗନ୍ତୁକ ପାଖକୁ ଦୌଡ଼ିଲି । ସେ ଏଥର ଛିଡା ହେବାର ଦେଖିଲି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ନଥିଲି । ଟିକିଏ ନଜରକୁ ମୋଟାକରି ଲକ୍ଷ୍ୟକଲି । ବାଘ ନୁହେଁ, ବାଘୁଣୀଟିଏ । ତା ଉଦରକୁ ନିରୀକ୍ଷଣକଲି; ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ ଦିଶିଲା । ଗର୍ଭଧାରଣର ଲକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟ ହେଲା । ମନେ ହେଲା ଆସନ୍ନ ପ୍ରସବା । ମୁଁ ଉଲ୍ଲସିତ ହେଲି ମନେ ମନେ । ଶିକାରୀର ସହରୀ ଘର ମୋର । କୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉ, ଜଙ୍ଗଲର ମହାବଳ ପ୍ରାଣୀଟିଏ ନିରାପଦ ମଣି ମୋ ଘରେ ଆଶ୍ରିତା । ହୁଏତ ଆଉ ଅଳ୍ପ ସମୟ ବା ଦିନକ ଭିତରେ ଏ ଘରଟା ପଶୁର ଏନ୍ତୁଡିଶାଳ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜିବ । ଦୈବଯୋଗକୁ ବଧାଇ ଦେଲି । ଏଭଳି ସୁଯୋଗ କ୍ବଚିତ ଆସେ ମୋଭଳି ଜଣେ ବନପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ।

ବାଘୁଣୀ ଲାଞ୍ଜଟେକି କିଛି ସମୟ ଛିଡାହେଲା ଏବଂ ଦୁଇଛିଟର ପ୍ରାୟ ପରିସ୍ରା ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣରେ ଢ଼ାଳିଲା । ପରେ ପରେ ମଳତ୍ୟାଗ କଲା ମଧ୍ୟ । ଗୋଟାଏ ଦୁସ୍ତରା ଗନ୍ଧରେ ମୋ ଘର ଭରି ହୋଇଗଲା । ମୋର ଅବଶ୍ୟ ଆଦୌ ଅରୁଚିକର ହେଲା ନାହିଁ ଯେମିତି ରୋଗ ଯେତେ

କୁପିତ ହେଲେ ମଧ ଡାକ୍ତରକୁ ଘୃଣା ଲାଗେନାହିଁ ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ। ବାଘର ମଳ ସହିତ ମୁଁ ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ନୁହେଁ। ବଣ ପର୍ବତରେ ଦୁଷ୍ଟ ବାଘକୁ ଠାବ କରିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ମଧ ତା ମଳ ପରୀକ୍ଷାକରି ତା'ର ସମ୍ଭାବିତ ସ୍ଥାନ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି ବହୁଥର। ତେବେ ଆଗନ୍ତୁକା ମହାଶୟା କେତେଦିନ ମୋ ଘରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବେ ମୁଁ ଜାଣିବା ମୁସ୍କିଲ୍ ଥିଲା। ବୈଠକ ଘର ଭିତରୁ ମଳମୂତ୍ର ଯେ ପରିଷ୍କାର କରିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ- ମୋତେ ଚିନ୍ତିତ କଲା।

ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଗନ୍ତୁକ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ମନେ ହେଲା। ତା'ର ଗୁରୁ ଖାଦ୍ୟ ମୋର କ୍ଷୁଦ୍ର ଘରେ ଆସିବ କାହୁଁ? ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତହେଲି ମନେ ମନେ। ସେଦିନ ମାସୁଆରୀ ଦରମା ପାଇଥିଲି। ପକେଟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଟଙ୍କା ଥିଲା। ଫାଟକ ପାରହୋଇ ପହଞ୍ଚିଲି ମୋ ଚିହ୍ନା କଂସେଇ ହବିବ୍ ମିଆଁ ପାଖରେ। ସେ ସଲାମ କଲା ଏବଂ ଭଲ ମାଂସ ନାହିଁ ବୋଲି ରୋକ୍‌ଠୋକ୍ କହିଲା। ସେ ଜାଣେ ମୁଁ ତା'ର ସଚ୍ଚା ଗ୍ରାହକ, ମୁଖ୍ୟ ମାଂସ ଚିହ୍ନି ଖରିଦ କରେ, ରଙ୍ଗ ଦେଖି ଗୁଣ ବାରିଦିଏ, ଝାଞ୍ଜି ଓ ଖାଦ ପରଖିବା ଶକ୍ତି ମୋଠି ଥାଏ, ବିଶେଷ କରି କଂସେଇ କାରବାରରେ। ସେଇଥିପାଇଁ ହବିବ ମିଆଁ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଏଡ଼ାଇ ତା ମାର୍କାମରା ବିଶୁଦ୍ଧ ମାଂସରୁ ମୋ ପାଇଁ ତଉଲି ଦିଏ। ମୋ ଛୋଟ ପରିବାରର ଚାହିଦା ବା କେତେ? କିଲେ ମାଂସ ଯଥେଷ୍ଟ। କିନ୍ତୁ ଆଜିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିଆରା। କ'ଣ କହିବି ହବିବ ମିଆଁକୁ? ଆଉ କେତେଜଣ ଖରିଦଦାର ମାଂସ ପାଇଁ ଠିଆହୋଇଛନ୍ତି। ହବିବ ମିଆଁ ତା ପଠାଣି ଚପଡ଼ ଛୁରିରେ ଗୋଲେଇ ମୁଣ୍ଡାକାଠ ଉପରେ ମାଂସ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରୁଛି। ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁଲି। ହବିବ ପାଖକୁ ଲାଗିଯାଇ ଚୁପି କହିଲିଓ— ହବିବ୍, ମୋର ଆଜି ଭଲ ମାଂସ ଦରକାର ନାହିଁ।

ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ବଲ୍ ବଲ୍ କରି ଚାହିଁଲା। କହିଲା- କୁଉାଫୁଡା ପାଲରେ ପଡ଼ିଲଣି କି?

ମୁଁ କଥାକୁ ବୁଲେଇ କହିଲି- ହଁ ସେଇଭଳି। ମାଂସାଶୀ ଜନ୍ତୁ।

ବିଚରା ମାଂସ ଟିକିଏ ନହେଲେ ଖାଏନି କିଛି।

ହବିବ ବଡ଼ିମା ଢ଼ଙ୍ଗରେ କହିଲା– ବାବୁ, ଜାନୁଆରର ଜୀବନ ମାଂସ। ମାଂସରେ ଥାଏ ବଳ; ବୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ଲୋଡା ଫଳ। ନୁହେଁ?

ମୁଁ ହଁ ଭରିଲି ତା କଥାକୁ ତାରିଫ କରିବା ଭଙ୍ଗୀରେ। ହବିବ୍ ଉଚ୍ଚେଇ ହସିଲା। ମୁଁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲି– ହବିବ୍, ମୋର ଆଜି ଦରକାର ପାଞ୍ଚକିଲୋ ଚାଲୁ ମାଂସ।

ସେ ଗୋଟାଏ ବୃହତ୍ ହଁ ମାରିଲା। ମାଂସ ବିକିଲାବାଲା ସେ। ଚାଲୁମାଂସ ତଉଲିବା ସହଜ ହେଲା ତାକୁ। ଚଟାପଟ୍ ମାଂସକୁ ଝୁଲାରେ ପୂରାଇ ଘରକୁ ସଅଳ ଫେରି ଆସିଲି।

ଝରକା ଆଉଜା କରି ଯାଇଥିଲି। ଆସ୍ତେ କରି ଖୋଲିଲି। କୋଠରିର ବିଜୁଳି ଲାଇଟ ପୂର୍ବବତ୍ ଜଳୁଥିଲା। ପୁଣି ଗୋଟେ ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟରେ ମୋର ଆଖି ଝଲସି ଗଲା। ଇତି ମଧ୍ୟରେ ବାଘୁଣୀ ଗୋଟିଏ ଛୁଆ ପ୍ରସବ କରି ସାରିଥିଲା। ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାଇଁ ପ୍ରସବ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗୁଥିଲା। ବାଘ ଛୁଆଟା ଦିଶୁଥିଲା ବିଲେଇ ବଚାଠୁଁ ଅଳ୍ପ ବଡ। ଦେହରେ ନାଳ ଭର୍ତ୍ତି। ବାଘୁଣୀ ତାକୁ ଅବିରତ ଚାଟି ଚାଲିଥାଏ। ମୁଁ ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ଅନାଇ ରହିଲି। ଏଭଳି ଦୃଶ୍ୟ ଚିଡିଆଖାନାରେ ମିଳିପାରେ ନତୁବା ଘୋର ବାଘବସା ଜଙ୍ଗଲରେ। ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ବ୍ୟାଘ୍ର ପ୍ରସବ ଦୃଶ୍ୟ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବା ଭାଗ୍ୟରେ ଜୁଟି ନଥାଏ। ବାଘ ବିଷୟରେ ଗଭୀର ଗବେଷଣା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ମଧ ଏଭଳି ସୌଭାଗ୍ୟ କ୍ୱଚିତ୍ ମିଳିଥାଏ। ବାଘୁଣୀ ଜନ୍ମ ଦିଏ ନିଭୃତ କୋରଡ଼ ଭିତରେ ଏବଂ ଏହି ସମୟରେ ସେ ବାଘଠାରୁ ଦୂରରେ ରହେ କାରଣ ବାଘ ଭୁଆ ବିରାଡି ଭଳି ଛୁଆକୁ ଆହାର କରିଦିଏ। ଆଜି ମୋ କୋଠରିଟି ବାଘୁଣୀର ନିଭୃତ କୋରଡ଼ ବନି ଯାଇଛି। ମୋର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ନାହିଁ ନନ୍ଦଘରେ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଳି। ଅନୁପମ ସେ ଆନନ୍ଦ। ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟ ସେ ଅନୁଭବ। ଅଫୁରନ୍ତ ଉଲ୍ଲାସରେ ବିଭୋର ମୁଁ।

ପ୍ରସବ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ବାଘୁଣୀ ଅତିଷ୍ଠ। କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ସେ ଆଦୌ ଚିତ୍କାର କରୁ ନଥାଏ କିମ୍ବା ହେଣ୍ଟାକୁ ନଥାଏ। ପାହୁଲକୁ ଚଟାଣରେ ରାମ୍ପୁଡ଼ି ପେଟକୁ ଭୂଇଁରେ ଚାପି ଖୁବ ଖାଉଥାଏ। ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ମୋ ଆଗରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଘ ଶାବକ ଭୂମିଷ୍ଠ ହେଲା ଓ ଲାଳ ସରସର ଦେହରେ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରିଲା। ବାଘୁଣୀ ପ୍ରଥମ ଶିଶୁକୁ ଛାଡ଼ି ଏଥର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉପରେ ନଜର ଦେଲା ଏବଂ ତାକୁ ଚାଟିବାରେ ଲାଗିଲା ଏକ ଅପୂର୍ବ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ମମତାରେ। ଏତ ସୃଷ୍ଟିର ଏକ ଅବୋଧ ଧାରା— ନର ବା କିନ୍ନର, ପଶୁ ବା ପକ୍ଷୀ, କୀଟ ଅବା ପତଙ୍ଗ— ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବର ବାତ୍ସଲ୍ୟ ମମତା ଭରି ରହିଥାଏ ତା ସୃଷ୍ଟ ସନ୍ତାନ ପ୍ରତି। ବଂଶ ବିସ୍ତାର ଧାରାକୁ ଅନନ୍ତ କାଳକୁ ଘେନି ଯିବାର ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ରହସ୍ୟ ସ୍ରଷ୍ଟାର। ଜୀବସଂସାର ଦର୍ଶନତତ୍ତ୍ୱରେ ମୁଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମଗ୍ନ ରହିଲି।

ଦ୍ୱିତୀୟ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ ପରେ ବାଘୁଣୀ ନୀରବ ରହି ନଥିଲା। ପୁଣି ଏକ ସନ୍ତାନର ସୂଚନା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ତାଠି ଏବଂ ସହସା ଆଉ ଏକ ବ୍ୟାଘ୍ର ଶିଶୁ ଭୂମିଷ୍ଠ ହେଲା। ଜାଣିଥିଲି, ବାଘୁଣୀ ଏକାଧିକ ଶିଶୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଥାଏ, ଏପରିକି ଥରକେ ଆଠଟି ଛୁଆ ଦେଇଥିବାର ନଜିର ରହିଛି। ଆଜି ଆଶା କରୁଥିଲି ବାଘୁଣୀଠୁଁ ଆଉ ଅଧିକ ଶିଶୁ, ଏକ ବଡ଼ ବାଘ ପରିବାରର କଳ୍ପନା କରୁଥିଲି; କିନ୍ତୁ ଏଥର ସେ ନିସ୍ତେଜ ହୋଇ ରହିଲା। ତୃତୀୟ ଛୁଆକୁ ଚାଟିସାରି, ସବୁଙ୍କୁ କୋଳ କରି ଆଖି ବୁଜି ଶୋଇ ରହିଲା କଷ୍ଟ ପରେ କୃଷ୍ଟପ୍ରାପ୍ତିର ଆନନ୍ଦରେ। ଶିଶୁ ଶାବକଗୁଡ଼ିକ ମା'ର ସ୍ତନକୁ ଚୁମିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ। ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମୋତେ କେବଳ ମାତୃମୟ ଲାଗୁଥିଲା। ମୁଁ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଦୁର୍ଲଭ ଦୃଶ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲି। ମୁଁ ଥିଲି ମୁଗ୍ଧ ମୋହିତ ଓ ଭାବାବିଷ୍ଟ। ଦୈବିକ ସେ ଆନନ୍ଦ।

ବାଘଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ପେଟେ ସ୍ତନାହାର କରି ନିଘୋଡ ନିଦରେ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରିଲେ।

ନିଦାଘର ଉତ୍କଟ ସୂର୍ଯ୍ୟୋତ୍ତାପ ଉତ୍କଟତର ହେଉଥିଲା। ମୁଁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ସେଇ ଝର୍ଣ୍ଣା ସ୍ଥାନଟି ଆବୋରି ନେଇ ଜଗୁଥାଇଁର

କାମ କରୁଥିଲି । ଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ମା'ର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ବାଘୁଣୀ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ଏବଂ ଭୋକିଲା ମନେହେଲା । ମୋ ପାଖେ ମାଂସ ମହଜୁଦ ଥିଲା । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଝର୍କାବାଟେ ହାତ ଗଳେଇ କୋଠରି ଭିତରେ ପକାଇ ଦେଲି । ବାଘୁଣୀ ମାଂସ ଦେଖି କୃତଜ୍ଞତା ଢଙ୍ଗରେ ଝର୍କା ପାଖକୁ ଆସିଲା ଏବଂ ଚାକୁ ଚାକୁ କରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦରସ୍ଥ କଲା । ସେ ଖାଉଥିବାବେଳେ ମୁଁ ତୃପ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ଆଜି ଛୁଟି ଦିନ । ବାଘ ପରିବାରଟିକୁ ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲି ଦିନ ସାରା । ଏପରିକି ନିଜକଥା, ଭୋକ ଶୋଷ ଆଦି ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ବିଦାକେ । ଦିନ ସରିଲା, ସନ୍ଧ୍ୟା ଆସିଲା, ତା ପରେ ରାତି । ସେମାନେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଶୋଇ ରହିଲେ । ନିଜ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ନିକଟସ୍ଥ ବଜାରର କେଉଁ ଏକ ଚାଲୁ ହୋଟେଲକୁ ଯିବାକୁ ହେଲା କାରଣ ସହର ଭିତରକୁ ଯିବା ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା, ଏଣେ ରୋଷଘର ବାଟ ଅବରୁଦ୍ଧ ଯେହେତୁ ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତମାନେ ବୈଠକଘରକୁ ଆବୋରି ନେଇଥିଲେ, ସେଇ ଘର ଦେଇ ଭିତର ବାରଣ୍ଡା ଓ ରୋଷଘରକୁ ବାଟ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଭିତରକୁ ଯିବା ବିପଦଜନକ ମନେ ହେଲା । ବାଘକୁ ବିଶ୍ୱାସ କ'ଣ ? ବିପଦର ନିକଟରେ ମୁଁ ଘୂରୁଛି । ଯଥେଷ୍ଟ ସାବଧାନତା ମୋର ରକ୍ଷା କବଚ- ସଞ୍ଜାତ ଶିକାରୀର ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ଅଭ୍ୟାସ ।

ଚାଲି ଚାଲି ପାଖ ହୋଟେଲକୁ ଗଲି– ଚାଳିଆ, ନାମହୀନ, ମସିଆ ଟେବୁଲ ଚୌକିର ଚାଲୁ ଶସ୍ତା ହୋଟେଲ । ଖାଇବାର ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା । ଯତ୍‌କିଞ୍ଚିତ ରାତ୍ରାହାର ଶେଷ କରି ବାଟରୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଲି କେତୋଟି ଅମୁଲ କ୍ଷୀର ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ବ୍ରିଟାନିଆ ଥିନ୍ ଆରାରୁଟ ବିସ୍କୁଟ ବଣ୍ଡଲେ । ପୋଷତୀ ବାଘୁଣୀର ସକାଳର ଲଘୁ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଦୁଗ୍ଧଗୁଣ୍ଡ ଓ ବିସ୍କୁଟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ।

ରାତିଟି କଟିଲା ପୂର୍ବ ରାତି ଭଳି ଏକ ଭିନ୍ନ ଅନୁଭୂତି ଓ ଶିହରଣରେ । ଆଖିରୁ ନିଦ ଉଭେଇ ଯାଇଥିଲା, କେବଳ ଶେଷ ପ୍ରହର ଆଡ଼କୁ ଆଖି ସାମାନ୍ୟ ବୁଜି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଶାରୀରିକ ବିଶ୍ରାମର ଆବଶ୍ୟକତା

ହେତୁ ।

ପୁଣି ସକାଳ ଆସିଲା ତା ଚିରାଚରିତ ଢଙ୍ଗରେ । ମୁଁ ଅତିଥି ସତ୍କାର ପାଇଁ ତତ୍ପର ହୋଇ ଉଠିଲି । ବାଘୁଣୀର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲି । ସେ ଉଠିଲା ମାତ୍ରେ ପାଟିକୁ ମେଲା କରି ବିରାଟ ହାଇଟାଏ ମାରିଲା । ତା ମୁଖ ଗହ୍ବରର ବିଶାଳତା ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିନେଲି । ସେ ମୋତେ ଏଥର ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିଲା । ମୁଁ ଦୁଗ୍ଧ ଗୁଣ୍ଡକୁ ଆଞ୍ଜୁଳା ଆଞ୍ଜୁଳା କରି ଝର୍କା ବାଟେ ତଳକୁ ଢ଼ାଳିଲି । ସେ ତାକୁ ଚଟାପଟ୍ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଜିଭକୁ ଚାକୁଳେଇ ଚାକୁଳେଇ । ଆଉ ଥରେ ମୁଁ ଆଞ୍ଜୁଳା କରି ଦୁଗ୍ଧ ଗୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଅଜାଡ଼ିବା ଅବସରରେ ସେ ମୋ ହାତରୁ ନେଇ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ମନେହେଲା, ବାଘୁଣୀଟା ମୋ ସହିତ ଯେମିତି ଆଗରୁ ପରିଚିତ ! ମୋର ହୃଦବୋଧ ହେଲା- ନିଶ୍ଚୟ କାହାର ପୋଷାମନା ପଶୁଟିଏ । ମଣିଷଙ୍କ ମେଳରେ ବଢ଼ିଛି, ମାନବ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପ୍ରତିପାଳିତ । ଅରଣ୍ୟ ବନ୍ୟ ପଶୁର ଦୁଷ୍ଟ ଲକ୍ଷଣ, ହିଂସ୍ରଭାବ ଆଦୌ ନାହିଁ ତା'ଠି । ତା'ର ପ୍ରଭୁ କିଏ ? ଧନ୍ୟ ସେ । ମନ ଭିତରେ ବାଘୁଣୀର ମାଲିକ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜନ୍ମିଲା ।

ଡ଼ବାଏ ଅମୂଲ ଗୁଣ୍ଡ ଉଦରସ୍ଥ କରି ପୁଣି ଚାହିଁଲା ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆଉ କିଛି ଆଶାରେ । ପଶୁ ପେଟରେ ଆସୁରିକ କ୍ଷୁଧା । ବାଘ ଏମିତି ଥରକେ ମଇଁଷିଟିଏ ଚଳୁକରି ଦେବାର ଘଟଣା ଅନେକ- ମୁଁ ଜାଣିଛି । ପାଖରେ ବିସ୍କୁଟ ରଖିଥିଲି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତା ପାଟିକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଲି । କାତୁ କାତୁ କରି ଆନନ୍ଦରେ ଖାଇଲା । ତା ଖାଦ୍ୟର ପରିମାଣ କଳୁଥିଲି, ଅନୁଧ୍ୟାନ କରୁଥିଲି ତାର ହାବଭାବ, ସ୍ୱଭାବ । ଗର୍ଭିଣୀ ବାଘୁଣୀର ପୋଖତି ପରେ କ୍ଷୁଧା ବଢ଼ିଯାଏ ଢ଼େର ଗୁଣରେ– ଅପ୍ରମିତ କ୍ଷୁଧା । ତା'ର ଦିନାହାର ପାଇଁ ଯୋଜନା କଲି । ମାଂସ ବିନା ମାଂସାହାରୀ ପଶୁର କୁଭୋଜନ । ହବିଷ ମିଆଁ ଭରସା ।

ସକାଳର ଖରା ହତା ଛୁଇଁଲାଣି । ଫାଟକ ସେପଟୁ ଖବର କାଗଜ ବିକ୍ରେତା ତା ଦୈନିକ ରୁଟିନ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ସକାଳର ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର ଫିଙ୍ଗି

ଦେଇଗଲା । ମୁଁ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରଟି ଉଠାଇ ଆଣି ନଜର ବୁଲିଲି ନିତିଦିନିଆ ଅଭ୍ୟାସ ଭଳି । ମୋର ଆଖି ସ୍ଥିର ରହିଗଲା । ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ବାଘ ନିଖୋଜ ସମ୍ବାଦଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ସେଥିରେ ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଆଶଙ୍କା ପୂରି ରହିଛି । ସମ୍ବାଦର ଅବିକଳ ନକଲ ଏହିପରି:

"ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରରେ ବାଘ ଆତଙ୍କ"

ଭୁବନେଶ୍ୱର ତା ୩/୫ (ନି.ପ୍ର)- ଖବର ନେବାରେ ଜଣାଯାଏ, ଗତ ସାତ ଦିନ ହେଲା ବି.ଜେ.ବି ପଡ଼ିଆରେ ଭାରତ ସର୍କସ ଖେଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଆସୁଥିଲା । ଖୋଲା ମଇଦାନରେ ବାଘଖେଳ ସର୍କସର ବିଶେଷ ଆକର୍ଷଣ । ସର୍କସର ପୋଷା ବାଘୁଣୀ ରଞ୍ଜୁ ରିଙ୍ଗ ମାଷ୍ଟର ତଥା ସର୍କସ ମାଲିକ ସହିତ ଖେଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାରଣ ବଶତଃ ଗତ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଖେଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସମୟରେ ବାଘୁଣୀ ଡରକି ଯାଇ ସର୍କସ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ପାର ହୋଇ କେଉଁ ଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଇଛି । ସର୍କସର ବିପଦକାଳୀନ ଘଣ୍ଟି ବାଜି ଉଠିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଜାଗ ରହିଥିବା ଉଦ୍ଧାରକାରୀ ଦଳ ଜିପ୍, ଜାଲ, ସର୍ଚ୍ଚ ଲାଇଟ ଓ ସାଇରନ୍ ସହିତ ବାଘର ପିଛା କରି ନିରାଶ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ବାଘୁଣୀର ଏତାଦୃଶ କଳାପରେ ଦର୍ଶକମାନେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଡ଼ାକବାଜି ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ବାରମ୍ବାର ନିବେଦନ ସତ୍ତ୍ୱେ, ଯେ ଯୁଆଡ଼େ ପଳାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଦୈବାତ୍ ଏତିକି ବେଳକୁ ବିଦ୍ୟୁତ ବିଭ୍ରାଟ ଘଟିଥିଲା ବିଭାଗୀୟ ଅବହେଳା କିମ୍ବା ଯାନ୍ତ୍ରିକ ତ୍ରୁଟି ଯୋଗୁଁ । ସର୍କସର ଜେନେରେଟର ଚାଲୁ କରିବାକୁ ସାମାନ୍ୟ ବିଳମ୍ବ ଘଟିଥିଲା । ପରିସରର ଜଳନ୍ତା ପେଟ୍ରୋମ୍ୟାକ୍ସ ଲାଇଟ ଯଥେଷ୍ଟ ନ ଥିଲା । ଫଳରେ ପ୍ରସ୍ଥାନ ଦ୍ୱାର ପାଖେ ପଳାୟନରତ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦଳାଚକଟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଅନେକେ ଅଣ ନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଶିଶୁ କେତୋଟି ଚାପି ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରୁଥିଲେ ଓ ଆଉ କେତେକ ମହିଳା ଭିଡ଼ା ଓଟରା ଭିତରେ ଆର୍ତ୍ତସ୍ୱର ମେଲିଥିଲେ, କେତେକ ନାରୀ ମଧ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଉପସ୍ଥିତ ପୋଲିସ ଅବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା । ତେବେ କେହି ମୃତାହତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଅନେକ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବଡ଼ା ହୋଇ ରାଜଧାନୀ ହାସପାତାଳରେ ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ପୋଲିସ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଚାଲୁ ରଖିଛନ୍ତି। ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସର୍କସର ସୋ ଗୁଡ଼ିକ ବାତିଲ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏତାଦୃଶ ଦୁର୍ଘଟଣା ଓ ଅବହେଳା ପାଇଁ ମାଲିକଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରି ଭାରତୀୟ ପିଙ୍ଗଳ ବିଧିର ୩୦୨ ଓ ୩୦୭ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ମୋକଦ୍ଦମା ରୁଜୁ କରିଛନ୍ତି। ସର୍କସର ମାଲିକ ସି. ବାଙ୍ଗରପ୍ପା ପୋଲିସ ଦ୍ୱାରା ଗିରଫ ହୋଇ ଜାମିନରେ ଖଲାସ ହୋଇଛନ୍ତି।

ଖବର ବ୍ୟାପିବା କ୍ଷଣି ନଗରବାସୀ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ ଜନଜୀବନ ବିପନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନିଖୋଜ ବାଘୁଣୀର ଖବର ଦେଇ ପାରିଲେ ସର୍କସର ମାଲିକ ତାଙ୍କୁ ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ଦେବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି।

ରାଜଧାନୀ ଜନସାଧାରଣ ସତର୍କ ରହିବା ପାଇଁ ପୌରପିତା ଓ ପୋଲିସ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି।

ସମ୍ବାଦଟି ପଢ଼ି ସାରିଲା ପରେ ରହସ୍ୟଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୁଝି ପାରିଲି। ଭାରତ ସର୍କସର ପୋଷା, ବୋଲମନା ବାଘୁଣୀଟିଏ। ନାଁ ରଞ୍ଜୁ। ବାଲ୍ୟବେଳରୁ ମଣିଷ ସହିତ ପରିଚିତ, ଅଭ୍ୟସ୍ତ। ଦର୍ଶକ ଘେରା ଖୋଲା ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଖେଳ ଦେଖାଏ। ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ମୋତେ ଦେଖି କୌଣସି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିନାହିଁ; ବରଂ ମୋ ହାତରୁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଛି। ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଜଣେ ଅତିଥି। କହନ୍ତି, ଘରେ ବିଲେଇ ଛୁଆ ଦେଲେ ଶୁଭ ହୁଏ। ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ଘରେ ବାଘ ଛୁଆମାନେ ଜନ୍ମ ନେଇଛନ୍ତି। କ'ଣ ଶୁଭପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇପାରେ ମୋର? ମନକୁମନ ଗୁଡ଼ାଏ ହସିଲି, ଖୁସିହେଲି।

ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟକର ସମ୍ବାଦଟି ପଢ଼ି ସାରିଲା ପରେ ମୋର ଧାରଣା ଦୃଢ଼ ହେଲା। ଗର୍ଭିଣୀ ରଞ୍ଜୁ ପ୍ରସବ ବେଦନାରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ଖେଳ ଛାଡ଼ି ଖସି ଆସିଥିଲା। ସେ ବୋଧହୁଏ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲା ନିର୍ଜନ ନିବାସ। ଏଣୁ ମୋ ବାସଗୃହ ବନିଗଲା ତା'ର ପ୍ରସୂତି ପ୍ରକୋଷ୍ଠ। ମୁଁ ଅନେକ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କଲି।

ସମ୍ବାଦଟିକୁ ପୁଣି ଥରେ ପଢ଼ିଲି। ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ପୁରସ୍କାର

ଘୋଷଣା ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଟ କଲା। ଅର୍ଥଲୋଭ ମୋତେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କଲା। ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୋଲିସକୁ ଫୋନ୍ କରିବି ନା ସର୍କସ ମାଲିକ ବାଙ୍ଗରଙ୍କ ପାଖକୁ ଦୌଡ଼ିବି- ଚିନ୍ତା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ। ପୁଣି ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନ ବଦଳାଇଲି। ଅର୍ଥ ଲାଳସା ମନ ଭିତରୁ ପୋଛି ଦେଲି। ପଦାର୍ଥ ମାୟାର କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଭିତରୁ ଡେ଼ଇଁ ପଡ଼ିଲି ଏକ ବୃହତ୍ତର ମାନବୀୟ ଚେତନା ଭିତରକୁ। ମୋ ଘରେ ବାଘର ଉପସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଯେଉଁ ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟ ଉପଭୋଗ କଲି ଏବଂ ସ୍ୱକୀୟ ଅନୁଭୂତିକୁ ଉଚ୍ଚ କଲି, ତା ତୁଳନାରେ ଅର୍ଥ ତୁଚ୍ଛ ଲାଗିଲା ମୋତେ। ଏଣୁ କରି ଯାହାର ହଜିଲା ଧନ, ତାକୁ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲି ଏବଂ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଅଟଳ ରହିଲି ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ।

ବ୍ୟାଘ୍ର ପରିବାର ଚଟାଣରେ ଶୋଇଛନ୍ତି। ମନ ପୂରାଇ ଦେଖିଲି। ଶାବକ ତିନୋଟି ମା' ସ୍ତନରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ଦୁଗ୍ଧପାନ କରୁଛନ୍ତି। ସୃଷ୍ଟିର କେଡ଼େ ବିସ୍ତାରିତ ଆୟୋଜନ ସତେ! ସୃଷ୍ଟି ତିଷ୍ଠି ରହିବା ପାଇଁ ସାଇତି ରଖିଛି ଅନେକ ଉପାଦାନ; ସେ ପୁଣି ଜ୍ୱାଳାମୁଖୀ ହେଲେ ଜାଳି ଦେଉଛି ଦୁନିଆକୁ କ୍ଷଣକ ମଧ୍ୟରେ। ବିଚିତ୍ରମୟ ଏ ଜଗତ। ବୌଦ୍ଧିକ ଚିନ୍ତା ଚେତନାରେ କ୍ଷଣେ ନିମଗ୍ନ ଥିଲି।

ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରଯାନ ମୋ ଘର ସାମ୍ନା ଦେଇ ସଶବ୍ଦରେ ଚାଲିଗଲା। ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି। ପୋଲିସ ଗାଡ଼ି ନୁହେଁ ତ!!

ନା, ମନର ଦୁର୍ବଳତା ମାତ୍ର। ପୋଲିସ ବା କେମନ୍ତ ଜାଣିବ ମୋ ଘରର ଗହନ ଗୁମର କଥା? ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଘଟଣାଟି ମୋ ଘର ଚାରିକାନ୍ଥ ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ। ରଞ୍ଜୁର ଅଜ୍ଞାତବାସ ଘଟଣା ମୋ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ। ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହିଲି।

ରଞ୍ଜୁର ଏଥର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା। ସେ ଠିଆହୋଇ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କଲା। ଗୋଟାଏ ଭିନ୍ନ ଗନ୍ଧରେ ଘର ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲା। କୋଠରିକୁ ସଫା କରିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ମନେହେଲା। ଗୋଟାଏ ସାହସ ବାନ୍ଧି କୋଠରିର କବାଟ ଖୋଲିଲି ଏବଂ ରଞ୍ଜୁ ରଞ୍ଜୁ ବୋଲି ସ୍ନେହଭରା

ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଗୃହ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲି।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ ମୋର। ମୁଁ ଖୁବ୍ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ; ସେ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସି ଲାଞ୍ଜ ଟେକି ମୋ ଦେହରେ ଘଷି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେମିତି ସେ ମୋତେ ଜାଣିଛି କୋଉ ଜନମରୁ! ମୁଁ ସ୍ନେହ ଢାଳି ତାକୁ ଆଉଁଶି ବସିଲି। ତା ଆଚରଣରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ହିଂସ୍ରତା ମୁଁ ଦେଖିଲି ନାହିଁ। ସୁଦାରିଆ ସୁଧୀରା ବଉଳା ଗାଈଟିଏ ପରି ସେ ନିବିଡ଼ ଦିଶିଲା ମୋତେ। ଏକ ନୂଆ ଅନୁଭୂତିରେ ମୁଁ ସଞ୍ଚରି ଯାଇଥିଲି, ଅପୂର୍ବ ବିସ୍ମୟରେ ଅଭିଭୂତ ହେଲି।

ଚଟାଣରେ ଅନେକ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପଦାର୍ଥ— ହାଡ଼, ମଳ, ମୂତ୍ର ଭରି ରହିଥିଲା। ପରିଷ୍କାର ହେବା ଦରକାର ଥିଲା। ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଝାଡୁରେ ସଫା କରିବାକୁ ଲାଗିଲି ଉତ୍ସାହର ସହିତ। ଘର ଝାଡୁ କଲାବେଳେ ବାଘ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ କୋଣରୁ ଉଠାଇ ନେଇ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ରଖିଲି। ଛୁଆମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ପାଇଁ ରଞ୍ଜୁ କ୍ରୋଧପ୍ରକାଶ କରି ନ ଥିଲା ଆଦୌ— ମୁଁ ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲି। ସେ ବୁଝି ପାରିଥିଲା ଗୃହ ସଫେଇର ଆବଶ୍ୟକତା। ପଶୁର ଏତେ ବୁଝିବା ଶକ୍ତି ଥାଇପାରେ, ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲି। ଘରକୁ ଭଲ ଭାବେ ସଫା କଲି, ଫିନାଇଲ ଢ଼ାଳିଲି। ଗୃହ ପୁଣି ପରିଷ୍କାର ଦିଶିଲା ପୂନେଇଁର ଆକାଶ ଭଳି। ମୁଁ ପୁଣି ଭାବବିହ୍ୱଳ ହେଲି। ଗୋଟାଏ ଭିନ୍ନ ଜଗତର ବାସିନ୍ଦା ଭଳି ଲାଗିଲା ମୋତେ।

ଏବେ ମୋ ବାସଗୃହ ଭିତରେ ବ୍ୟାଘ୍ର ପରିବାର ଏବଂ ମୁଁ। ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ କୁଁ କାଁ ହୋଇ କୋଠରିର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ପରସ୍ପର ଗୁଞ୍ଜାଗୁଞ୍ଜି ଜାକିଜୁକି ହୋଇ ଶୋଇଛନ୍ତି। ରଞ୍ଜୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଗି ରହିଲା। ମୁଁ ବାହାର ଦରଜା ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲି ଭିତରପଟ କିଳିଣି ଦ୍ୱାରା। ଏଥର ନିଜର ଶୌଚ କାମ ସାରି ପୋଷାକ ବଦଳାଇଲି। ଘର ସାଇତା ଖାଦ୍ୟ— ମୁଢ଼ି, ଚେନାଚୁର, ବାଦାମ ଖାଇ ପେଟ ଭରିଲି। ନିଜ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା, ନ ଥିଲା ମଧ ଆକର୍ଷଣ। ମନର ଖାଦ୍ୟ ମିଳିଲେ ଶରୀରର ଖାଦ୍ୟ ଗୌଣ ହୋଇପଡ଼େ- ଅନୁଭବ କଲି। ଆଲମିରା ଖୋଲିଲି। ଦେଖିଲି ମୋ ପଛେ ପଛେ ରଞ୍ଜୁ କେତେବେଳେ ନିଃଶବ୍ଦରେ

ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି। ମୁଁ ତାକୁ ସାଉଁଳି ଦେଲି। ଅଧିକ ସାଉଁଳା ଖାଇବା ପାଇଁ ସେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ବେଗରେ ମୁଣ୍ଡ ଉଚ୍ଚେଇଲା। ଆଲମିରାରୁ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ କୋଡ଼ାକ୍ କ୍ୟାମେରା ବାହାର କରି ସେଥିରେ ରିଲ୍ ଭରି ଷ୍ଟାଣ୍ଡରେ ଖଞ୍ଜିଲି। ଏମିତି ଫଟୋଯନ୍ତ୍ର ସହିତ ରଞ୍ଜୁ ପୂରା ଅଭ୍ୟସ୍ତ ବୋଲି ଜାଣି ପାରିଲି। କ୍ୟାମେରାକୁ ଚାଲୁ କରି ମୁଁ ରଞ୍ଜୁ ପାଖେ ଲାଗି ଠିଆହେଲି। ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଭଙ୍ଗୀର ଫଟୋଗୁଡ଼ିଏ ମୋ ଦକ୍ଷ କ୍ୟାମେରା ଚଟାପଟ୍ ସାଇତି ରଖିଲା।

ଏଥର ଛୁଆଙ୍କ ପାଳି। ସେମାନଙ୍କର ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମା'ର ଏବଂ ମୋ ହାତରେ ବାଘ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକଙ୍କର ଫଟୋ ମଧ ନେଇଗଲି କ୍ୟାମେରାର ସବୁ ରିଲ୍ ଗୁଡ଼ିକ ନିଃଶେଷିତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ।

ତହିଁ ପରଦିନ ଏବଂ ତା' ପରଦିନ ମଧ ଏପରି କଟିଥିଲା ଏକ ଅପୂର୍ବ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ, ଉଲ୍ଲାସ ଓ ଉନ୍ମାଦନାରେ। ପୁଲକର ପ୍ଲାବନରେ ମନ ଭାସମାନ ଥିଲା ମୁକ୍ତ ଆକାଶର ମେଘ ଭଳି। ଗୋଟାଏ ମୋହରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି। ଅଫିସ କଥା ପାଶୋରି ଯାଇଥିଲି। ଛୁଟି ଦରଖାସ୍ତଟେ ପଠାଇ କରି ଦେଇ ମାତି ରହିଥିଲି ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କ ସହିତ।

ସବୁଦିନ ଖବର କାଗଜ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି। ଆଜକୁ ସାତ ଦିନ। ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ସର୍କସର ହାଲଚାଲ ବୁଝି ଆସିବାକୁ। ଦୈବାତ୍ ସେଦିନ ସମ୍ବାଦର ପଛ ପୃଷ୍ଠାରେ ପଢ଼ିଲି ସର୍କସର ଦୁରବସ୍ଥା। ଶାସନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସର୍କସକୁ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି। ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ଦଣ୍ଡ– ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ। ଅନୁକମ୍ପାରେ ମନ ଆର୍ଦ୍ର ହେଲା। ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେଲି। ରିଲଗୁଡ଼ିକ ଫଟୋ ଷ୍ଟୁଡ଼ିଓରେ ଧୋଇ ଆଣିଥିଲି। ଚମତ୍କାର ଜୀବନ୍ତ ରଙ୍ଗୀନ୍ ଫଟୋ ଗୁଡ଼ିଏ। ରଞ୍ଜୁ, ତା'ର ଛୁଆମାନେ ଓ ମୁଁ– ସମବେତ ଫଟୋଗୁଡ଼ିକ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲା। ଆଖି ପୂରାଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖୁଥିଲି ବାରମ୍ବାର।

ରଞ୍ଜୁ ସହିତ ଗୋଟାଏ ଆତ୍ମୀୟତା ଭାବ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ଏଇ କେତେଦିନ ଭିତରେ। ଗୋଟେ ଅହେତୁକ ପଛା ଚିନ୍ତା କଲି। ଶକ୍ତ

ଚମଡ଼ା ବେଲ୍‌ଟ ଏବଂ ଲୁହା ଜଞ୍ଜିର ଖରିଦ କରି ଆଣିଲି ବଜାରରୁ। ରଞ୍ଜୁ ବେକରେ ବେଲ୍‌ଟକୁ ବାନ୍ଧିଲି ଏବଂ ଜଞ୍ଜିରକୁ ସେଥିରେ ସଂଯୋଗ କଲି। ରଞ୍ଜୁ ପ୍ରତିବାଦ କଲା ନାହିଁ। ବିଦାୟ ପର୍ବ ଆସନ୍ନ ବୋଲି ବୁଝି ପାରିଲା ବୋଧେ। ମୋ ମୁହଁ ମଉଳି ଆସୁଥାଏ; ମନରୁ ହରଷତଳ ଲିଭି ଆସୁଥାଏ; ଆସନ୍ନ ବିଚ୍ଛେଦର ତୀବ୍ର ତାଡ଼ନା ମୋତେ ଆହତ କରୁଥାଏ। ବିଦାୟର ଅନୁଚିନ୍ତା ବ୍ୟଥା ଦେଉଥାଏ। ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ଥିଲି। ଝିଅ ବଡ଼ ହେଲେ ଶାଶୁ ଘର ଯିବ— ନିଶ୍ଚିତ କଥା। କନ୍ୟା ବିଚ୍ଛେଦ କରୁଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ପିତାମାତାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ନିହିତ, ସାଂସାରିକ ତୃପ୍ତି। ଅତଏବ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ୁଥିବା ମନକୁ ଦୃଢ଼ କଲି ଆତ୍ମସାନ୍ତ୍ୱନାରେ। ବ୍ୟାଘ୍ରଶାବକ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଝୁଲା ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ଝୁଡ଼ିରେ ପୂରାଇଲି, ଜଞ୍ଜିର ଧରି ରଞ୍ଜୁକୁ ପଦାକୁ ଆଣିଲି ଏବଂ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ରାଜରାସ୍ତାରେ ସର୍କସପଲ୍ଲୀ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲି। ମୋ ପଛେ ପଛେ ରଞ୍ଜୁ ସୁବୋଧ ଶିଶୁଟିଏ ଭଳି ଚାଲିଥିଲା। ପଶୁ ହେଲେ ହେଁ ଅପତ୍ୟ ସ୍ନେହର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଥିଲା।

ଦର୍ଶକ ଆଖିକୁ ଚକିତ କଲାଭଳି ଭୁବନେଶ୍ୱର ରାଜରାସ୍ତାରେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟ। ରାସ୍ତାର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଛନ୍ତି ମୁହଁରେ ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ମୁଦ୍ରା ଆଙ୍କି। ମୁନିବ ପଛରେ ଅନୁଗାମୀ ମହାବଳ ବାଘ ନା ସଦ୍ୟ ପ୍ରସବିନୀ ଗୋମାତାଟିଏ!! ଦର୍ଶକ ଆଖି ଧୋକା ଦେଉ ନାହିଁ ତ? ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି, ଆମ ପଛେ ପଛେ ଅନେକ ଦେଖଣାହାରୀ ଘଟଣାଟା କ'ଣ ଜାଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁଧାବନ କରୁଛନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ ଧାରଣା— ଜଣେ କାପାଳିକ-ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପଶୁକୁ ବଶକରି ବାଟ ଚାଲିଛନ୍ତି! ସତ ହେଲେ ବି ବିଚିତ୍ର!

ସିଧା, ବାଙ୍କ ରାସ୍ତାରେ ମୁଁ ଚାଲିଛି ରଞ୍ଜୁକୁ ଲୌହ ଶିକୁଳିରେ ଧରି। ଅନ୍ୟ ହାତରେ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ଝୁଡ଼ି, ସେଥିରେ ତା'ର କୁନି କୁନି ଛୁଆ। ଗାଡ଼ି, ମଟର, ସ୍କୁଟର ଓ ରିକ୍ସାମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚକିତ ସ୍ୱର ଶବ୍ଦରେ ରଞ୍ଜୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଡରକୁ ନ ଥାଏ। ସେ ତ କଂସାରୀ ଘରର ପାରା। କୋଳାହଳପୂର୍ଣ୍ଣ ସର୍କସ ଜୀବନ ତା'ର। ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣକାରୀ ଯାନର ଉତ୍କଟ ଗର୍ଜନ ତା'ର ଦେହସୁହା। ମଣିଷମାନେ ତା'ର ପରିଚିତ

ସହଚର ।

ଏମିତି ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି, ରାଜମହଲ ଛକ, କଳ୍ପନା ଛକ ଅତିକ୍ରମ କରି ପହଞ୍ଚିଗଲି ସର୍କସ ପଡ଼ିଆରେ । ଦେଖିଲି, ତମ୍ବୁ ଖୁଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ଉପୁଡ଼ା ଯାଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ଟ୍ରକ୍‌ରେ ଲଦା ଚାଲିଛି । ସ୍ଥାନାନ୍ତରର ଆୟୋଜନରେ କର୍ମଚାରୀମାନେ ବ୍ୟସ୍ତଥା'ନ୍ତି । ମୋତେ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ସେମାନେ କାମ ଛାଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ଆସିଲେ ପରମ ଆବେଗର ସହିତ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ରଞ୍ଜୁ ଆସିଲାଣି, ରଞ୍ଜୁ ଆସିଲାଣିର ଉଲ୍ଲାସ ଧ୍ୱନି, ସତେ ଯେମିତି ଉଷୁନା ଧାନ ଗଜା ହୋଇଛି, ଆଶା ବାଡ଼ି ଫେରସ୍ତ ଆସିଛି ।

ଏ ଖବରଟା ମ୍ୟାନେଜର ଓରଫ ମାଲିକଙ୍କ ପାଖେ ପହଞ୍ଚା କରିବାକୁ ଭିତରକୁ ଧାଇଁଲେ କେତେଜଣ ।

ମାଲିକ ବାଙ୍ଗରପ୍ପା ସରଗରୁ ଚାନ୍ଦ ପାଇଲା ଭଳି ମୋ ପାଖରେ ବିଦ୍ୟୁତ ବେଗରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଆମକୁ ଦେଖି ସେ ଏକାବେଳେ ହତବାକ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ରଞ୍ଜୁକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇ ପୁନଃ ପୁନଃ ଚୁମା ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ବୋହି ଯାଉଥିଲା । ଅତି ଖୁସିରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ବୋହିବାର ଘଟଣା ମୁଁ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲି । ଏହି ଅବସରରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଚୁଡ଼ିଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଲି ଏବଂ ରଞ୍ଜୁ ପରିବାରର ରଙ୍ଗୀନ୍ ଫଟୋଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଧରାଇ ଦେଲି । ତାଙ୍କ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ଉଚ୍ଛ୍ୱାସିତ ଆନନ୍ଦରେ ସେ ଆହୁରି ମୁଗ୍ଧ ବିଭୋର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ବାଘ ଛୁଆମାନଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲି ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ବହେ ସାଉଁଳି ଗଲେ । ମୋତେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଭାଷା ଖୋଜୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏପରି ଉଲ୍ଲସିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାଷା ମିଳେ ନାହିଁ, କେବଳ ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଭାବ ଭାଷା କହିଥାଏ । ଶବ୍ଦ ବିହୀନ ମୁହଁରେ ବାଙ୍ଗରପ୍ପା ମୋ ଆଡ଼କୁ ବିହ୍ୱଳିତ ଭାବରେ ଚାହିଁଲେ ଯେମିତି ଦୁର୍ଗତ ସମ୍ମୁଖରେ ମୁଁ ଜଣେ ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା ! ରଞ୍ଜୁର ନିଖୋଜ ଯେମିତି ଥିଲା ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଏବଂ ଦୁଃଖଦାୟକ, ତା'ର ନାଟକୀୟ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ସେଇଭଳି ଆଶାତୀତ । ଏବେ ସେ ତାଙ୍କ ହଜିଲା ସମ୍ପତ୍ତି ଫେରି ପାଇଛନ୍ତି ସୁଧ ସହିତ । ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥିଲେ ଯଦି ବ ଗୋଟେ ବାସ୍ତବ ନାଟକ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ

ଉପସ୍ଥିତ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ କାନ୍ଧ ଥାପୁଡ଼େଇ ବିନା ବାକ୍ୟ ବିନିମୟରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲି। ରଞ୍ଜୁ ପରିବାର ସହିତ ମୋର ଯୌଥ ଫଟୋଗୁଡ଼ିକ ପୁନଃ ପୁନଃ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ। ପ୍ରବଳ ନୈରାଶ୍ୟରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଥିବା ସର୍କସ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଜାଗରିତ ହେଲା। ମୋତେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଘେରି ଯାଇଥିଲେ ଦଳର ସମସ୍ତେ- ଛୋଟଠୁଁ ବଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପୁରୁଷ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ କଳାକାର କ୍ରିଡ଼ାବିତ୍‌ମାନେ। ଗୋଟାଏ ଜୀବନ୍ତ ନାଟକର ଦୃଶ୍ୟ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା ସଭିଙ୍କୁ। ନାଟକର ନାୟକ ଭଳି ମନେ ହେଉଥିଲା ମୋତେ।

ମିଃ ବାଙ୍ଗରପ୍ପା ଏଥର ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହେଲେ। ମୋତେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ପରିଚାରକବୃନ୍ଦଙ୍କୁ ଓ ମୋତେ ସଙ୍ଖୋଳି ନେଲେ ତାଙ୍କ ତମ୍ବୁପକା ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଅସ୍ଥାୟୀ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳକୁ। ଦେଖିଲି, ତମ୍ବୁ ଗୃହର ଅସ୍ଥାବର ଆସବାବପତ୍ର ସବୁ ବନ୍ଧାବନ୍ଧି ଚାଲିଛି। ସେ ଦୁଃଖ କରି କହିଲେ- "ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ସର୍କସର ଅନୁମତିପତ୍ର ରଦ୍ଦ କରି ଦେଇଛନ୍ତି। ଆମେ ଭାଗଲପୁର ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛୁ। ଦୁର୍ଘଟଣା ପାଇଁ ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ଦାୟୀ। ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ।"

ମୁଁ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୋଇ କହିଲି- "ଯେଉଁ କାରଣରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡିତ କରାଗଲା, ଆପଣତ ଆଉ ଦୋଷୀ ନୁହନ୍ତି, ଆପଣ କାହାର କିଛି କ୍ଷତି କରି ନାହାନ୍ତି। ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ ଦୋଷମୁକ୍ତ। ସରକାରଙ୍କ ପାଖେ ଅର୍ଜି କରି ପୁଣି ଅନୁମତି ପତ୍ର ପାଇବାରେ ଅସୁବିଧା କ'ଣ ?"

ସେ ବିମର୍ଷିତ ହୋଇ କହିଲେ– "ଜନତା ଆଖିରେ ଥରେ ବଦନାମ ହେଲେ ସୁଧାରିବା ସମୟସାପେକ୍ଷ ଯେପରି ଥରେ ଚରିତ୍ର ଭୁଶୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ପୁନଃ ନିର୍ମାଣ ସହଜସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ। ମନ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି। କିନ୍ତୁ ଆମେ ପୁଣି ଓଡ଼ିଶା ଆସିବୁ ନିଶ୍ଚୟ......."

ଦୁଇଟି ଗଦିଲଗା ଆର୍ମ ଚୌକିରେ ଆମେ ସାମ୍ନା ସାମ୍ନି ବସିଥିଲୁ। ମିଃ ବାଙ୍ଗରପ୍ପା ମୋର ପରିଚୟ ପଚାରିବାକୁ ଅସମୀଚୀନ ମନେ କରିଥିଲେ

ବୋଧେ। ଏଣୁ ମୁଁ ମୋ ଆତ୍ମ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କଲି ଏବଂ ଗତ ସାତଦିନର ସୁଖାନୁଭୂତି ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି। ସେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଶୁଣି ରହିଲେ ଏବଂ କହିଲେ– ''ମିଷ୍ଟର ମୋହନ, ଆପଣଙ୍କ ଋଣ ଅର୍ଥ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିଶୋଧ କରାଯାଇ ପାରେନା। ଆପଣଙ୍କ ମହାନତାକୁ ପଦାର୍ଥର ମାପକାଠିରେ ମପାଯାଇ ପାରେନା। ଆମେ ତ ଆଶା ଛାଡ଼ି ବସିଥିଲୁ। ଆପଣ ସିନା ଆଶାବାଡ଼ିଟି ଅନ୍ଧକୁ ଫେରସ୍ତ ଦେଲେ। ରଞ୍ଜୁ ଏ ସର୍କସର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ। ଆଜି ଭାରତ ସର୍କସ ବିଶ୍ୱରେ ଯେଉଁ ନାଁ କରିଛି, ତାହା ରଞ୍ଜୁର ଅବଦାନ। ଏ ସର୍କସର ରାଣୀ ସେ। ଏଠାର କୌଣସି ପୋଷା ବାଘୁଣୀର କନ୍ୟା ନୁହେଁ ସେ। ତାକୁ ମୁଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦାନ ଭଳି ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପାଇଥିଲି ତା ମୁମୂର୍ଷୁ ମା' ପେଟ ଭିତରୁ।

ରଞ୍ଜୁର ଇତିହାସ ଓ ଜନ୍ମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଣିବାକୁ ମୁଁ ଉତ୍କର୍ଣ୍ଣ ହେଲି। କଫି ପିଇବା ଅବସରରେ ମୋର ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ଆରମ୍ଭ କଲେ ବାଘୁଣୀ ରଞ୍ଜୁରାଣୀର ଇତିବୃତ୍ତ:

ସାତ ବର୍ଷ ତଳର କଥା। କୋରାପୁଟ ଜୟପୁରରେ ସର୍କସର ମିଆଦ ପୂରିଯାଇଥାଏ। ଆଗାମୀ ଡେରାର ଆୟୋଜନ ଚାଲିଥାଏ ଭବାନୀପାଟଣାରେ। ସର୍କସ ସରଞ୍ଜାମ, ପଶୁ ପ୍ରାଣୀ ଓ ଓସ୍ତାଦମାନେ ଭବାନୀପାଟଣାକୁ ଚାଲାଣ ହୋଇ ସାରିଥା'ନ୍ତି। ସବା ଶେଷରେ ମୁଁ ଥାଏ। ଏଠାରେ ଯାହାର ଯାହା ପ୍ରାପ୍ୟ ପାଉଣା ତୁଟାଇ ସାରି ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ମୋ ଜିପ୍‌ରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି ଭବାନୀପାଟଣା। ବାଟରେ ବଡ଼ ଘାଟୀଟିଏ। ନାଁ ଆମପାଣି। ପାହାଡ଼ କାଟି ସର୍ପିଳ ରାସ୍ତା ନିର୍ମିତ। ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ନିଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ। ମୋ ଜିପ୍‌ରେ ମୁଁ ଏବଂ ମୋ ଡ୍ରାଇଭର ରତନ୍। ରତନ୍ ଗାଡ଼ି ଚାଳନାରେ ଓସ୍ତାଦ। ମରାମତି କାମ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଜାଣେ। ପାହାଡ଼ ଶିଖରକୁ ଉଠି ପୁଣି ଗାଡ଼ି ଗଡ଼ିଲା ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ଗଡ଼ାଣି ରାସ୍ତାରେ। ହାଣ୍ଡିକଳା ଭଳି ଘନ ଅନ୍ଧାର ରାତି। ଜିପ୍‌ର ତୋଫା ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଥାଏ ଆଗରେ- ଛୁଞ୍ଚିଟାଏ ରାସ୍ତାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ବି ଦେଖାଯିବ। ସମ୍ମୁଖରେ ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଘଟଣାର ଦୃଶ୍ୟ ଆମକୁ ଚକିତ କଲା। ରତନ୍ ବ୍ରେକ୍ କଷି ଗଡ଼ାଣିରେ ଗାଡ଼ି ଛିଡ଼ା କରାଇଲା। ମୁଁ ଚଟାପଟ୍ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ଘଟଣା ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲି। ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ବାଘଟେ ମରଣ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେଉଛି। ତା'ର

ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ କୌଣସି ଏକ ବୃହତ୍ ଯାନ ଚଢ଼ି ଯାଇ ଛତୁ କରି ଦେଇଛି। ରକ୍ତଧାର ବୋହି ଚାଲିଛି ରାସ୍ତା ଉପରେ। ତା' ଦେହରୁ ଜୀବନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶେଷ ହୋଇନାହିଁ। ଜିପ୍‌ର ହେଡ୍ ଲାଇଟ୍ ତା' ଉପରେ ସ୍ଥିର ଥାଏ। ଦେଖିଲି, ବାଘ ନୁହେଁ, ବାଘୁଣୀଟିଏ। ମୁମୂର୍ଷୁ ବାଘୁଣୀ ଗର୍ଭରୁ ଛୁଆଟିଏ ଅଧା ବାହାରି ଆସିଛି। ଏପରି ସ୍ଥଳେ ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କରି ହାତ ଲଗାଇ ଛୁଆଟାକୁ ଟାଣି ଆଣିଲି ଖଲାସୀ ଧାଇ ଭଳି। ଜୀଇଁଲା ବାଘ ଛୁଆଟେ। ତାକୁ ଟେକି ଆଣି ଜିପ୍ ପାଖକୁ ଗଲି। ତଉଲିଆରେ ତା ଦେହରୁ ଲାଳ ପୋଛିଲି। ଜିପ୍‌କୁ ଅଟକିଆରରେ ରଖିବା ପାଇଁ ରତନ୍ ଚକତଳେ ପଥର ଥୋଇଦେଲା। ମୁଁ ରତନ୍ ହାତକୁ ଛୁଆଟା ଧରେଇ ଦେଇ ପୁଣି ତରବର ହୋଇ ଗଲି ମୃତ୍ୟୁମୁଖୀ ବାଘୁଣୀର ହାଲତ ଦେଖିବାକୁ। ଦେଖିଲି, ଠିକ୍ ପିଲା ପ୍ରସବ ପରେ ତା'ର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ି ଯାଇଛି। ମୃତ ବାଘୁଣୀକୁ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ରତନ୍ ଓ ମୁଁ ଉଠାଇ ଗାଡ଼ିରେ ରଖିଲୁ। ସଦ୍ୟଜାତ ମାତୃହରା ପଶୁ ଶାବକକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ବହୁ କଷ୍ଟସାଧ ହୋଇଥିଲା ମୋ ପକ୍ଷେ। ଅରଣ୍ୟ କୋଳରୁ ବନ୍ୟ ପଶୁଟିଏ ତୋଳି ଆଣି ଭିନ୍ନ ପରିବେଶରେ ପାଳନ କରିବା, ଏଡ଼ରୁ ଏଡୁଟିଏ କରିବା କି କଷ୍ଟକର ପାଳନକର୍ତ୍ତା ହିଁ ଜାଣେ। ଆଜି ଯେଉଁ ବାଘଛାଲ ଟି'ପଏ ଉପରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ସେଟା ସେଇ ଦୁଃଖିନୀ ମା' ବାଘୁଣୀର। ତା'ର ଛୁଆ ରଞ୍ଜୁ। ମୃତ ବାଘୁଣୀକୁ ଆଣି ଛାଲ ଉତାରିଥିଲୁ। ତା ପେଟରୁ ଆଉ ଦିଓଟି ମଲା ପିଲା ବାହାରିଥିଲା। ସ୍ମୃତିର ସନ୍ତକ ଭଳି ସାଇତି ରଖିଛି ଚମଡ଼ାକୁ। ଏବେମଧ ଚମଡାକୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ତା'ର ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ମର୍ମାନ୍ତିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ରଂଜୁ ଜନମିବା ଘଟଣା ମନେ ପଡିଯାଏ ମୋର।

ରଞ୍ଜୁକୁ ନିଜ ଛୁଆ ଭଳି ଯତ୍ନରେ ପାଳିଲି। ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ରହେ, ପାଖରେ ଖାଏ, ପାଖରେ ଶୁଏ। ଯାହା ଶିଖାଏ ଶୀଘ୍ର ଶିଖିଯାଏ। ମଣିଷ ପିଲା ବି ଏମିତି ବୋଲ ମାନିବନି। ସେ ମାଂସ ଅବଶ୍ୟ ଖାଏ; କିନ୍ତୁ ମାଂସ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଆକର୍ଷଣ ବିଶେଷ ନ ଥାଏ। ନିରାମିଷ ଆହାରରେ ମଧ ତୃପ୍ତିବୋଧ କରେ। ଗାଈ ଦୁଧ ତାର ପ୍ରିୟ। ଖାସ୍ ରଞ୍ଜୁ ପାଇଁ ଆମେ ଜର୍ସିଗାଈ ପୋଷିଛୁ। ବଡ଼ ହେଲା' ପରେ ରଞ୍ଜୁ ଖୋଲା ମଇଦାନରେ ଖେଳ ଦେଖାଏ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମତେ ଅଙ୍କ କଷେ, ଭବିଷ୍ୟବାଣୀ ଗଣନା କରେ। ସଂଖ୍ୟା ଚିହ୍ନି ଫଳ ପ୍ରକାଶ କରେ ଚିହ୍ନ

ମାଧ୍ୟମରେ, ଠାର ବୁଝେ, କୌତୁକ କରେ, ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୀତ କରାଏ। ସବୁ ବୁଝିପାରେ, କେବଳ କହିପାରେ ନାହିଁ ସିନା! ପଶୁର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ମୋତେ ବହୁ ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ପଦ୍ଧତି ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା। ପଢ଼ିସାରି ମୁଁ ପ୍ରୟୋଗ କଲି ରଞ୍ଜୁ ଶିକ୍ଷାରେ, ନିଜ ଅନୁଭୂତିକୁ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇଲି। ପଶୁକୁ ତାଲିମ ଦେବାକୁ ହେଲେ ନିଜକୁ ତା ଭଳି ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତା ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତା ଭାବ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ— ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀର ସମ୍ପର୍କ ନିବିଡ଼ ହେଲେ ଯାଇଁ ଆଶାନୁରୂପ ଫଳ ମିଳିବ— ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା। ପଶୁ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀର କେତୋଟି ଦିଗ ମୁଁ ଟିପି ରଖିଛି। ରଞ୍ଜୁକୁ ନେଇ ସଫଳତା ହାସଲ କରିଛି। ଶ୍ରମ, ଯତ୍ନ ଓ ସ୍ନେହରେ ଶତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ବଶୀଭୂତ ହୁଏ- ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଛି। ରଞ୍ଜୁ ମୋ ପରୀକ୍ଷାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଫଳକଟିଏ। ତା'ରି ପାଇଁ ଆଜି ଆମ ସର୍କସର ଉନ୍ନତି। ଗତ ବର୍ଷ ଋଷିଆର ଆଜରବଇଜାନ୍‌ରେ ଆମେ ଅଜସ୍ର ଅର୍ଥ ଭିଆଇଥିଲୁ ଖାସ୍ ରଞ୍ଜୁ ଯୋଗୁଁ। ରଞ୍ଜୁ ବିଶ୍ୱ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇ ପାରିଛି। ଅନେକ ଥର ବିଦେଶୀ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ତା'ର ସାକ୍ଷାତକାର ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଛି। ସିନେମାବାଲା ମଧ୍ୟ କେତୋଟି ଫିଲ୍ମ ନିର୍ମାଣରେ ତା'ର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଛନ୍ତି। ରଞ୍ଜୁ ପାଇଁ ମୁଁ ଗର୍ବିତ। ତାକୁ ପାଇ ନିକଟ ଅତୀତର ପତ୍ନୀ ବିୟୋଗ ଦୁଃଖ ମୁଁ ଭୁଲିଛି; ନିଃସଙ୍ଗ ଜୀବନର କଷ୍ଟ ଦୂର କରିଛି। ରଞ୍ଜୁ ମୋର ସାମାନ୍ୟ ପଶୁ ନୁହେଁ, ପଶୁଦେହଧାରୀ ନାରୀ-ସନ୍ତାନ।

ମିଃ ବାଙ୍ଗରପ୍ପା ରଞ୍ଜୁର ମହାନ୍ ଭୂମିକା, ତା'ର ଅବଦାନ, ଆଚରଣ ବିଚରଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିଲାବେଳେ ସେ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ବିୟୋଗର ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ। ଏଣୁ ସେ ବିପତ୍ନୀକ ବୋଲି ତାଙ୍କ କଥାରୁ ମୁଁ ଜାଣି ପାରିଲି। ତାଙ୍କ ଆଖି କୋଣରେ ଜମି ଆସୁଥିବା ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ପାରିଥିଲି। ସେ ତାଙ୍କ ଲୁହ ଛଳଛଳ ମୁହଁକୁ ଲୁଚାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ତଉଲିଆ ସାହାଯ୍ୟରେ ମୁଖ ପୋଛିବା ବାହାନା କରି। ଉତ୍ସୁକତାକୁ ଏଡାଇ ନପାରି ପଚାରିଲି– ''ଆପଣଙ୍କ ପତ୍ନୀ କେବେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ ଓ କିପରି? ଆପଣଙ୍କ ବୟସରୁ ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଛି, ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ବୟସ ହୋଇନଥିବ। ମନେହୁଏ ଯୁବତୀ ବେଳରେ ତାଙ୍କର ଅପମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ନିଶ୍ଚୟ।''

ବାଗରଷ୍ଟାଙ୍କ ଅବସନ୍ନ ନୟନରୁ ଦୁଇବୁନ୍ଦା ଅବାଧ ଲୁହ ଗଡି ଆସିଲା ତାଙ୍କ ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ। ପତ୍ନୀ ବିଚ୍ଛେଦର ବିଷାଦ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନୁରକ୍ତ ପୁରୁଷକୁ ଆଜୀବନ ସନ୍ତାପିତ କରିଥାଏ– ସେ କ୍ଷତ କେବେ ଲିଭି ନଥାଏ, ସ୍ମୃତି ଜୀବିତ ରହିଥାଏ ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ପ୍ରୌଢ ବାଗରଷ୍ଟାଙ୍କ ପାଖେ ତାହା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ନଥିଲା। ଏଣୁ ମୁଁ ଆଉ ସେଇ ଦୁଃଖଦ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ଜୋର ନଦେଇ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏଡାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପର ସ୍ରୋତ ବଦଳାଇବା ପାଇଁ କହିଲି– "ରଞ୍ଜୁ ଭଳି କନ୍ୟା ପାଇ ଆପଣ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି ମିଃ ବାଗରଷ୍ଟା! ଈଶ୍ୱର ଗୋଟିଏରେ ଉଣା କଲେ ଆଉ ଗୋଟିଏରେ ଭରଣା କରନ୍ତି; ଏକ ପାଖ ଶୂନ୍ୟ ହେଲେ ଆରପାଖ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ। ଆପଣଙ୍କ ରଞ୍ଜୁବାଳା ହିଁ ଉଣାର ଭରଣା ମନେହୁଏ।"

ବାଗରଷ୍ଟା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ମୋର ଉକ୍ତିକୁ ସମର୍ଥନସୂଚକ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ– "ଏକଦମ୍ ଠିକ୍ କଥା; ମୁଁ ତ ସେଇଆ ଅନୁଭବ କରୁଛି ମୋହନବାବୁ! ଏ ଅନୁଭବ ମୋର ଅବ୍ୟକ୍ତ। କିପରି ପ୍ରକାଶିବି ତାହା? ପ୍ରକାଶ କରିବାର ପଟୁତା ମୋର ନାହିଁ। ମୋତେ ବଡ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଛି..."

ମୁଁ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ହେଲି। ଟେବୁଲ ଉପରେ ସୁନ୍ଦର ଫ୍ରେମ୍ ଭିତରେ ସଜ୍ଜିତ ବର୍ଣ୍ଣିଳ ରଙ୍ଗୀନ୍ ଫଟୋଟିକୁ ଦେଖାଇ ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗତା ସ୍ତ୍ରୀ ରିମ୍ପାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚିତି ପ୍ରକାଶ କଲେ। ଜୀବନ୍ତ ଫଟୋଟିର ନାରୀ ଚେହେରା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହେଲି। ଫଟୋରେ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା ଅପୂର୍ବ ଓ ଅନନ୍ୟ ରୂପ ଲାବଣ୍ୟ। ସକଷ ସରୁ ନାକ ସହିତ ଉପଯୁକ୍ତ ଚିବୁକ ଓ ଗଣ୍ଡଦେଶ, ହରିଣୀର ନୟନ ପରି ଆୟତ ଆଖି, ମିଠା ଚାହାଣି, ହସହସ ମୁହଁର ଚୁମ୍ବକୀୟ ଆକର୍ଷଣ ମନମୁଗ୍ଧକର, ଆଖି ଓ ଓଠର ମାପଚୁପ ଗଢଣ ଅତୀବ ଲୋଭନୀୟ। କହିଲି– "ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦରୀ ନା ସେ!"

"ହଁ। ବିଧାତା ବରଦାସ୍ତ କଲାନାହିଁ... ଆମ ବିବାହ ବର୍ଷେ ପୂରି ନଥିଲା, ସେପୁରକୁ ନେଇଗଲା। ହତଭାଗ୍ୟ..." ବାଗରଷ୍ଟା ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡିଲେ।"

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ଭଙ୍ଗୀରେ ନିୟତିର ନିଷ୍ଠୁର ବିଚାର ପାଇଁ ସମବେଦନାର ସ୍ୱରତୋଳି କହିଲି– "ମଣିଷତ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ

ପରିଚାଳିତ ନୁହେଁ, ଭାଗ୍ୟଡୋରି ସବୁବେଳେ ଅଦେଖା ହାତରେ। ଆମେ କେବଳ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର; ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ଯାଉଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର କାଠି ପରି କାଳ ହାତରେ ଆମେ ପ୍ରାଣୀମାନେ। ଜୀବନ ସର୍ବଦା ଘୂରୁଛି ଆପଦର ଆବର୍ତ୍ତ ଭିତରେ।''

ବାଙ୍ଗରପା ବିଷର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ– ''ବାହାଘର ବର୍ଷେ ପୂରିନଥାଏ ଆମର, ଆଉ କିଛିଦିନ ବାକି ଥାଏ। ଆମେ ଦମ୍ପତି ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକୀ କିପରି ଓ କେଉଁଠି ପାଳନ କରିବୁ ଚିନ୍ତା କରୁଥାଉଁ, ଉଲ୍ଲସିତ ଥାଉଁ। ଦିନ ପାଖେଇ ଆସିବାରୁ ସର୍କସକୁ ସପ୍ତାହେ ପାଇଁ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରି ଆମେ ଉତ୍କାମଣ୍ଡ (ଉ.ଟି) ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲୁଁ। କୋଇମ୍ୟାଟୁରରେ ଆମ ସର୍କସ ଚାଲୁଥିଲା। ଉ.ଟି. ସେଠାରୁ ମାତ୍ର ପଞ୍ଚାବନ କିଲୋମିଟର। ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ବ୍ୟସ୍ତତା ଯୋଗୁଁ ସେଠାରେ ଅବସର ବିତାଇବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା। ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସମୟ। ଭାରତର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ଅସହ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟୋତାପର ପୀଡା। ଉ.ଟି. ତ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର କାଶ୍ମୀର! ଏଠାରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଯାପନର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ବେଳ। ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟରାଜିରେ ଭରପୂର ଏହି ଶୈଳ ନିବାସ ପ୍ରକୃତିର ଏକ ଅନୁପମ ଦାନ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଗ୍ରୀଷ୍ମମଣ୍ଡଳୀୟ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରତି। ଏଣୁ ସୁଯୋଗକୁ ହାତଛଡା ନକରି ବିବାହର ଏକ ବର୍ଷ ପୂର୍ତ୍ତି ଉପଲକ୍ଷେ ଉ.ଟି.ରେ ଫୂର୍ତ୍ତିରେ ସମୟଯାପନ କରିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ମଣି ଅଧିକ ଆହ୍ଲାଦିତ ହୋଇପଡିଲୁ। ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପରେ ଯାତ୍ରାରମ୍ଭ କଲୁଁ। କୋଇମ୍ୟାଟୁରର ଅନତିଦୂରରେ ଘାଟୀରାସ୍ତା ଆରମ୍ଭ। ଦୀର୍ଘ ପଚାଶ କି.ମି. ଘାଟୀ, ଉଚ୍ଚରୁ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତମାଳା ଉ.ଟି. ସହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ଓ ସତର୍କତାର ସହିତ ଗାଡି ଚଳାଇବାକୁ ହୁଏ। ମୁଁ ନିଜେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଗାଡିଚାଳକ। କାର୍ ଚାଳନା ମୋର ଖେଳନା ସଦୃଶ। ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ସର୍କସ ଜୀବନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି (ଡେକାନ୍ ସର୍କସରୁ ମୋ ସର୍କସ ଜୀବନର ଅଯମାରମ୍ଭ) ମୁଁ ଜିପ୍ ଚାଳନାରେ ଅପୂର୍ବ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲି। ଗୋଲାକାର ବୃହତ୍ ଲୌହ ଗ୍ଲୋବ୍ ଭିତରେ ମୋଟରସାଇକେଲ୍ ଚାଳନା କରୁଥିଲି ରୈଖିକ, ଆନୁଭୂମିକ ଓ ଲମ୍ବ ଭାବରେ ସୁମେରୁ ଠାରୁ କୁମେରୁ ବୃତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ଏଣୁ ଉ.ଟି. ଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ସାଙ୍ଗରେ କୌଣସି ଗାଡିଚାଳକଙ୍କ ଠାରୁ ନିଜକୁ ଭିନ୍ନ ଓ ବହୁ ଉନ୍ନତ ମନେ କରିଥିଲି। ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ମୋର। ମୋର ମନେ ଅଛି, ସେଦିନ ଆମେ କୁନୁର୍ ଘାଟୀ ଅତିକ୍ରମ କରୁଛୁ, ଏବଂ ଉ.ଟି. ମାତ୍ର ଆଉ ଦଶ କି.ମି. ଦୂର ଅଛି, ଘାଟୀ ଗଡାଣି ବେଳେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ବୋଝେଇ ଟ୍ରକ୍ ରାକ୍ଷସ ଭଳି ମାଡି ଆସିଲା ସମ୍ମୁଖରୁ; ମୁଁ

କାର୍ କଟେଇ ନେଉଥିଲା ବେଳେ, ଟ୍ରକ୍ ଜୋର୍‌ରେ ପିଟିହେଲା ମୋ କାର୍‌ର ଆଗ ବାଁପଟ ଚକରେ। ବାସ୍। ମୋର ଆଉ କିଛି ମନେ ନାହିଁ। ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ମୋର ଚେତା ଫେରିଲା। ପ୍ରଥମେ ମୁଁ କେଉଁଠି ଅଛି ଜାଣି ପାରି ନଥିଲି। ଦେଖିଲି କାର୍ ଘାଟୀରୁ ଛିଟିକି ଓଲଟି ପଡିଛି ଖାତ ଭିତରେ, ଆମେ ପଡିଛୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ। ମୋର ଅତିବେଶୀ କ୍ଷତି ହୋଇନାହିଁ, କେବଳ ମୁଣ୍ଡ ଓ ଡାହାଣ ହାତରେ ଆଘାତ ଲାଗିଛି। ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲି ଯଦିଚ୍ ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତରେ ଭୀଷଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଉଥିଲି, ଗଣ୍ଡି ହାତଟା ଭାଙ୍ଗିଥିଲା। ଦେଖେ, ମୋ ସ୍ତ୍ରୀର ଚେତା ନାହିଁ। ଚପଟ ନାହିଁ। ଚମକି ପଡିଲି। ମୋତେ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା। ମୋର ହାଲକ ଶୁଖିଲା, ଦେହର ରକ୍ତ ଶୁଷ ହୋଇଗଲା। ତାଙ୍କ ନାଡି ଦେଖିଲି, କୌଣସି ସ୍ପନ୍ଦନ ନାହିଁ। ହାୟ ଭଗବାନ! ଏକି ମହାବିପତ୍ତି!! ମଣିଷର କେତେ କଳ୍ପନା, କେତେ ଆନନ୍ଦ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ଧ୍ୱଂସ ଧୂଳିସାତ୍ ହୋଇଯାଏ ଏମିତି!!! ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ପ୍ରିୟତମାର ମୃତ ଦେହ ଦେଖି ମୁଁ ମୃତବତ୍ କାଠ ପାଲଟିଗଲି। ଏଇ ଟିକକ ପୂର୍ବରୁ କେତେ ଆନନ୍ଦ, ଉଲ୍ଲାସରେ ଗପସପ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା କରି ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲୁ ମୋ କାର୍‌ରେ, କିନ୍ତୁ କ'ଣ ହେଲା ହଠାତ୍? ମୁଁ ଚିତ୍କାର କଲି– ରିଙ୍କା, ରିଙ୍କା, ମୋତେ ଛାଡି ଯାଅ ନାହିଁ, ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯା... ତୁମ ବିନା ମୁଁ ବଞ୍ଚି ରହିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଆଦୌ...। ରିଙ୍କା ଆଉ ଶୁଣି ନଥିଲେ କିଛି। ସେ ଗର୍ଭବତୀ ଥିଲେ। ସାତମାସ ଗର୍ଭ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା ତାଙ୍କର। ଦେଖିଲି, ରକ୍ତ ଜୁଡୁବୁଡୁ ମୃତ କନ୍ୟାଶିଶୁଟିଏ ତାଙ୍କ ଗର୍ଭ ଭିତରୁ ଯୋନି ଅତିକ୍ରମ କରି ଭୂଇଁରେ ପତିତ। ଏ ଦୁଃଖଦ ଦୃଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ ମୋହନ ବାବୁ।

ବାଙ୍ଗରପା ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ। ସେ ଆଉ କହି ପାରିନଥିଲେ। ତାଙ୍କ ଆଖିର ଦୁଃଖାଶ୍ରୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିଲା। ଭଲ ମଣିଷ ଉପରେ ଏମିତି ଅଚାନକ ଦୈବୀଦଣ୍ଡ କଚାଡି ପଡେ ସିନା! ମୁଁ ସ୍ଥାଣୁବତ୍ ଶୁଣି ରହିଥିଲି ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀବିୟୋଗର ହୃଦୟବିଦାରକ ଦୁଃଖାନ୍ତ କାହାଣୀ। ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ ଭାଷା ଖୋଜୁଥିଲି।

ଟିକିଏ ଦମ୍ ମାରି ବାଙ୍ଗରପା କହିଲେ– "ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ମୋହନ ବାବୁ ନିୟତିର ଏକି ଅଦ୍ଭୁତ ଖେଳ! ସେଦିନ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ସ୍ତ୍ରୀ ମରି ପଡିଥିଲା ବେଳେ ମୃତ କନ୍ୟାଟିକୁ ଦେଖି ମୁଁ ସୃଷ୍ଟିର ସବୁଠୁଁ ବଡ ହତଭାଗା ଅଭିଶପ୍ତ ମଣିଷ ବୋଲି

ନିଜକୁ ମଣିଥିଲି। ମା' ଏବଂ କନ୍ୟାକୁ ବିଧିମତେ ଦାହ କଲାବେଳେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଇ କହିଥିଲି– ହେ ବିଧାତା, ନିରୀହ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷଙ୍କ ପ୍ରତି ତୁ ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର କାହିଁକି? ମଣିଷ ଜାତି ତା ଚେତନା ଟିକକ ପାଇଁ ତୋତେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ବୋଲି ସିନା ତୋର ଏତେ ବଡେଇ ପଣ! ତୋ ଅବିଚାର ପାଇଁ ଏ ବିଶ୍ୱରୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟି ଯାଉ ତୋ ପ୍ରତି। ତୁ ଏକ ମିଥ୍ୟା, ପ୍ରତାରଣା, ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷର ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା।.... କିନ୍ତୁ ମୋହନବାବୁ ମୁଁ ଏବେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଗୋଟାଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ସତ୍ତା ଯେମିତି ସୃଷ୍ଟି ଭିତରେ କେଉଁଠି ଲୁଚି ରହିଛି! ରିମ୍ପା ମୃତ୍ୟୁର ଠିକ୍ ଗୋଟାଏ ବର୍ଷ ପୂରଣ ପୂର୍ବରୁ, ଏହିପରି ଏକ ଘାଟୀରେ ଦୁର୍ଘଟଣାପ୍ରାପ୍ତ ମୁମୂର୍ଷୁ ବାଘୁଣୀ ପେଟରୁ ବାଘ ଛୁଆଟିଏ ମୋରି ଭାଗ୍ୟରେ ଆସି ଜୁଟିଲା ଓ ସେ ପୁଣି ମାଈ ଛୁଆଟିଏ– କନ୍ୟା ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ? ପାର୍ଥକ୍ୟ ଏତିକି ଯେ ମଣିଷ ଶରୀର ନହୋଇ ପଶୁ ଦେହ ଓ ରୂପ ତା'ର! ତା'ର ଗୁଣ ମଣିଷ ଛୁଆଠୁଁ ଆହୁରି ମହନୀୟ। ତା'ର ବିଚାର ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଁ ଅଭିଭୂତ। ସେତ ମୋର ଅମୂଲ୍ୟ ଧନ!

ବାଘୁଣୀ ରଂଜୁରାଣୀର ଗୁଣ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆହୁରି ଜାଣିବା ପାଇଁ ମୋର ଅବଦମିତ ଉତ୍କଣ୍ଠା। ବାଙ୍ଗରସାଙ୍କ ଠାରୁ ଯେତେ ଉତ୍କର୍ଷ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାଏ, ମୋର ଆଗ୍ରହ ଓ କୌତୂହଳ ବଢି ବଢି ଚାଲିଥାଏ କ୍ରମଶଃ....

''ହଁ, ରଞ୍ଜୁ ବଡ ହେଲା। ତା ଚର୍ବିଳ କୋମଳ ଦେହରେ ଯୁବତୀର ରୂପ ଚହଟିଲା। ସେ ମଣିଷ ମେଳରେ ବଢ଼ି ଥିବାରୁ ସର୍କସର ଅନ୍ୟ ବାଘମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିପାରେ ନାହିଁ। ସେମାନଙ୍କୁ ଡ଼ରେ, ଏପରିକି ଋତୁ ସମୟରେ। ମୋ ସର୍କସ ଅଭିଜ୍ଞତା ଏବଂ ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ମୁଁ ଜାଣିଛି, ବାଘୁଣୀର ଋତୁ ସମୟ ୪୫ରୁ ୫୫ଦିନ ବ୍ୟବଧାନରେ ହୋଇଥାଏ। ଏହି ସମୟରେ ସେ ରଜସ୍ୱଳା ହୁଏ। ତା'ର ପ୍ରଣୟ ଓ ପୂର୍ବରାଗ ବିଲେଇର ପ୍ରଣୟ ରୀତି ସହ ପ୍ରାୟ ସମାନ ହେଲେହେଁ ବାଘର ପ୍ରେମାଳାପ ବିଲେଇପରି ଏକାନ୍ତ ଓ ଗୋପନୀୟ ନୁହେଁ। ବାଘୁଣୀର ସମୟ ହେଲେ ସେ ବିକଟ ଗର୍ଜନ କରି ତାହା ଘୋଷଣା କରେ, ସହବାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋଷଣାର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗେ। ଏହି ସମୟରେ ତା

ଦେହରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଗନ୍ଧ ବାହାରେ । ବାଘୁଣୀର ପ୍ରେମାହ୍ୱାନ ଓ ଦେହର ଗନ୍ଧ ସୁଙ୍ଘି ବାଘ ପାଖକୁ ଆସେ । ବାଘକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ବାଘୁଣୀ ମାଟିରେ ପିଠି ଦେଇ ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇପଡେ ଓ ଗୋଡକୁ ଶୂନ୍ୟରେ ଟେକି ଆନ୍ଦୋଳିତ କରେ । ବାଘୁଣୀର ଏହି ବ୍ୟବହାରରେ ବାଘ ସତୃଷ୍ଣ ଚାହାଣିରେ ପ୍ରଣୟିନୀକୁ ଅନାଇ ରହେ । କିଛି ସମୟ ଉତ୍ତାରୁ ବାଘୁଣୀ ଠିଆହୁଏ ଓ ଆଗ ଦୁଇ ଗୋଡକୁ ଭାଙ୍ଗି ପଛଗୋଡ ସାହାଯ୍ୟରେ ପିଠିକୁ ଟେକିଧରେ । ବାଘୁଣୀର ଏହି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବାଘ ଗର୍ଜନ କରି ବାଘୁଣୀ ପିଠି ଉପରେ ଚଢ଼ିବସେ ଓ ବାଘୁଣୀ ବେକ ଉପର ନରମ ଚମଡ଼ାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରେ । ଏହି ମିଳନୀର ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ ପନ୍ଦରରୁ କୋଡିଏ ସେକେଣ୍ଡ ମାତ୍ର । ପ୍ରତିଦିନ ଅନ୍ତତଃ ପାଞ୍ଚ ଛ'ଥର ଏହି ସହବାସ ଦୃଶ୍ୟ ଅଭିନୀତ ହୁଏ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ ସାତଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ । ଅନୁଷ୍ଠାନ ଶେଷରେ ଦୁଇ ଅଭିନେତା ଅଭିନେତ୍ରୀ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ଶରୀର ନେଇ କ୍ଳାନ୍ତଶ୍ରାନ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ମଞ୍ଚରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରନ୍ତି । ବାଘୁଣୀ ଇତି ମଧ୍ୟରେ ତା ମାତୃତ୍ୱର ମୋହରଟି ହାସଲ କରି ନେଇଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ମୋହନ ବାବୁ, ମୋ ରଞ୍ଜୁର କୌଣସି ମାତୃସୁଲଭ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ଆମ ସର୍କସର ପୁରୁଷ ବାଘ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ତା ହାଲକ ଶୁଖିଲା, ମଲା ସେ ! ତା ଆଖିରେ ସେଗୁଡା ଯେମିତି ଜାନୁଆର, ପଶୁ ! ତାକୁ ଖାଇଦେବେ ଗୋଟାପଣେ । ରଞ୍ଜୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖ ଆଦୌ ମାଡିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ଥରେ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଭାବେ ତାକୁ ଆମ ସର୍କସର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭଲ ପୁରୁଷ ବାଘ 'ସଂଗ୍ରାମ' ସହିତ ଯନ୍ତା ଭିତରେ ଛାଡିଲି । ତା ସହିତ ମିଳାମିଶା ଓ ଦୋସ୍ତି କରିବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ରଞ୍ଜୁ ବଡ଼ ଡ଼ରୁକୁଳି, ଲାଜକୁଳି ଓ ବାପଘରମୁହାଁ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ନିର୍ଜୀବ ନିସ୍ପୃହ ଆଖିରେ ଖାଲି ତଳେ ଶୋଇ ରହିଲା । ସଂଗ୍ରାମକୁ ସେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଆଡ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ, ଉଠିଲା ନାହିଁ, ଏପରିକି ଖାଦ୍ୟପାଣି ଛୁଇଁଲା ନାହିଁ ଯେମିତି ସେ ରୁଷିଛି କି ଅଭିମାନ କରିଛି ! ସ୍ୱାଭିମାନୀ 'ସଂଗ୍ରାମ' ମଧ୍ୟ ରଞ୍ଜୁର ଏତାଦୃଶ ଗୁଣ ଯୋଗୁଁ ବୀତସ୍ପୃହ ହୋଇ ତା ପୁରୁଷୋଚିତ ରାଜକୀୟ ଢଙ୍ଗ ପ୍ରକଟକଲା, ଅବିଚଳ

ରହିଲା । ଅପଡିଆ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ନିଷିଦ୍ଧ ଭଳି ସେ ନିଚ୍ଛେ ଆଡ଼େଇ ରହିଲା । ପଶୁ-ପୁରୁଷ ଜାତିରେ ବାଘ ବୋଧହୁଏ ସବୁଠୁଁ ଅହଂମୟ ପୁରୁଷ- ବୟଃପ୍ରାପ୍ତ ବାଘୁଣୀଠୁଁ ଆଶାକରେ ଅନେକ ଖୋସାମଦ ଓ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ । କିନ୍ତୁ ରଞ୍ଜୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିର ହେଲେ ମଧ ତା ନାରୀଗୁଣ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠୁଁ ଅଲଗା, ନିଆରା, ଭିନ୍ନ ଏକ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ତା ପଶୁ ଚରିତ୍ର । ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର । ଶେଷକୁ ମୁଁ ହତାଶ ହୋଇ ତାକୁ ଯନ୍ତା ଭିତରୁ ନେଇ ଆସିବାକୁ ବାଧ ହେଲି । ଯନ୍ତା ଖୋଲିଲା ମାତ୍ରେ ଧାଇଁ ଆସିଲା ମୋ ତମ୍ବୁ ପ୍ରକୋଷ୍ଠକୁ । ଖଟତଳେ ପଶି ରୁଷିଲାଭଳି ନେପେଟି ଶୋଇଲା । ପାଖକୁ ଯେତେ ଡାକିଲି ଗେଲ କରିବା ପାଇଁ, ଆସିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ପୁଣି ଖୋସାମତ କରି ଆଉଁଶା ଆଉଁଶି କରି ତାକୁ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ କରାଇଲି ଏବଂ କହିଥିଲି– ରଞ୍ଜୁ, ତୁ ଅଭିଆଡ଼ୀ ରହ ପଛକେ, ତୋ ପାଇଁ ଆଉ ବର ବାଛିବି ନାହିଁ କେବେ ।

କଥା ବୁଝିଲା ସେ । ସ୍ନେହରେ ମୋ ଗୋଡ ଚାଟି ରହିଲା ସୁଧାର ଶିଶୁଟିଏ ପରି । କିନ୍ତୁ ତା'ର ବଂଶ ବିକାଶ କିପରି ହେବ ମୁଁ ଚିନ୍ତିତ ରହିଲି । ବାଘ ପ୍ରକୃତି ନେଇ ଅନେକ ବହି ମଧ ପଢ଼ାପଢ଼ି କଲି । ପଶୁ ଡାକ୍ତର, ପଶୁବିଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ିଲି । ସେମାନେ ମତ ଦେଲେ-ହୁଏତ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶରେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ଜଙ୍ଗଲର ବାଘମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଳାମିଶା କରି ପ୍ରଭାବିତ ପ୍ରରୋଚିତ ହେବ ।

ଶୁଣିଥିଲି, ଆପଣଙ୍କ ଓଡ଼ିଶାର ସିମିଳିପାଳ ଅଭୟାରଣ୍ୟରେ ଅନେକ ବାଘ ଅଛନ୍ତି । ତା' ଭିତରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପାନ୍ଥଶାଳା ଓ ଅରଣ୍ୟ ନିବାସ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତବିନୋଦନ ସକାଶେ । ଏଣୁ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ସଦର ମହକୁମା ବାରିପଦା ସହରରେ ଆମ ସର୍କସ ଖେଳ ମାସକ ପାଇଁ ମଞ୍ଜୁର କରାଇଲି । ଏହି ସମୟରେ ମୁଁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସିମିଳିପାଳ ଅଭୟାରଣ୍ୟର ସୁରମ୍ୟ ପାନ୍ଥଶାଳା 'ଚହଲା'ରେ ରଞ୍ଜୁକୁ ନେଇ ଅବସ୍ଥାନ କଲି । ଚହଲାର ପ୍ରାକୃତିକ ସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲି । ଚାରିକୋଠରି ବିଶିଷ୍ଟ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଶୁଭ୍ର ବଙ୍ଗଳାଟିଏ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଘଞ୍ଚ ସବୁଜବୃକ୍ଷର

ବଳୟ ଓ ନୀଳ ମୁକୁଟଧାରୀ ଶୈଳ ସମୂହ। ନିକଟରେ ବାଘବନ ଓ ଗହନ ବନାନୀ। ଅନତିଦୂରରେ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ବରେହିପାଣି ଜଳପ୍ରପାତ ୧୩୦୮ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ ଶିଖରରୁ ପାହାଚ ଭଳି ଥାକ ଥାକ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଛି। ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଜଳ ଝରି ପଡୁଛି ଯାଇଁ ପାତାଳ ଭିତରେ ଯେମିତି ! ତା'ର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭନୀୟ, କମନୀୟ, ଆକର୍ଷଣୀୟ। ସବୁଜ ଅରଣ୍ୟର ଶେଯ ଉପରେ ନୀଳ ଆକାଶ ଘୁମେଇ ପଡ଼ିଥାଏ। ମଣିଷ ମନକୁ ମୋହିବା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତିରାଣୀ ସେଠି ଅରଣ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ଭାର ଖୋଲି ରଖିଛି। ଚହଲାରେ ଅବସ୍ଥାନ ବେଳେ ରଞ୍ଜୁ ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ କାୟା ପଛରେ ଛାୟା ଭଳି। ମୁଁ ଦିନେ ପରେ ତାକୁ ଜିପ୍‌ରେ ବସାଇ ଏକ ନିଭୃତ ନିରୋଳା ଅଞ୍ଚଳରେ ଛାଡି ଆସିଲି। ଜିପ୍‌କୁ ଚଞ୍ଚଳ ଛୁଟାଇ ଆଣିଲି ଚହଲା ବଙ୍ଗଳାକୁ। ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଗତପ୍ରାୟ। ଜଲ୍‌ଦି ରାତ୍ରାହାର ଶେଷକରି ବିଛଣା ଧରିଲି। ରାତିରେ ଆଦୌ ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ। ହେବ ବା କିପରି ? ଏଣେ ଅଭିଅଳି ଅଭିମାନିନୀ ରଞ୍ଜୁ ବନବାସିନୀ, ସୀତାବନବାସର କ୍ରୂରତାରେ ଦେବର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଜ୍ରାହତ, କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ସେ ବାଧ୍ୟ ଭଳି ମୋର ଅବସ୍ଥା। ରଞ୍ଜୁର ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ମୁଁ ଅସ୍ୱସ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ। ରାତିରେ ପାନ୍ଥ ନିବାସ କୋଠରି ଭିତରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିପାରୁ ନଥାଏ। ବାରମ୍ବାର କବାଟ ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଆସୁଥାଏ। ଅନ୍ଧାରର ତାରକିତ ଆକାଶକୁ ପୁନଃ ପୁନଃ ଚାହୁଁଥାଏ। ଭେଳା ଭେଳା ଭସା ବଉଦକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାଏ। ରାତ୍ରର ଜଙ୍ଗଲ ଜଗତ ଉପରେ ଅଷ୍ଟମୀ ଆକାଶର ଶୀତଳ ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣ ଚାଦରଟିଏ ବିଛାଇ ଦେଇଥାଏ। ସମ୍ମୁଖରେ ଶହେ ଗଜ ଦୂରରେ ଟ୍ରେଞ୍ଚ୍ ପାଖରେ ଲାଇଟ ପକାଇ ବଣ୍ୟପଶୁଙ୍କୁ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଏକ ଅନୁଚ୍ଚ ନିରୀକ୍ଷଣ ମୀନାର ଅଛି। ସେଥିରେ ଚଢ଼ି ଟର୍ଚ୍ଚ ସାହାଯ୍ୟରେ ଦଳ ଦଳ ମିରିଗ, ବାରହା, କୁତ୍ରାମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥାଏ। ଦୂରରୁ ଶୁଭୁଥାଏ ବନହସ୍ତୀର ବିଗ୍ଲ୍ୟଲ୍। ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଲୁଣି ମାଟି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥା'ନ୍ତି। ଆନନ୍ଦରେ ଜନ୍ତୁମାନେ ଆସି ଖାଇଯା'ନ୍ତି ଯେମିତି ସେମାନେ ଏଠାକାର ପୋଷା ଜନ୍ତୁଗୁଡିଏ ! ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ସ୍ପୃହା ନଥାଏ। ମନରେ ଦକ ଥାଏ, ଗୁଡୁପୁଡୁ ଲାଗୁଥାଏ।

ମୋ ରଞ୍ଜୁର କ'ଣ ହେଲାକି ? କିଏ ତାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ନାହିଁ ତ ? ହାତୀମାନଙ୍କ ହାବୁଡରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ ତ ? ଏଠାର ଜଙ୍ଗଲୀ ବାଘୁଣୀ ତାକୁ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରିଣୀ ଭାବି ମାଡ଼ଗୋଳ କରି ନାହିଁତ !! ଅନେକ ପ୍ରକାର ପାପ ଓ ଅଶୁଭ ସମ୍ଭାବନା ମୋ ମନକୁ ଛୁଇଁ ବସିଲା ! ଉପାୟ ନଥାଏ । ପୁଣି ଶଯ୍ୟାକୁ ଫେରି ଆସେ । ନିଦ ଦୂରେଇ ରହିଥିଲା ।

ରାତି ଶେଷବେଳ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ବୁଜି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସକାଳ ହେବାରୁ ମୋତେ ଚାଉଁ କଲା । ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଲି ଶଯ୍ୟାରୁ । ଚମକିଲି । କେତେବେଳେ ଅସ୍ରାଏ ବର୍ଷା ଜଙ୍ଗଲ ସାରା ଢ଼ାକି ଦେଇଛି । ରଞ୍ଜୁର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ? ଏମିତି ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ସେ ପରିଚିତ ନୁହେଁ । ନୁହେଁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ମଧ୍ୟ । ବର୍ଷା ପାଗରେ ସେ ଘର ଭିତରେ ରହେ । ଉଷୁମ ଜାଗାଦେଖି ଶୁଏ । ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଅପରିଷ୍କାର ମଶାମାଛି ଭଣଭଣ ଜାଗା ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଏବେ ବର୍ଷା ମାଡ଼ରେ ତାକୁ ଯଦି ସର୍ଦ୍ଦି ଧରିଯାଏ ! ବଡ଼ ପସ୍ତେଇ ହେଲି । ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ଘାରିଲା ମୋତେ । ପ୍ରକୋଷ୍ଠରୁ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ଦେଖେ ମୋ ପଛେ ପଛେ ରଞ୍ଜୁ ଆସି ପାଖାଙ୍ଗେ ଉଭା । ତାଜୁବ ଲାଗିଲା । ତାକୁ ତ ମୁଁ ଦୂର ଜାଗାରେ ଛାଡି ଆସିଥିଲି ସାଥୀ ଖୋଜି ସହବାସ କରିବାକୁ ! କେତେବେଳେ ଓ କିପରି ଏଠାକୁ ବାଟବାରି ଚାଲି ଆସିଲା ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ !! ମୁଁ ଜାଣେ, ବାଘ ଗନ୍ଧ ବାରିବାରେ ଅପାର, ତାର ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଖର । ରାତିରେ ମୁଁ ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ବାରମ୍ବାର ବାହାରକୁ ଆସୁଥିବା ଅବସରରେ ସେ କେତେବେଳେ ଲୁଚିକରି ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇଛି । ଆଉ ଖଟତଳେ ପଶି ଆରାମରେ ଶୋଇଯାଇଛି- ମୋତେ ଜଣା ନଥିଲା । ବାଘର ସନ୍ତର୍ପଣ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ସବୁ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା । ତା ମାଂସଳ ପାଦ ନରମ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଶିକାର ପାଖକୁ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଗତି କରିପାରେ । ରଞ୍ଜୁ ମୋତେ ଭୁଆଁ ବୁଲେଇ ଦେଲା ! ବଦ୍‌ମାସ୍ କେଉଁଠିକାର ! ମାଲିକର ମନକୁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ? ପଶୁ ନୁହେଁତ ଆଉ କ'ଣ ? ମନେ ମନେ ଚିଡ଼ିଲି । କିନ୍ତୁ ବିରକ୍ତ ହେବି କ'ଣ, ପୁଣି ଗେଲ କରି ବସିଲି ଠିକ୍ ଗେହ୍ଲା ଝିଅପରି । ସେ ସାଉଁଳେଇ ହେଲା ମୋ ଦେହରେ । ଏତେ

ବଡ଼ ବନ ଭିତରୁ ତା ପାଇଁ ସାଥୀଟିଏ ଖୋଜିବା ନୋହିଲା। ବିରସ ମନରେ ତାକୁ ଧରି ଫେରିଲି ସର୍କସ ଡେରାକୁ।

ଆଜକୁ ଚାରିମାସ ତଳର କଥା। ମୁଁ ଆମ ଦେଶର ଚିଡିଆଖାନା ମାନଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ନେଉଥିଲି କାଳେ କେଉଁଠି ରଞ୍ଜୁ ପାଇଁ ମନୋନୀତ ପାତ୍ରଟିଏ ମିଳିଯିବ! ଏମିତି ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଖବର ପାଇଲି, କଲିକତାସ୍ଥ ଅଲିପୁର ଚିଡିଆଖାନାରେ ଏକ ଭଲ ପୋଷା ବାଘ 'ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର' ଯତ୍ନ ସହକାରେ ପାଳାଯାଇଛି। ସେଠି ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଭିଡ ଜମୁଛି। ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରକୁ ଜନୈକ ବଙ୍ଗାଳି ଭଦ୍ରଲୋକ ସୁନ୍ଦରବନରୁ ପାଇ ଆଦରରେ ପାଳିଥିଲେ। କ୍ରମଶଃ ସେ ବଡ଼ ହେବାରୁ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ଚିଡ଼ିଆଖାନରେ ଛାଡି ଦେଲେ। ଦାୟିତ୍ୱଧାରୀ ପଶୁ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଶ୍ରୀମାନ୍ ମଳୟ ମଜୁମ୍‌ଦାର ମହାଶୟ ତା'ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଗଛବୃଛପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶସ୍ତ ତାରବାଡ ଘେରା ଭିତରେ ରଖିଛନ୍ତି। ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଦର୍ଶକମାନେ ବିଶେଷ ଅନୁମତି ନେଇ ଘେରା ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି, ବାଘକୁ ଖୁବ୍ ନିକଟରେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପା'ନ୍ତି। କେହି କେହି ମଧ ସାଉଁଳିବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତି। ଅବଶ୍ୟ ପାଖେ ପାଖେ ମଜୁମ୍‌ଦାର ମହାଶୟ ରହିଥାନ୍ତି। ସେ ମଧ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରକୁ ପୁତ୍ରଭଳି ସ୍ନେହ କରନ୍ତି। ଭି.ଆଇ.ପି. ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ କରାଇ ଦିଅନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସରଳ, ଅହିଂସ ଓ ଉଦାର ବୋଲି ଜାଣିଲି। ଏଣୁ ମୁଁ ମଜୁମ୍‌ଦାର ମହାଶୟଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କଲି ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅନୁମତି ମତେ ରଞ୍ଜୁକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଅଲିପୁର ଚିଡିଆଖାନାରେ ହାଜର ହେଲି।

ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ଏକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବାନ ସବଳ ବାଘ। ରଙ୍ଗ ଓ ରୂପରେ ଚିକ୍କଣ; ରଞ୍ଜୁର ସମକକ୍ଷ ସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଦୃଷ୍ଟିରେ କଳି ପାରିଲି। ରଞ୍ଜୁ ପ୍ରଥମେ ଘେରା ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହେଲା କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ମୁଁ ପାଖେପାଖେ ଅଛି, ସେ ସଙ୍କୋଚ ପରିହାର କରି ପ୍ରବେଶ କଲା ଆମ ସହିତ। ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ଓ ରଞ୍ଜୁ ପ୍ରଥମେ ଚାହାଁଚୁହିଁ ହେଲେ ଏବଂ ପରେ କେହି କାହା ପାଖକୁ ଗଲେ ନାହିଁ। ଆମେ ଅଭିଭାବକଦ୍ୱୟ ଭିତରେ ରହିଲୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ। ଘେରା ଭିତରେ

ଚୌକି ଟେବୁଲ୍ ପକାଇ ଉପରେ ମଞ୍ଚିଲୁ। ସେମାନଙ୍କ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲୁ। ସେଦିନ କୌଣସି ବହିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ନିଷିଦ୍ଧ ଜାରି ରଖିଥିଲୁ। ଏହି ଅବସରରେ ବାଘ ବାଘୁଣୀ ନିଜ ନିଜ ମୁନିବଙ୍କୁ ପାଖରେ ଦେଖି ପରସ୍ପର ଚିହ୍ନାଚିହ୍ନି ହେଲେ। ଆମେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲୁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଘେର ଭିତରେ କିଛି ଦିନ ଏପରି ରଖି ପରସ୍ପର ସଂପର୍କ ବୃଦ୍ଧି କରିବାପାଇଁ। ତାହାହିଁ ହେଲା। ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପାତ୍ରରେ ଖାଦ୍ୟ ଦିଆଗଲା, ଦୁଧ ଏବଂ ଜଳମଧ। ଶେଷରେ ନିଜନିଜ ଅହମିକା ଦୂର କରି ସେମାନେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଖାଇଲେ। ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ସଫଳତା ହାସଲ। ମୁଁ ଅଧିକ ଉଲ୍ଲସିତ ହେଲି। ରଞ୍ଜୁର ଋତୁସ୍ରାବ ହୋଇଥାଏ। ତୃତୀୟ ଦିନ ସେମାନେ ପ୍ରଣୟ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଲେ। ଏହିପରି ପାଞ୍ଚଦିନ ସେଠାରେ ସେମାନେ ପ୍ରେମ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଓ ରତି କ୍ରିୟାରେ ମଜ୍ଜି ରହିଲେ। ମୋର ଆତ୍ମପ୍ରସାଦର କଳନା ନାହିଁ। ମଜୁମ୍‌ଦାର ମହାଶୟଙ୍କୁ ଅନେକ ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲି। ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା ପରେ ରଞ୍ଜୁ ବାଟକୁ ଆସିଛି। ତା ବଂଶରକ୍ଷା ପାଇଁ ବାଟ ପରିଷ୍କାର ହୋଇଛି। ମୋର ଏକ ସମସ୍ୟା ଦୂର ହେଲା। ମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଟେ ବୋଝ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲାପରି ଅନୁଭବ କଲି। ରଞ୍ଜୁ ଏହିପରି ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ହେଲା। ତାକୁ ଧରି ପୁଣି ସର୍କସ ପରିସରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲି।

ରଞ୍ଜୁ ଥିଲା ଗର୍ଭିଣୀ। ତା'ର କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନ ଥିଲି। ସବୁଦିନ ସର୍କସ ଦେଖାଏ। କିନ୍ତୁ ସାତଦିନ ତଳେ ମୋ ସହିତ ଖେଳ ଦେଖାଇଲା ବେଳେ ସେ କାହିଁକି ଯେ ଅତର୍କିତ କୁଦାମାରି ଖସି ପଳାଇଲା, ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ। ଏବେ ବୁଝୁଛି ତାର କାରଣ। ପ୍ରସୂତି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସେ ଥିଲା ବିବ୍ରତ, ବେଦନାଗ୍ରସ୍ତ– ଏକ ନୂଆ ଅନୁଭୂତି, ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ପ୍ରସବ ଯନ୍ତ୍ରଣା। ନିଜକୁ ବୋଧହୁଏ ସମ୍ଭାଳି ପାରି ନ ଥିଲା, ମତିଭ୍ରମ ଘଟିଥିଲା ତା'ର। ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲା ଏକ ନିର୍ଜ୍ଜନ ନିବାସ। ଏଣୁକରି ଆପଣଙ୍କ ଘର.....

ମିଷ୍ଟର ମୋହନ, ମୁଁ ରଞ୍ଜୁକୁ ହରାଇ ହତାଶ ହୋଇ ବସିଥିଲି।

ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ଧୂଳିସାତ୍ ହେଲା ପରି ଲାଗିଲା। ବିଚ୍ଛେଦର ଏଇ ସାତ ଦିନ ଆମ ପାଇଁ ଥିଲା ମହାକାଳର ରାତ୍ରି ପରି। ଜୀବନ ଲାଗୁଥିଲା ତୁଚ୍ଛ। ସର୍କସ ଦିଶୁଥିଲା ମରୁକାନ୍ତାର ପରି ହାହାକାରପୂର୍ଣ୍ଣ। ମୁଁ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି। ଆକାଶରୁ ଅକାଳ ଚଡ଼କ ପଡ଼ିଲା ପରି ମନେ ହେଲା। ଉଜୁଡ଼ିଗଲା ଆମ ସର୍କସ-ସଂସାର। ହେ ମିଷ୍ଟର ମୋହନ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ। ଫେରି ପାଇଛି ମୋର ହୃତ ଧନ। ଆପଣଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତା ପ୍ରକୃତରେ କଳି ହେବନି। ଭାରତ ସର୍କସ ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ ଚିରଋଣୀ।

ରିଙ୍କୁର ଜନ୍ମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଓ ଜୀବନଧାରା ମୁଁ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲି। ଗୋଟାଏ ଅପୂର୍ବ ପୁଲକର ସ୍ରୋତରେ ମୁଁ ଶିହରି ଉଠିଲି। ସ୍ମୃତି ଓଟାରି ଘଟଣା ମନେ ପକାଇଲି। ସତେ ତ!! ଠିକ୍ ସାତ ବର୍ଷ ତଳର କଥା। ମୁଁ ସେତେବେଳେ କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାର ଆମପାଣି ବାଣିଜ୍ୟକର ତନଖି ଫାଟକରେ ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଫିସର ଥିଲି। କୌଣସି ଏକ ରାଜନୈତିକ ଚାପ ଦ୍ୱାରା ତନଖି ଫାଟକଟି କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ପାପଡ଼ାହାଣ୍ଡିରୁ ଉଠି ଆସିଥାଏ ନିର୍ଜନ ଆମପାଣିକୁ। ଆମପାଣି ଓଡ଼ିଶାର କଳାପାଣି ସଦୃଶ ହେଲେହେଁ ଏଠାକାର ପରିବେଶ ମୋତେ ବେଶ୍ ସୁହାଇଥାଏ। ପ୍ରକୃତିରାଣୀର ଶୋଭା ସମ୍ଭାରରେ ଅଞ୍ଚଳଟି ଭରପୁର। ଏଠି ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ଚିତ୍ର ଚିତ୍ତକୁ ପୂତ କରାଏ। ଜୀବନର ଅନେକ ଅଭିଜ୍ଞତା ମୁଁ ଏଇଠୁଁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲି। ଆଦିବାସୀ ଜୀବନ, ସାନ୍ତାଳୀ ସଂସ୍କୃତି, ଗାଦବା ନୃତ୍ୟ, ଲୋକକଥା ଆଦି ସରଳ ନିର୍ଭେଜାଲ ମଣିଷ ସହିତ ସମୟାତିବାହିତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି। ଆମ ବାଣିଜ୍ୟ କର ବିଭାଗର ଅନ୍ୟ ଯାଞ୍ଚ ଗେଟ୍ ତୁଳନାରେ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ କାମ କାରଣ ଯାନବାହନ ଯାତାୟତ କ୍ୱଚିତ୍। ସାହିତ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରରୁ ଅନେକ ବହି ଆଣି ପଢ଼େ ଏବଂ ଅବସର ସମୟ ବିତାଏ। ଗୋଟାଏ ମୃଗ ଛୁଆ ପାଳିଥିଲି। ତାକୁ ଜଣେ ସାନ୍ତାଳୀଠୁଁ ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କାରେ ଖରିଦ କରିଥିଲି। ସଞ୍ଜ

ସମୟରେ ବଣରୁ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରି ଫେରୁଥିଲା ବେଳେ ତାକୁ ସେ ପାଇଥିଲା। ତା'ର ନାହି ପଡ଼ି ନ ଥିଲା। ତା ପିଛା ଲାଗି ରହିଥିଲି ଅହର୍ନିଶ, ନିଃସଙ୍ଗତା ଦୂର କରୁଥିଲି। ମୃଗବତ୍ସା ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ ବିଲେଇ ଛୁଆଟେ ପରି। ବେକରେ ଘାଗୁଡ଼ିଟିଏ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିଲି। ଫାଟକର ଶହେ ଗଜ ଦୂରରେ ମୋ ନୂଆଣିଆ ବାଳବସା। ଝାଟି ମାଟିର କାନ୍ଥ, ଅସ୍ଥାୟୀ ଘର, ଗୋବର ରଙ୍ଗମାଟି ଲିପା ଚଟାଣ। ଭଲ ଲାଗେ। ବର୍ଷରାତିରେ ତକ୍ତପୋଷ ଖଟିଆ ଉପରେ ମୋର ବିଛଣା ଏବଂ ପାଖରେ କାଠ ଟୁଳଟିଏ ଏବଂ ଲଣ୍ଠନ। ରାତିରେ ଗାଡ଼ି ଆସିଲେ ମୋତେ ଫାଟକ ଧଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବାକୁ ହୁଏ। ମୋ ପଛେ ପଛେ ମୃଗଛୁଆ ଝମ୍ ଝମ୍ ଶବ୍ଦ କରି ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଯାଏ। ତା ନାଁ ରଖିଥିଲି ଝୁମୁରୀ। ଝୁମୁରୀ ସହିତ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ମୋହରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲି।

ଘଞ୍ଚାରଣ୍ୟ ଆମପାଣିରେ ରହଣି କାଳରେ ଝୁମୁରୀର ସ୍ମୃତି ମୋ ଜୀବନ ସହିତ ଖୁବ୍ ଜଡ଼ିତ। ଏହି ଅରଣ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ନିଃସଙ୍ଗ ଥିଲି, ଝୁମୁରୀ ମୋର ଏକାନ୍ତ ସାଥୀ ବନି ଯାଇଥିଲା। ସଦ୍ୟ ପ୍ରସବିତ ନାଳ ସରସର ଦେହରେ ତାକୁ ସାନ୍ତାଳୀ ବୁଢୀ ହାତରୁ ଯେତେବେଳେ ଟେକି ଆଣିଥିଲି ସେ ତା ବେକ ନଡ଼ନଡ଼କରି ଜଳଜଳ ଆଖିରେ ଜିଭ କାଢ଼ିଲା। ମା' ଥନ ଅଣ୍ଡାଳୁଥିଲା। ମୁଁ ତାକୁ କୋଳେଇ ନେଇ ପକେଟରୁ ସଫା ରୁମାଲ କାଢି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ପୋଛି ଦେଲି ନବ ଜନ୍ମିତ ପଶୁ ଛୁଆକୁ ତା ମା' ଜିଭରେ ଚାଟି ତାକୁ ଉଷୁମ ଓ ସତେଜ କଲା ଭଳି। ଜଙ୍ଗଲର ଏଇ ମୃଗ ଛୁଆଟା ମୋ କୁର୍ତ୍ତାପିନ୍ଧା କୋଳରେ ନିବିଡ଼ ଦିଶିଲା; ଜାକିଜୁକି କୁଙ୍କୁରି କାଙ୍କୁରି ହୋଇ ସେ ଆହୁରି ନିରାପଦ ମଣିଲା ମୋ କୋଳ ଭିତରେ। ତାକୁ ସେପରି ଧରି ଘାଟୀ ମୂଳରୁ ମୋ ବସାଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ରୁତ ପାହୁଣ୍ଡରେ ଆସିଲି। ଶିଶୁ ଜନ୍ମ ହେଲା ମାତ୍ରେଇ ଖୋଜିଥାଏ ମା' ସ୍ତନ, ସେଥିରେ ସଞ୍ଚିତ ଅମୃତସମ କ୍ଷୀର ପାନକରି ସେ ଚର ଜଗତରେ ଚାରଣ କରେ– ଏତ ଜୀବ ଜଗତରେ ଏକ ଅବଧାରିତ ଲୀଳା– ସୃଷ୍ଟିର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ମାତ୍ର।

ସଦ୍ୟଜାତ ମୃଗ ଛୁଆଟାକୁ ସିନା ଗୋଟେ ହୋସ୍ ଓ ଉତ୍ସାହରେ ଘେନି ଆସିଲି, ତା ପାଇଁ ମା' ଥନଟାଏ କୋଉଠୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିବି ଏଇ ବନରାଜ୍ୟରେ ? ମୋ ପାଖରେ ସବୁବେଳେ ବାଣ୍ଡେଜ ତୁଳା ଥାଏ ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାର ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ। ତୁଳା ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିଶୁ ଦୁଗ୍ଧପାନର ବିକଳ୍ପ ଚିନ୍ତାକଲି ମନେ ମନେ। ନିଜ ପାଇଁ ଦୁଗ୍ଧ ଯୋଗାଡ଼ କରିଥାଏ। ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ନିୟମିତ ଦୁଗ୍ଧାହାର ମୋର ଅଭ୍ୟାସ। ଏଠି ଅରଣ୍ୟ ଇଲାକାରେ ଜଳଖିଆ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଖାଦ୍ୟ ଆଉ କିଛି ମିଳି ନଥାଏ। ଦୁଧରେ ତୁଳା ବୁଡ଼ାଇ ମୃଗ ଶାବକ ପାଟିରେ ଚିପୁଡ଼ିଲି ଥପ୍ ଥପ୍। ସତେ ଯେମିତି ଅମୃତ ଟୋପେ ତା କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ପାଟିରେ ପଡ଼ିଗଲା ! ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି, ତା ଦେହରେ ରକ୍ତ ସଂଚାଳନର କ୍ରିୟା ବଢ଼ିଗଲା। ତା ଦେହରେ ଶକ୍ତି ଜାତ ହେଲା, ସେ ସତେଜ ଦିଶିଲା। ମୋର ଆଗ୍ରହ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହେଲା। ଟୋପା ଟୋପା ଗୋକ୍ଷୀର ତୁଳା ସାହାଯ୍ୟରେ ତା ଛୋଟ ପାଟିରେ ଭରିଲି। ସେ ଅନ୍ତତଃ ଚାଟିଆଏ କ୍ଷୀର ପିଇଗଲା ପେଟ ପୂରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ଏଥର ଆଖି ସଙ୍କୁଚିତ କଲା, ଶୋଇବା ପାଇଁ ସୂଚନା ଦେଲା। ଖାଇବା ଏବଂ ଶୋଇବା ପ୍ରତି ଶିଶୁ ଶାବକର ଜନ୍ମଗତ ସ୍ୱଭାବ ବୋଧେ। ମୋ ବିଛଣାର ଗୋଟିଏ କଡ଼କୁ ଶେଯ ସଜାଡ଼ି ଦେଲି। ମଗୁଶିର ମାସ। ଶୀତର କୋପ ବଢ଼ିଥାଏ; ଉତ୍ତର ଦିଗରୁ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ ଉପରୁ ଥଣ୍ଡା ପ୍ରବାହ ଜାରି ରହିଥାଏ। ଶୀତ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ତାକୁ ନରମ ଶେଯରେ ଶୁଆଇ ଟର୍କିସ୍ ତଉଲିଆଟି ଘୋଡାଇ ଦେଲି। ସେ ଆରମରେ ନିଦ୍ରାଗଲା। ତା ମୁଣ୍ଡ ମୁଁ ଥାପି ଦେଉଥିଲି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ– ମୁଁ ମା' ହୋଇଥିଲେ ନାନାବାୟାର ମାତୃସୁଲଭ ମାନ୍ଦ୍ର ଗୀତ ମୋ ମୁଖରୁ ସ୍ଫୁରିତ ହୋଇଥାନ୍ତା ବୋଧେ। ଗୋଟେ ସଦ୍ୟଜାତ ଶିଶୁକୁ ପାଳିବାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ମୁଁ ମଜ୍ଜି ରହିଲି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ। ସେଦିନ ରାତିରେ ମୋତେ ଆଉ ନିଦ ନଥାଏ। ବିଛଣାରୁ ଉଠି ବାରମ୍ବାର ତା ଉପରେ ନଜର ରଖୁଥାଏ। ଶିଶୁ କିନ୍ତୁ ଶୋଇଥାଏ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ଭାବେ ମୋ ମୁଲାୟମ ବିଛଣାଟା ଗୋଟାଏ ଅଭୟ ନିରାପଦସ୍ଥଳୀ ଭାବି।

କ୍ଷୀରଭିଜା ତୁଳା ଚିପୁଡି ଚିପୁଡି ଏମିତି କେତେ ଦେଇପାରିବି ଛୁଆଟାକୁ ? ରାତିଯାକ ଭାବି ଭାବି ଟିକିଏ ଉଲ୍‌ଗ୍ଠଚିନ୍ତା କଲି । ଗୋଟାଏ ଦୁଧ ବୋତଲ ଓ ନିପିଲ୍ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ପଡିବ କୌଣସିମତେ । ଆଖପାଖରେ କୌଣସି ଦୋକାନ ବଜାର ନାହିଁ । ସାପ୍ତାହୀକ ହାଟ ବସେ ଘାଟୀ ସେପାଖ ମୈଦଲ୍‌ପୁରରେ । ଗତକାଲି ହାଟ ସରିଛି, ପୁଣି ସପ୍ତାହେ ପରେ ଯାଇଁ ହାଟ । ଏତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ'ଣ ଅପେକ୍ଷା କରିହେବ ? ଅତଏବ ଭାବାନୀପାଟଣା କିମ୍ବା ନବରଙ୍ଗପୁରରୁ ଦରକାରୀ ଜିନିଷଟିକୁ ମଗାଇବାକୁ ପଡିବ । ସକାଳ ଆଠଟାରେ ଭବାନୀପାଟଣା-ନବରଙ୍ଗପୁର ଯାତ୍ରୀବାହୀ ବସ୍ ଆମପାଣିରେ ପହଞ୍ଚେ । ଅର୍ଦ୍ଦଳିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି, ବସ୍ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ମୋତେ ଡାକିବ । ସେଦିନ କିନ୍ତୁ ବସ୍ ଆସିବାକୁ କାହିଁକି ଡେରି ହେଲା । ମୁଁ ଚିନ୍ତିତ ହେଲି । ଏମିତି ଦିନେ ଦିନେ ଗାଡି ବିଳମ୍ବରେ ଆସିଥାଏ କିମ୍ବା ଆବଶ୍ୟକ ଯାତ୍ରୀ ଅଭାବରୁ ଅଥବା ଯାନ୍ତ୍ରିକ ତ୍ରୁଟି ଯୋଗୁଁ ବାତିଲ ହୋଇଥାଏ । ସକାଳରୁ ଟ୍ରକ୍‌ଟାଏ ମଧ୍ୟ ଦିଶୁନି । ଯାହାହେଉ, ବିଳମ୍ବରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନବରଙ୍ଗପୁର ଅଭିମୁଖୀ ଯାତ୍ରିଯାନ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା ଏବଂ ବସ୍‌ବାଲାଙ୍କ ହାତରେ ମୁଁ ମୃଗଛୁଆ ପାଇଁ ଦୁଧବୋତଲ ଏବଂ ନିପିଲ୍ ମଗାଇଲି । ଫେରନ୍ତା ବସ୍‌କୁ ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ ଉଣ୍ଡି ବସିଥିଲି । ସଞ୍ଜ ଅନ୍ତେ ବସ୍ ଫେରିଲା ବରାଦୀ ଜିନିଷ ସହିତ । ମୁଁ ଭଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ହୋଇ ଚଟାପଟ୍ ବୋତଲରେ କ୍ଷୀର ଭର୍ତ୍ତି କରି ବୋତଲ ମୁହଁରେ ନିପିଲ୍ ଯୋଗ କଲି ଏବଂ ଛୁଆମୁହଁରେ ତାକୁ ଲଗାଇଲି ଜଣେ ସଂଯତ ଓ ଯତ୍ନବାନ ମା' ଭଳି । ମା' ସ୍ତନ ଭାବି ସେ ଚଁ ଚଁ କରି କ୍ଷୀର ଟାଣିଲା ବୋତଲରୁ । ଭୋକିଲା ଥିଲା, ବୋତଲଯାକ କ୍ଷୀର ପି'ଗଲା । ଶିଶୁ ପାଳିବା ଦାୟିତ୍ୱ ମୋତେ ଘାରିଥିଲା; ତା ଜଞ୍ଜାଳରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲି । ବିଜନ ବନ ରାଇଜରେ ସମୟ ବିତାଇବା ପାଇଁ ଉତ୍ତମ ମାଧ୍ୟମଟିଏ ମିଳିଗଲା ମୋତେ ।

ଦୁଇଦିନ ଅନ୍ତେ ଗୋଟେ ସଙ୍କଟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ପୂର୍ବ ରାତିର ସାଇତା କ୍ଷୀର ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥିଲା ସକାଳ ଚା'ରେ ଏବଂ ମୃଗ ଛୁଆର ଖାଦ୍ୟପାନରେ । ବଣ ଭିତର ଦୂର ଗାଁ ବିଶେଇମୁଣ୍ଡାର ଆଦିବାସୀ

ମିରୁ ହରିଜନଠୁଁ ଦୈନିକ ଦୁଇ ସେର ଦୁଧ ନାଗୁଆ କରିଥିଲି। ମିରୁ ହରିଜନର କେତେହଳ ଗାଈଥା'ନ୍ତି, କେତେ ଦୁଧିଆଳି, ଆଉ କେତେ ପଡିଆ ଯାଉଥା'ନ୍ତି। ତେବେ ହାରାହାରି ଦୁଇ ସେର ଦୁଧ ସେ ଆଦାୟ କରିଥାଏ ତା ଗୋସଂପଦରୁ ଏବଂ ଗାଈଗୋଠ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଫିଟିବା ପୂର୍ବରୁ ସବୁତକ କ୍ଷୀର ସେ ନିଜେ ଆଣି ମୋତେ ଦେଇଯାଏ। ସେଦିନ ସେ ଗାଈ ଦୁହିଁ କ୍ଷୀର ନେଇ ଆସୁଥିଲା, ଦୈବାତ୍ ପଥରରେ ଗୋଡ ଖସି ଯିବାରୁ ସେ ହାମୁଡେଇ ପଡିଲା ଓ ଦୁଧଭାଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା, ସବୁ ଦୁଧ ପଥର ପିଇଲା। କରିବ କ'ଣ? ଏପରି ଦୁର୍ଘଟଣା କେବେ ହୁଏନି ତା'ର। ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ରାତିରେ ଆଖି ବୁଜି ଯିବାଲୋକ ସେ; ଗୋଡି ପଥର ବନ୍ଧୁର ରାସ୍ତା, କଣ୍ଟାଝଣ୍ଟା ବଙ୍କିମ ବାଟରେ ଦକ୍ଷ ପଦଚାରୀ ମିରୁ ହରିଜନ; ଦୁର୍ଯୋଗରୁ ସିନା ଦିନକର ଗୋରସ ଉଜୁଡାଇଲା! ଦୋଷ କାହାକୁ ଦେବ? ବଡ଼ କାନ୍ଦୁଣୁମାନ୍ଦୁଣୁ ହୋଇ ମୋ ପାଖେ ଛିଡ଼ା ହେଲା। ତା ଶୁଖିଲା ମୁହଁ କୈଫିୟତ ବାଢୁଥିଲା। ଘଟଣା ଶୁଣି ବିବ୍ରତ ହେଲି କାରଣ ମୁଁ ସିନା ବିନା କ୍ଷୀରରେ ଚଳିଯିବି, ହେଲେ ତିନି ଦିନର ମୃଗ ଛୁଆଟା ଖାଇବ କ'ଣ? କ୍ଷୀର ବିନା ତା'ର ଅନ୍ୟ ଆହାର ବା ଆଉ କ'ଣ? ଠିଆ ଠିଆ ମରିଯିବ! ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଉ କୋଉଠୁ ଟୋପେ କ୍ଷୀର ଯୋଗାଡ କରିବା ଦୁରୂହ ଓ ଅସମ୍ଭବ।

ଭାବେଣି ପଡିଲା। କରିବି କ'ଣ?

ସେଦିନ ମିରୁ ହରିଜନ ସାଥିରେ ଥାଏ ତା ଛେଳିଆ କୁକୁରୀଟା। ମଝିରେ ମଝିରେ ସେ ଆମପାଣି ଚାଲିଆସେ ତା ପ୍ରଭୁ ସହିତ। ବେଶ୍ ମୋଟାସୋଟା ବଳୁଆ କୁକୁରୀ। ମାଲିକର ଖୁବ୍ ବୋଲମନା। କୁକୁରୀର ପହ୍ନା ବେଶ୍ ଫୁଲିଲା ଫୁଲିଲା ଓ ଉନ୍ନତ ଦିଶୁଥାଏ। ପୂଆତିର ଲକ୍ଷଣ ବାରି ହେଉଥାଏ। ପଚାରିଲି— ମିରୁ, ତୋ କୁକୁରୀ କ'ଣ ଛୁଆ ଦେଇଛି କିରେ?

'ହଇ ବାବୁ'।

"କେତୋଟି ଛୁଆ?"

"କାନ୍ କହିମି ବାବୁ! ଥରକେ ଦି'ଟା ଛୁଆ ଦେଲା ଇ ଝରଣା ତରାସେ। ଦିନ୍ ବେଲା। ମୁଇଁ ଗାଏ ଚରାଉଥିଲି। ତା'ର୍ ଛୁଆ ଜନମ୍ କଥା ନାଇଁ ଜାନେ। ଛଇଲା ଜୋର୍‌ସେ ଭୁକ୍‌ଲା। ଦେଖିଲି ଦି'ଟା ହୁଣ୍ଡାଲ୍ କୁକୁର୍ ଛୁଆ ଦି'ଟାକେ ଚାପି ନେଇ ପଲାଉଛନ୍। ମୁଇଁ ହୁଣ୍ଡାଲ୍‌କେ ପିଛା କଲି। ଛୁଆକେ ଆଉ ଅଛେ? ଇ ଜଙ୍ଗଲେ ବହୁତ୍ ହୁଣ୍ଡାଲ୍ ବଢ଼ି ଗଲେନ୍ ବାବୁ। ଗାଏ ଛୁଆକେ ଏକ୍‌ଲା ଦେଖିଲେ ନାଇଁ ଛାଡନ୍। ଚିତାବାଘ୍ ତ ଅଛନ୍ ବଡେ ମୁସ୍କିଲ କରୁଛନ୍। ଗୁଟେ ମାଇ ବାଘ୍ ଅଛେ। ହେଲେ ଇ କିଛି ନାଇଁ କରେ। କେଭେଁ ଗାଏ, ବାଛୁରୀ, ବୁକା ନାଇଁ ମାରେ, ଶିକାର ନାଇଁ କରେ, ନାଇଁ ଖାଏ, ଇକେ ଆମେ ଦେବତା ବାଘ୍ ବୋଲୁଛନ୍। ଇଟା ଅହ୍ନୀ ବାଘ ଆଏ। କିଛି ନାଇଁ ଦିଶେ ତାକେ। ଡାଲ୍, ପତର୍, ଫଲ୍‌ମୂଲ୍ ଖାଉଛେ ଆଉ ବଞ୍ଚୁଛେ। କିନ୍ତୁ ଇ ହୁଣ୍ଡାଲ୍ ସବ୍ ବଡେ ବଦମାସ୍ ବନିଛନ୍। କିଛି ନାଇଁ ମାନନ୍। ବିଚରା ଛଇଲା! ଛୁଆକେ ଝୁରି ହେଉଛେଁ। ଆଜ୍ ଆସିଛେ ମୋର୍ ସାଥେ...."

ମୁଁ ଛଇଲାକୁ ତୁ ତୁ କରି ପାଖକୁ ଡାକିଲି। ପୂର୍ବରୁ ସେ ଏଠାକୁ ବହୁବାର ଆସିଥିବାରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା ମୋ ସହିତ। ମୁଁ ଡାକିଲା ମାତ୍ରେ ମୋ ଗୋଡ ତଳକୁ ଆସି ଶୋଇଲା, ଲାଙ୍ଗୁଡ ଇହ ଇହ କଲା ଭକ୍ତି ଭାବରେ। ମୁଁ ଆଉ ଟିକିଏ ସାଉଁଳିବାରୁ ସେ ପେଟ ଦେଖାଇଲା। ସଦ୍ୟ ପ୍ରସବିନୀ ସନ୍ତାନହରା ମା' ପ୍ରାଣୀଟିଏ। ତା ବର୍ଦ୍ଧିତ ସ୍ଫିତ ସ୍ତନଗୁଡିକରେ ଶିଶୁ ଖାଦ୍ୟର ଆହ୍ୱାନ ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଥିଲି। ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଭାବେ ମୃଗଛୁଆର ପାଟି ତା ସ୍ତନ ସମୂହରେ ଲଗାଇ ଦେଲି। ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ ମୋର। ଛଇଲା ଉଦାର ମାତୃତ୍ୱର ସହିତ ତା ପେଟତଳର ଥନରାଜି ଦ୍ୱିଧାହୀନ ଭାବେ ଦାନ କରିଥିଲା। ମୃଗ ଶିଶୁ ମା' ଥନ ଭାବି ପରମ ତୃପ୍ତିରେ ଚୁଚୁମିଥିଲା ଏବଂ ପେଟେ କ୍ଷୀରପାନ କରିଥିଲା। ଏହା ଏକ ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟଥିଲା ମୋ ପାଇଁ। ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅଭିଭୂତ ତଥା ଚମକୃତ ହୋଇ ଅଭିନବ ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲୁ। ଅପାର ଅମିତ ଆନନ୍ଦରେ ମୋ ମନ ନାଚି ଉଠିଥିଲା।

ମୋର ମନେ ହେଲା, ଏ ଅଭିନବ ଘଟଣାଟା ଯେମିତି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଅଭିପ୍ରେତ!

ଛଗଳୀ କୁରୀ ସ୍ତନରୁ ଛୋଟ ମୃଗଛୁଆଟା ଦୁଗ୍ଧପାନ କରୁଥିଲା ବେଳେ ପୁରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ଅଲୌକିକ ଅହିଂସ କାହାଣୀ-କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ମୋ ମାନସପଟରେ ଚିତ୍ର ତୋଳୁଥିଲା– ପଶୁ ଓ ପଶୁ ସମ୍ପର୍କରେ ହିଂସ୍ରତା ନଥିଲା, ଥିଲା ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରୀତିର ଫଲ୍‌ଗୁ– ପ୍ରବଳ ଓ ଦୁର୍ବଳ ମଧ୍ୟରେ ଅପୂର୍ବ ସ୍ନେହ ଓ ସରାଗ– ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ଯେମିତି ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଶାନ୍ତି ଓ ସହାବସ୍ଥାନର ସୂତ୍ରଧର ତଥା ନିୟାମକ! ଏବର ପୁରୀ ମନ୍ଦିର ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ। କିନ୍ତୁ ତା ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ମନ୍ଦିର ଥିବାକଥା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଜଣା ପଡ଼ିଛି। ବ୍ୟାସଙ୍କ ରଚିତ ସ୍କନ୍ଦ ପୁରାଣରେ 'ଉତ୍କଳ ଖଣ୍ଡ' ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ସ୍ଥାପନ, ଲଳିତା-ବିଦ୍ୟାପତି ତଥା ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ-ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଉପାଖ୍ୟାନ ଆଦି ବିସ୍ତୃତଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣିତ। କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ପୂର୍ବ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର କେବେ ତିଆରି ହେଲା, କିଏ ତିଆରି କଲା, କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା, କେତେ ସମୟ ଲାଗିଲା, ତା'ର ତଥ୍ୟ ଇତିହାସରେ ନାହିଁ। ମାଦଳାପାଞ୍ଜି ନୀରବ। କେବଳ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ହିଁ ମନ୍ଦିରୋତ୍ପତ୍ତିର ବିବରଣୀ ଦେଇଥାଏ; ଅତି ଚମତ୍କାର ସେ କାହାଣୀ:

: ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା 'ବୀରନାଶୀ'। ଐତିହାସିକମାନେ କହନ୍ତି, ସେ ଯୁଗର ବୀରନାଶୀ 'ବାରଣାଶୀ'ର ଅପଭ୍ରଂଶ– ଆଜିର କଟକ-ବିଡ଼ାନାସୀ। ବୀରନାଶୀର ମହାନଦୀ ତଟରେ ଗଜପତି ମହାରାଜାଙ୍କ ନବ ନିର୍ମିତ ବିରାଟ ରାଜପ୍ରାସାଦ। ତାକୁ ଲାଗି ମସ୍ତବଡ଼ ଆମ୍ବତୋଟା। ଜନଶୂନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ। ରାଜଧାନୀର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ମହାରାଜା ଏହାକୁ ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେଠାରେ ଏକ ହାଟ ବସାଇଲେ। ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଆମ୍ବତୋଟା ଅଞ୍ଚଳରେ ଥରେ ହାଟ ବସେ ଓ ପ୍ରତି ହାଟସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ମହାରାଜା ଉଆସ ଉପରକୁ ଯାଇ ଅବଲୋକନ କରନ୍ତି। ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲେ, ହାଟରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରି ହୋଇଯାଉଛି, ସେମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଘରକୁ ଫେରୁଛନ୍ତି; ଆଉ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଜିନିଷପତ୍ର ବିକ୍ରି ନହୋଇ ପଡିରହେ, ମନଦୁଃଖରେ ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି– ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖର କାରଣ

ରାଜା ନିଜେ ହୋଇପାରନ୍ତି କାରଣ ହାଟ ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ବସିଛି। ତାଙ୍କ ବିବେକ ତାଙ୍କୁ କୈଫତ ମାଗିଲା। ଏଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ହରଣ କରିବାକୁ ସେ ସତ୍ୟକଲେ ଯେ ହାଟ ଶେଷରେ ଯାହା ଦ୍ରବ୍ୟ ରହିଯିବ, ସେ ନିଜେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ କିଣି ନେବେ ଓ ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦରେ ଘରବାହୁଡ଼ା ହେବେ, କାହା ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବିଷାଦର ଚିହ୍ନ ରହିବ ନାହିଁ। ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ଦୁଃଖମୋଚନ ପ୍ରଜାବତ୍ସଳ ରାଜାର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ।

ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ସତ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ରାଜା କାମକଲେ। ହାଟକୁ ଯାହା ଆସିଲା ସରି ଯାଉଛି; ଯାହାର ଯାହା ରହିଯାଉଛି ରାଜା କିଣି ନେଉଛନ୍ତି। ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହ ତେଜିଲା, ହାଟ ବଢ଼ିଲା। ଥରେ ଜଣେ ମୂର୍ତ୍ତିକାର-ବିକାଳି ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ କଳାମୁଗୁନି ପଥର ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ନେଇ ହାଟକୁ ଆସିଲା। ଦାମ୍ ଏକ ହଜାର ମୁଦ୍ରା। ଏତେ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଘରକୁ ନେବ କିଏ; ଆ ବଳଦ ମତେ ବିନ୍ଧ କରିବ କିଏ ? ମୂର୍ତ୍ତିଟି ପଡ଼ିରହିଲା। ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଅନ୍ତେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳକୁ ଗଜପତି ବିଜେ କଲେ। ପଚାରିଲେ– ଇଏ କ'ଣ ? ଉତ୍ତର ମିଳିଲା– ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୂର୍ତ୍ତି।

ଦାମ୍ କେତେ ?

ଏକ ସହସ୍ର।

କିଛି କମ୍ କର।

ପଇସାଟିଏ ବି ନୁହେଁ।

ବିନା କୁଣ୍ଠାରେ ଗଜପତି ସହସ୍ର ମୁଦ୍ରା ଗଣିଦେଲେ। ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ନେଇ ଉଆସକୁ ଗଲେ।

ରାତିରେ ରାଜସଭା ହେଲା। ମହାରାଜା, ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ, ସଭାସଦ୍ ପାରିଷଦବର୍ଗ, ଅମାତ୍ୟ ଆଦି ସବୁ ବସିଛନ୍ତି। ଆସିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ।

ମହାରାଜା ସିଂହାସନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ମୁଣ୍ଡିଆଟିଏ ମାରିଲେ। ପଚାରିଲେ, କ'ଣ ମା ଏତେ ରାତିରେ କାହିଁକି ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲେ– ଶୁଣ ମହାରାଜା ! ତୁମେ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଆଣି ଉଆସରେ ସ୍ଥାନ ଦେଲ। ମୁଁ ତ ତା' ସହିତ ଏଠାରେ ରହିବା ଅସମ୍ଭବ। ମୁଁ ଉଆସ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାଧ ହେଉଛି।

ମହାରାଜା ଫେର୍ ମୁଣ୍ଡିଆଟିଏ ମାରି କହିଲେ– ଆପଣଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ମୁଁ କିଏ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉଆସ ତ୍ୟାଗକଲେ। ତାଙ୍କ ପରେ ଆସିଲେ ନାରାୟଣ। ମହାରାଜା ସଭକ୍ତି ପ୍ରଣାମମୂଳକ ପଚାରିଲେ– ଆପଣ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରଭୁ ?

ନାରାୟଣ ଉତ୍ତର ଦେଲେ– ଯେଉଁଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାହାନ୍ତି, ସେଠାରେ ନାରାୟଣ ରହିବେ କିପରି ? ଏଣୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଯାଉଛି।

ମହାରାଜା ନିରୁତ୍ତର।

ନାରାୟଣ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କଲେ।

ତାଙ୍କ ପରେ ଆସିଲେ ଧର୍ମ୍ମ। ତାଙ୍କୁ ବି ମହାରାଜାଙ୍କର ଠିକ୍ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ– ଆପଣ କୁଆଡେ ଯେ ? ଉତ୍ତର ମିଳିଲା– ଶୁଣ ମହାରାଜ ! ଯେଉଁଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାହାନ୍ତି, ନାରାୟଣ ନାହାନ୍ତି, ସେଠାରେ ଧର୍ମ୍ମ ବା ରହିବେ କେମିତି ?

ମହାରାଜା କହିଲେ– ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ, କରିବାର ନାହିଁ। ମୁଁ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର।

ଧର୍ମ୍ମ ମଧ୍ୟ ଗଲେ।

ଶେଷରେ ଆସିଲେ ସତ୍ୟ। ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଦେଦୀପ୍ୟମାନ ମୂର୍ତ୍ତି। ଶୁକ୍ଳାମ୍ବର ପରିହିତ। ମୁହଁରେ ଶାନ୍ତି, ମୈତ୍ରୀ, ପ୍ରୀତିର ଭାବ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ। ମହାରାଜାଙ୍କ ସେଇ ବିନମ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ– ଆପଣ କୁଆଡେ ?

ସତ୍ୟ କହିଲେ– ଦେଖ ମହାରାଜ, ଏଠାରେ ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାହାନ୍ତି, ନାରାୟଣ ନାହାନ୍ତି, ଧର୍ମ୍ମ ନାହାନ୍ତି। ମୁଁ ବା ରହିବି କେମିତି ? ସେମାନଙ୍କ

ବିନା ମୋର ସ୍ଥିତି ଅସମ୍ଭବ।

ଏଥର ମହାରାଜାଙ୍କ ମୁହଁରେ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠତାର ଦୃଢ଼ତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା। ଦୃପ୍ତ ଅଥଚ ସଂଯତ ଗଳାରେ କହିଲେ— ଆପଣଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଛାଡିଲି, ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଛାଡିଲି, ଧର୍ମଙ୍କୁ ମଧ ଛାଡ଼ିଲି। ସତ୍ୟ କରିଥିଲି, ହାଟ ଶେଷରେ ଯାହା ରହିଯିବ ସବୁ ମୁଁ କିଣି ନେବି। ସେଇ ସତ୍ୟକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଆଣି ଉଆସରେ ସ୍ଥାନ ଦେଲି। ଫଳରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗଲେ, ନାରାୟଣ ଗଲେ, ଧର୍ମ ଗଲେ। କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଛି କେଉଁଠି ଓ ଆପଣ ଯିବେ କେମିତି?

ମହାରାଜାଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ଅକାଟ୍ୟ, ଏଥିରେ ସତ୍ୟବଦ୍ଧତା ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ। ସତ୍ୟପାଳନକାରୀ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ସତ୍ୟଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ। ଅଗତ୍ୟା ସତ୍ୟ ଫେରିଲେ ଉଆସ ଭିତରକୁ।

ସତ୍ୟକୁ ଛାଡି ଧର୍ମ ଯିବେ କୁଆଡେ? ସତ୍ୟ ବିନା ଧର୍ମ କ'ଣ ତିଷ୍ଠିବା ସମ୍ଭବ? ଏଣୁ ଧର୍ମ ଫେରିଲେ।

ସତ୍ୟ ଆଉ ଧର୍ମଙ୍କୁ ଛାଡି ଭଗବାନ ଯିବେ କୁଆଡେ? ଭଗବାନଙ୍କ ଅନ୍ୟନାମ ତ ସତ୍ୟ ଓ ଧର୍ମ। ଅତଏବ ସେ ଫେରିଲେ ରାଜ ଉଆସକୁ।

ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ମୀ? ଯେଉଁଠାରେ ସତ୍ୟ, ଧର୍ମ ଓ ନାରାୟଣଙ୍କ ପବିତ୍ର ସମାବେଶ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ ଯିବେ କୁଆଡେ? ସେ ମଧ ଫେରିଲେ। ସତ୍ୟର ସର୍ବଦା ଜୟ।

ସେହି ରାତ୍ର ମହାରାଜାଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ହେଲା— ଦେଖ ମହାରାଜ! ତୁମ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠତାରେ ମୁଁ ଭାରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ। ମୁଁ ଚାହେଁ, ତୁମେ ତୋଳିବ ଏପରି ଏକ ଦେଉଳ, ଯାହାହେବ ଧରାରେ ବୈକୁଣ୍ଠସମ ଚିର ଶାଶ୍ୱତ, ଚିରନ୍ତନ; ଆଉ ତାହା ହେବ ହିନ୍ଦୁର ମହାକୀର୍ତ୍ତି, ମହା ମନ୍ଦିର।

ମହାରାଜା ପଚାରିଲେ— ସେ ଦେଉଳ ତୋଳାହେବ କେଉଁଠି?

ଭଗବାନଙ୍କ ଆଦେଶ ହେଲା, ଯେଉଁଠି ଦେଖିବ ଏକ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା, ସେଇଠି ସେ ଦେଉଳ ତୋଳା ହେବ। ସେଇଠାରେ ନାରାୟଣ ବାସ କରିବେ। ସେଇଠାକୁ ହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ ଘୁଞ୍ଚିବ।

ସ୍ୱପ୍ନ ଶେଷ ହେଲା। ରାତି ପାହିଲା। ରାଜା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ଚାରିଆଡେ ଚାର ପଠାଇଲେ ଅଲୌକିକ ସ୍ଥାନ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା ପାଇଁ।

ତିନିମାସ ଗଲା। ଚାରମାନେ ଫେରିଲେ। ସମସ୍ତେ କହିଲେ ସେହି ଗୋଟାଏ କଥା– ଆମେ କୌଣସିଠାରେ କୌଣସି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା ଦେଖିନାହୁଁ।

କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଚାର ଭୟ ହୋଇ ମହାରାଜାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା। କହିଲା– ମଣିମା! ଆଖିରେ ଦେଖି ଆସିଛି, କିନ୍ତୁ କାନରେ କହିଲେ ସେ କଥା କିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ। ତେଣୁ ମଣିମା, ଅଭୟ ଦେଲେ, ମୁଣ୍ଡ ରଖିଲେ, ଏ ତୁଣ୍ଡ କହିବ।

ମହାରାଜା ଅଭୟ ଦେଲେ।

ଚାର କହିଲା– ମଣିମା! ନିଘଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟ। ଦେଖିଲି ବିରାଟ ବାଘୁଣୀ। ହଳଦିଆ ମଖମଲ ଜନା ପରି ଦେହଟା ଯାକରେ କଳା ପଟା ପଟା ଦାଗ। ତା ଉପରେ ଶୋଇଛି ଏକ ମୃଗ ଶିଶୁ! ମୃଗ ଶିଶୁ ମୁଣ୍ଡଟା ତା'ର ନେଇ ଥୋଇ ଦେଇଛି ବାଘୁଣୀ ମୁଣ୍ଡର ଦି'କାନ ମଝିରେ, ଠିକ୍ ତା' ତାଳୁ ଉପରେ। ଆଉ ମୃଗଶିଶୁ ତା' ଚାରିଗୋଡରେ ବାଘୁଣୀକୁ ଛାବୋଡି ଧରିଛି ଓ ତା' ସଙ୍ଗେ ମୃଗଶିଶୁ କାଳେ ପଡିଯିବ, ଆଘାତ ପାଇବ– ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ବାଘୁଣୀ ଧୀରେ ଧୀରେ, ହାଉଲେ ହାଉଲେ, ସଂଯତ ଓ ସାବଧାନରେ ଆଗକୁ ଚାଲିଛି। ବାଘୁଣୀର ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଛି ମୃଗଶିଶୁର ମା' ଓ କ୍ଷୀର ଖାଇବାକୁ ତା' ଶିଶୁ ସନ୍ତାନକୁ ବାରମ୍ବାର ଆହ୍ୱାନ କରୁଛି। ମୃଗଶିଶୁ କିନ୍ତୁ ମା'ର ଡାକ ଶୁଣୁନି, ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁନି କି ମା' ଆଡ଼କୁ ଚାହୁଁନି ମଧ ଟିକିଏ। ଏମିତି ଖଣ୍ଡେ ବାଟ

ଯିବା ପରେ ବାଘୁଣୀ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ଭୂଇଁରେ। ମୃଗଶିଶୁ ତା' ପିଠିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ବାଘୁଣୀର ପେଟ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇ ଶୋଇଲା ଓ ସେହି ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥାରେ ମଣିମା, ବାଘୁଣୀର କ୍ଷୀର ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା। ତା' ଦେଖି ମୃଗଶିଶୁର ମା' ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଶିଶୁ ସନ୍ତାନକୁ ଆକଟିଲା, ମୃଦୁ ଆଘାତ କଲା। ମା' ମୃଗୁଣୀର ଏତାଦୃଶ ଆକଟ ଓ ବ୍ୟବହାର ପସନ୍ଦ କଲାନାହିଁ ବାଘୁଣୀ। ବାଘୁଣୀ ତା'ର ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ପରି ଢ଼ିମା ଢ଼ିମା ହିଂସ୍ରକ ଆଖିରେ ମୃଗୁଣୀକୁ ଚାହିଁ ଆଁ କରି ଗର୍ଜନଟାଏ କଲା। ସେଠାରେ ଆଉ ମୃଗୁଣୀ କି ରହେ! ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ସେ ପଳାଇଲା। ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୃଗଶିଶୁ ଉଠିଆସି ବାଘୁଣୀର ପାଟି ଭିତରେ ମୁହଁ ପୁରାଇ ତା' ଜିଭଟାକୁ ଚାଟିବାକୁ ଲାଗିଲା। କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣା ମଣିମା! ଆଉ ଦେଖିବାକୁ ସାହସ ହେଲାନି ମୋର। ସେହିଠାରୁ ହିଁ ଫେରୁଛି।

ସମସ୍ତେ ନିର୍ବାକ୍, ନିସ୍ପନ୍ଦ। ବିସ୍ମୟ ବିଜଡିତ ନେତ୍ରରେ ଚାର ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ରହିଥିଲେ କିମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମ୍ ଘଟଣା– ବାଘ ଓ ମୃଗର ଅହିଂସ ସମ୍ପର୍କ– ଜଣେ ଖାଦ୍ୟ ଆଉ ଜଣେ ଖାଦକ ସହିତ ଅପୂର୍ବ ନୈସର୍ଗିକ ସଂହତି, ସହାବସ୍ଥାନ– ପଶୁ ପରିବାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ତିଷ୍ଠିଛି ଶାନ୍ତି, ମୈତ୍ରୀ, ପ୍ରୀତିର ଅମୀୟ ଜୀବନାମୃତ– ଏତ ଭଗବାନଙ୍କ ବାଣୀ, ସୃଷ୍ଟିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ!

ମହାରାଜା ବିହ୍ୱଳିତ ହୋଇ ଚାରକୁ ପୁଛିଲେ– ସେ ସ୍ଥାନଟି କେଉଁଠି?

ନୀଳାଚଳ ମହାପ୍ରଭୁ।

ଏଣୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା, ସେହିଠାରେ ହିଁ ମନ୍ଦିର ତୋଳା ହେବ, ସେଇଠି ନାରାୟଣ ବାସ କରିବେ, ତାହା ହେବ ବୈକୁଣ୍ଠସମ, ସେଇଠାକୁ ହିଁ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଧାନୀ ଘୁଞ୍ଚିବ। ଏଣୁ ସାଗରତଟ ନୀଳାଚଳରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ଗଜପତି ମହାରାଜାଙ୍କ ମହାକୀର୍ତ୍ତି ବଡ଼ ଦେଉଳ ଯେଉଁଠି ବାଘୁଣୀ ହିଂସ୍ରତା ପରିହାର କରି ମୃଗଶିଶୁକୁ ସ୍ତନ୍ୟଦାନ କରିଥାଏ– ଯେଉଁଠି ସବୁ ପ୍ରାଣୀ ମାନଙ୍କର ଶାନ୍ତି ସମନ୍ୱୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ– ଯେଉଁଠି ସାମ୍ୟ, ଶାନ୍ତି, ମୈତ୍ରୀ, ପ୍ରୀତିର କେତ ନୀଳ ଗଗନରେ ଉଡୁଥାଏ ଫରଫର। କେତେ

ମହାନ୍ ସତେ ସେଇ ପବିତ୍ର ନୀଳାଚଳ ମାଟିର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ମହକ। ଏବେ ବି ସେହି ସଖ୍ୟ, ସାମ୍ୟ ସଂପ୍ରୀତି, ସହାବସ୍ଥାନର ଅହିଂସ ବିଭୂବାର୍ତ୍ତା ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ବିସ୍ତାରିତ ବାନାରେ ଅବିରତ ପ୍ରଚାରିତ।

ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅପୂର୍ବ ସ୍ନେହ-ମମତା ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ। ଖାଦକର ଖାଦ୍ୟ ଉପରେ ସୃଷ୍ଟିଗତ ଅଧିକାର ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଦେଖାଯାଏ ଓ ସେହି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହିଁ ଈଶ୍ୱରୀୟ ସତ୍ତା ବହନକରେ। ଆତ୍ମା ସର୍ବପ୍ରାଣରେ ବିଦ୍ୟମାନ– କେବଳ ମଣିଷ ସମାଜ ନୁହେଁ, ପ୍ରାଣୀ ଜଗତରେ ମଧ୍ୟ ମମତା ଏକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଦୁର୍ଲଭ ଗୁଣ– ଇତର ପ୍ରାଣୀ ବି ବୁଝେ ମମତାର ମହତ୍ତ୍ୱ– ଏହାର ରହିଛି ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ। କୌଣସି କଳ୍ପନାର କାହାଣୀ ନୁହେଁ– ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ କଥାବସ୍ତୁ– ମୋ ଅଙ୍ଗନିଭା ଏକ ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ ଘଟଣା। କିମ୍ବଦନ୍ତୀର ଜଗନ୍ନାଥ ଦେଶରେ ମୃଗୁଣୀକୁ ବାଘୁଣୀ ଭକ୍ଷଣ ନକରି ରକ୍ଷଣ କଲାଭଳି, ଅଧୁନା ପ୍ରାଣୀ ସମାଜରେ ଏପରିକି ନିଜ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ଆଉ ଏକ ବିପନ୍ନ ଜୀବର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆତ୍ମବଳି ପ୍ରଥା କୌଣସି କଳ୍ପନାର କଥା ନୁହେଁ– ମୋ ବାଲ୍ୟବେଳର ଏକ ଆଖିଦେଖା ବିରଳ ଘଟଣାଟିଏ–

ମୋ ମାମୁଘର ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଖୋରଧା ଅନ୍ତର୍ଗତ ପୋଡାଡିହ ଗାଁ। ନିହାତି ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳ, ଏବେବି ଗାଁକୁ ସଳଖ ସଡ଼କଟିଏ ନାହିଁ, ବାଟରେ ମହାପର୍ବତରୁ ସର୍ପିଳ ଗତିରେ ଛୁଟି ଆସିଥିବା ନାଳ- ଏହାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପୋଡାଡିହ ଗାଁକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହୁଏ। ମାତ୍ର ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏଟି ଘର, ଜନସଂଖ୍ୟା ଏକଶତ ଭିତରେ। ଶ୍ୟାମଳ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ ବେଷ୍ଟନୀ ଭିତରେ ଗାଁଟିର ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥିତି। ଗୁଡ଼ିଏ ତାଳଗଛ ତାଳ ଅତିକ୍ରମ କରି ମୁକ୍ତ ଆକାଶକୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥା'ନ୍ତି– ଦୂରକୁ ଗ୍ରାମର ସ୍ଥିତି ସୂଚାଇ ଦିଅନ୍ତି। ଛୋଟ ଗାଁଟିକୁ ଘେରି ବସିଥା'ନ୍ତି ସାନ୍ଦ୍ର ନିବିଡ ବାଉଁଶବଣ, ମାମୁଘର ମାଟି ଓ ମାଣ୍ଡୁର ନଡା ଛପର ଖଞ୍ଜାଘର– ମଝିରେ ଖୋଲା ଗୋବରଲିପା ଅଗଣା। ପୁରୁଣା ମାଟି କାନ୍ଥ ମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ମୂଷାଗାତ। ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ କେବଳ କୃଷିଭିତ୍ତିକ ଜୀବନ– ଜମିରୁ ଫସଲ ଉପୁଜାଇ ଲୋକେ ସାଇତି ରଖନ୍ତି ବର୍ଷକର ଦାନାପାଣି–

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଶସ୍ୟ– ଧାନ ଚୈତ୍ରବୀଜଠୁଁ ମାଣ୍ଡିଆ ମୁଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ଶସ୍ୟତ ଆହାର ମୂଷାମାନଙ୍କର। ଗାତୁଆ ଓ ଚାଳୁଆ ମୂଷାମାନେ ଓଳିଆ କାଟି ସାଇତା ଶସ୍ୟକୁ ଅବାଧଭାବେ ଖାଆନ୍ତି ଓ ଅଧିକ ନଷ୍ଟ କରନ୍ତି। ମୂଷାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଥାଏ ଠିକ୍ କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଜନସଂଖ୍ୟା ଭଳି। ମୂଷାମାନେ କୃଷିଜୀବୀ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ହୋଇ ଉଠନ୍ତି। ଏଣୁ ଅନେକ ଉପାୟରେ ମୂଷାମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରାଯାଇଥାଏ– ମାରାତ୍ମକ ମୂଷାମରା ଔଷଧ, ଯନ୍ତା ତଥା ବିରାଡି ଦ୍ୱାରା।

ମୋର ମାମୁ ଅର୍ଜୁନ ମହାନ୍ତି ଜଣେ ନିଷ୍ଠାବାନ ଧର୍ମପରାୟଣ ଜଣାଶୁଣା ବ୍ୟକ୍ତି। ମୋ ବୁଢ଼ୀ ଆଈ ମଧ ତତୋଽଧିକ। ମୂଷା ଗଣେଷଙ୍କ ବାହନ, ତାକୁ ହତ୍ୟାକରିବା ଧର୍ମବିରୁଦ୍ଧ, ପାପ ବୋଲି ବିଚାରନ୍ତି। ଏଣୁ ମୂଷାମାନେ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ନଷ୍ଟକଲେ ମଧ ମାମୁଘରେ ମୂଷା ମାରିବା ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ। ସେଥିପାଇଁ ପଡୋଶୀ ଘର ତୁଳନାରେ ମାମୁଁଘରେ ମୂଷାମାନେ ବେଶୀ ଉତ୍ପାତ କରନ୍ତି।

ମାମୁଘର ବାଡ଼ିପଟେ ବିସ୍ତର ଜଙ୍ଗଲ। ଘୋର କଣ୍ଟାବଣ। ବଣରେ ବାସ କରିଥା'ନ୍ତି ବହୁତ ବିଷଧର ସାପ। ମୂଷାମାନଙ୍କୁ ଖାଇବା ପାଇଁ ସାପମାନେ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲି ଆସନ୍ତି। ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଏକାଧିକ ଲୋକ ସର୍ପାଘାତରେ ପ୍ରାଣ ହରାନ୍ତି। ମୋ ମାମୁ ଅର୍ଜୁନ ମହାନ୍ତି ସାପକାମୁଡା ମନ୍ତ୍ରରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ। ଦେବ ଦେବ ମହାଦେବଙ୍କ ଭକ୍ତ ସେ। ବହୁ ନିଷ୍ଠାରେ ରହନ୍ତି, ଅନେକ ତିଥିବାର ପାଳନ୍ତି, ଖାଦ୍ୟପେୟରେ ତାଙ୍କର ବହୁ କଟକଣା। ଧରାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଛୁଇଁବା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ଧାର ବେଳରୁ ସେ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି, ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ଶରଧା ପୋଖରୀ ତୁଠରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଉଦାତ୍ତସ୍ୱରେ ଶିବସ୍ତୁତି ଓ ମନ୍ତ୍ର ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହୋଇ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି– ଦିବ୍ୟକୁଣ୍ଡଳଂ, ହାରମୁଜଙ୍ଗଂ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଭାଷିତଂ... ଏବଂ ଚୂନ ଧଉଳା ସପନେଶ୍ୱର ନାତିକ୍ଷୁଦ୍ର ଶୁଭ୍ର ଶିବ ମନ୍ଦିରରେ ବହୁ ସମୟ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କରନ୍ତି, ଶିବ ଲିଙ୍ଗରେ ଜଳ ଢ଼ାଳନ୍ତି ସ୍ତୋତ୍ର ପାଠକରି, ପାର୍ଶ୍ୱଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରି ସକାଳର ବାଳସୂର୍ଯ୍ୟ ଆକାଶକୁ ଉଠିବା ଆଗରୁ ଘର ଧରନ୍ତି। ଏହା ତାଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ। ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳର ଅନେକ ସର୍ପାକ୍ରାନ୍ତ ରୋଗୀ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ମାମୁଁଙ୍କ ପାଖକୁ

ଆସନ୍ତି। ସେ ମନ୍ତ୍ରୋଚାରଣ କରି ଫୁଙ୍କି ଝାଡି ରୋଗୀ ଦେହରୁ ବିଷ ବାହାର କରନ୍ତି– ଏମିତି ବହୁ ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ବୋଲି ଆମେ ଜାଣିଥାଉଁ। ସର୍ପାଘାତରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କେବଳ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଜୀବିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସର୍ପବିଷଜ୍ୱାଳାରୁ ମୁକ୍ତ କରନ୍ତି– ଏପରିକି ଦୁଷ୍ଟ ସାପକୁ ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଆହ୍ୱାନ କରି କ୍ଷତସ୍ଥାନରୁ ସାପ ଆସି ମୁହଁ ଲଗାଇ ବିଷ ହରଣ କରିଥାଏ ବୋଲି ଆମେ ଶୁଣିଥାଉଁ। ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ ସାପ ଆସି ନଥାଏ କୌଣସି କାରଣରୁ ବା ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାଏ ଅଥବା ଲୋକକୁ ଚୋଟମାରି ସାରି କେଉଁ ଅଜ୍ଞାତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚାଲିଯାଇଥାଏ ଏବଂ ସେଠି ମରିଯାଇଥାଏ, ସେଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାମୁ ନିଜେ ରୋଗୀର କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ତା ଦେହରୁ ବିଷ ଶୋଷନ୍ତି। ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ଆମ ମାମୁଘରେ ସର୍ପଭୟ ନଥାଏ। ସାପମାନେ କିନ୍ତୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅନାହୂତ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅତିଥି ଭଳି ଅନୁପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି, ମୂଷାକେତୋଟି ଭକ୍ଷଣ କରି ପୁଣି ଚାଲିଯାଇଥା'ନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଗନ୍ତବ୍ୟସ୍ଥାନକୁ। ଏହିପରି ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ ମାମୁଘର ମୂଷାମାନେ କ୍ଷୟ ଯାଆନ୍ତି– ପୁନଶ୍ଚ ମୂଷାମାନେ ଛୁଆ ଦିଅନ୍ତି– ମୂଷା ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ସମାନ ରହିଥାଏ।

ଥରେ ମାଈଁ ତାଙ୍କ ବାପଘର ମାଣିକଗଡକୁ ଯାଇଥିଲେ। ବାପଘର ଶଙ୍ଖି ବିଲେଇ ଛୁଆ ଦେଇଥିଲା ଅଳ୍ପଦିନ ତଳେ। ଫେରିଲାବେଳେ ସାଙ୍ଗରେ ବିଲେଇ ଛୁଆଟିଏ ନେଇ ଆସିଥିଲେ ମାଈଁ। ଠିକ୍ ସେଇ ଦିନ ମାମୁ ବିଲବାଡି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ମକଦ୍ଦମା ନେଇ ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍ ସଦର ମହକୁମା ଖୋରଧା ଯାଇଥିଲେ। ଓକିଲ ପରାମର୍ଶ ପରେ ସେଠାରେ କଚେରି କାମ ଶେଷ କରି ଘରକୁ ଫେରିବା ବେଳେ କଚେରି ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ବୃହତ୍ ବରଗଛ ମୂଳେ ଦେଖିଲେ ଜଣେ ବୁଲା ଚଢେଇ ବିକାଳି ଗୁଡିଏ ଜାଲି ପଞ୍ଜୁରିରେ ଶୁଆ, ଶାରୀ, ବାରମାସୀ ଚଢେଇ, ଧଳା ମୂଷା, ଠେକୁଆ, ନେଉଳ ଓ ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୂଷା ବୁଲି ବୁଲି ବିକ୍ରି କରୁଛି। ମାମୁଙ୍କ ନଜର ଅଟକିଗଲା ଚଢେଇଆର କ୍ଷୁଦ୍ର ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଚିଡିଆଖାନାଟିରେ। ଛୋଟ ଛୋଟ ତାରଜାଲିର ପଞ୍ଜୁରୀଗୁଡିକରେ ଆବଦ୍ଧ ଥିବା ବର୍ଣ୍ଣିଳ ପକ୍ଷୀ ଓ ଜୀବମାନେ ତାଙ୍କ ମନ ବାନ୍ଧି ରଖିଲେ। ସଫେଦ୍ ମୂଷାମାନଙ୍କର କାଇଁଚ ଆକାରର ମୋତି ଭଳି ନାଲି ନାଲି

ଗୋଲ୍ ଗୋଲ୍ ଆଖି ଆକର୍ଷଣ କଲା, ଆଖିକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା, ଲୋଭେଇ ଗଲେ; ସରାଗ ସଉକରେ ଦିଓଟି ଧଳା ମୂଷା ଖରିଦ କରିବାର ବାସନା ବଳବତ୍ତର ହେଲା ମନରେ।

'କେତେ ପଇସା ?'

'ଗୋଟି ଦଶଟଙ୍କା ?'

'କମିବ ନାହିଁ କିଛି ?'

'ୟାକୁଇ ବିକି ପେଟ ପୋଷୁଛୁ। ପାଞ୍ଚପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବ। କେତେ କମାଇ ପାରିବୁ ?'

'ହଳକୁ ଷୋଳଟଙ୍କା ନବୁ ?'

'ନିଅ ତେବେ। ଆଉ ଟଙ୍କାଟେ ବଢା ନଇଲେ ମୋ ଗୁଜୁରାଣ ମେଣ୍ଟିବ କିମିତି ?'

ମାମୁ ମୁଲଚାଲ କରି ଜାଲି ପଞ୍ଜୁରୀ ସହିତ ହଳେ ଧଳାମୂଷା କିଣିଲେ ଓ ଘରକୁ ଆଣିଲେ।

ମାଇଁ ଧଳା ମୂଷାକୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ। ମାମୁ ମଧ ମାଇଁଙ୍କର ବିଲେଇଛୁଆ ଦେଖି କମ୍ ହସିନଥିଲେ। ମାମୁ ଆଜି ଆଣିଛନ୍ତି ମୂଷା ଓ ମାଇଁଙ୍କର ବିଲେଇ-ସେଦିନ ଘରେ ଓ ସାହି ପଡିଶାରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ଏକ ଅପୂର୍ବ ହାସ୍ୟରୋଳ।

ଉଭୟେ ଧଳାମୂଷା ଓ ବିରାଡି ଘରେ ପୋଷାହେଲେ ଯତ୍ନର ସହିତ। ବିରାଡି ବଚ୍ଚା କ୍ଷୀର ଭାତ ଖାଇ ବେଶ୍ ବଢିଲା– ଶଙ୍ଖଧବଳ ଚିକ୍କଣ ଚର୍ମରେ ଠାଏ ଠାଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଭ ଗୋଲାକାର ମୋହରର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା। ମାମୁ ତା'ର ନାଁ ରଖିଲେ ସୁନ୍ଦରୀ। ମାଇଁ ଡାକନ୍ତି ପୁଷି।

ଏଣେ ମୂଷା ଦିଓଟିରୁ ଗୋଟିଏ ମୂଷା ମରିଗଲା କୌଣସି ଅଜଣା ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ। ଆର ମୂଷାଟି ଯଦିଚ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଥିଲା ଦୈବ କୃପାରୁ ବର୍ତ୍ତିଗଲା, ବଞ୍ଚିଗଲା। ଏବେ ମୂଷାଟି ଏକଲା। ସେ ରହିଥାଏ ଭିତର ମାଟିପିଣ୍ଡାର ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରେ। ଜୁନି ଗିନାଟିରେ ମାଇଁ ଦୁଧଭାତ ଟିକିଏ ରଖି ଦିଅନ୍ତି। ସେ ଗିନାରେ ମୁହଁ ପୂରାଇ ଭାତ ଖୁଣ୍ଟିଖାଏ। ଠିକ୍ ପଞ୍ଜୁରୀ ପାଖରେ ଥାଏ ପୁଷି ସୁନ୍ଦରୀ। ତା ପାଇଁ ପଥୁରାରେ ବଢାହୁଏ କ୍ଷୀରଭାତ। ପ୍ରାୟ ଏକ ସମୟରେ ଜୀବଦ୍ୱୟକୁ ଖାଦ୍ୟ ଦିଆଯାଏ।

ଏଣୁ ଉଭୟଙ୍କର ଭୋଜନ ସମୟ ପ୍ରାୟ ସମାନ।

ଖଞ୍ଜା ବାରଣ୍ଡାରେ ମାମୁ ପିଢ଼ାରେ ବସି ଖିଆପିଆ କରନ୍ତି। ଠୁଙ୍କୀ ହୋଇ ବସି, କେତେବେଳେ ପେଟେଇ, ବା ଛିଡ଼ାହୋଇ ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇ ସୁନ୍ଦରୀ ଚାହିଁଥାଏ ମାମୁ ଖାଉଥିବା ଖାଦ୍ୟକୁ— ମ୍ୟାଉଁ କରିଦିଏ। ମାଇଁ କହନ୍ତି - ଯେତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ତାହାଣୀର ଓଲେଇ ଗୁଣ ଯାଉନି - ମୁନିବ ହାତକୁ ଭୋକେଇ ଚାହିଁଛି ସବୁବେଳେ - ରାକ୍ଷାସୁଣୀଟେ ନା କ'ଣ ?

— ମ୍ୟାଉଁ।

ସୁନ୍ଦରୀର ଅଝଟ ବୁଝିପାରନ୍ତି ମାମୁ। ମାମୁ ତ ନିରାମିଷାଶୀ। ଆଇଁଷ ଘରେ ପଶେ ନାହିଁ। ଡାଲିଭାତରୁ ପୁଞ୍ଜିଏ ଥୋଇ ଦିଅନ୍ତି ତଳେ। ପୁଷି ସୁନ୍ଦରୀ ବସିପଡି ତାକୁ ଚାଟି ଖାଇଯାଏ। ସେଇପରି ଧଳା ମୂଷାର ଭାଗ ଥାଏ, ତା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରକୁ ଚାମଚେ ଡାଲିଭାତ ଫିଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତି ମାମୁ। ସେ ବି ମାମୁଙ୍କ ପରସାକୁ ଉଣ୍ଡି ବସିଥାଏ, ଖାଦ୍ୟକୁ ଖୁଣ୍ଟିଖାଏ। ଜୀବଦ୍ୱୟ ଏମିତି ମାମୁଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଭୋଜନ ସାଥୀ ବନି ଯାଇଥା'ନ୍ତି।

ଦିନକର ଘଟଣା। ମାମୁ ଦି'ପହର ଖାଇବା ବେଳେ ମୂଷାକୁ ଡାଲିଭାତ ଦେଇ ସାରି ପଞ୍ଜୁରୀର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ। ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପରେ ପରେ ମାମୁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ କ୍ଷେତକୁ। ଶୀତ ଦିନ, ଧାନ ଅମଳ ବେଳ। ଅଇଁଠା ବାସନ ଉଠାଇଲା ବେଳେ ମାଇଁଙ୍କ ନଜର ପଞ୍ଜୁରୀ ଉପରେ ପଡି ନଥିଲା।

ନିରୋଳା ଦ୍ୱିପ୍ରହର। ପଞ୍ଜୁରୀ ଦ୍ୱାର ଖୋଲା ହୋଇଥିବାରୁ ମୂଷା ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ବାହାରେ ଟିକିଏ ବୁଲାବୁଲି କରିବା ପାଇଁ। କୋଉଠି ଥିଲା ପୁଷି ସୁନ୍ଦରୀ, ଧାଇଁ ଆସିଲା ମୂଷା ପାଖକୁ। ମୁହଁରେ ତାକୁ ଟେକି ନେଇ ଭାଡି ଉପରକୁ ଚଢିଗଲା। ମାଇଁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଡିଗଲା। ତାଙ୍କ ହାଲକ ଶୁଖିଲା। ସେ ଚିତ୍କାର କଲେ - କ'ଣ କଲୁରେ ବାଡିପଶା ସତ୍ୟାନାଶିଆ ପୁଷି, କ'ଣ କଲୁ! ତୋତେ ଦଇବ ଛାଡିଲାରେ, ଏତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ଅସୁରୁଣୀର ପେଟ ପୂରିଲା ନାହିଁ ଯେ ମାଲିକର

ପୋଷା ମୂଷାକୁ ଶେଷରେ ଖାଇଲୁ ? ତୋର କ'ଣ ସେ ଅନିଷ୍ଟ କରୁଥିଲା ? ପାଖାପାଖି ରହୁଥିଲ, ଦୁଧଭାତ ଡାଲିଭାତ ମାଲିକ ପାଖରେ ବସି ଖାଉଥିଲ, ବିନା କାରଣରେ ବିଚରା ଛୋଟ ଜୀବଟାକୁ କବଳ କରି ପାଟିରେ ପୂରାଇଲୁ ? ଯେତେ ଆଦର ସେନେହ କରି ପାଳିଲେ ପଶୁଗୁଣ ଯିବ କୁଆଡେ ? ପଶୁକୁଳରେ ହେଲୁ ଜାତ, ସ୍ୱଭାବ ଛାଡିବୁ କେମନ୍ତରେ ?.... ଏ ଅଲକ୍ଷଣୀ ରାକ୍ଷସୁଣୀ ପେଟକୁ ଦୁନିଆଟା ବି ଅଣ୍ଟିବ ନାହିଁ। ଏଥର ଏ ଘରୁ ମାଟି ପଥର ବି ଖାଇଯିବ। ଚାହିଁଥା - ତୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଛତୁ ଯଦି ନ କରିଛି ଆଜି ମୋ ନାଁ ସୁନେଇ ନୁହେଁ, ମୁଁ ମାଣିକଗଡ ଆଇ ମହାନ୍ତି ଝିଅ ନୁହେଁ.... ତୋର ଏ ଘରେ ଆଉ ଜମା ସ୍ଥାନ ନାହିଁ କହି ଦେଉଛି....

ଏମିତି ଗୁଡାଏ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ମାଈଁ, ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶିଲେ, ଗର୍‌ଗର୍ ହେଲେ, ପୁଷିର ଏପରି କାଣ୍ଡ ପାଇଁ ଦୁଃଖ କଲେ, ମନଟା ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ। ମାମୁ ଆସିଲେ ବହୁ ମନକଷ୍ଟ କରିବେ। ପଞ୍ଜୁରୀର ଜୀବଟିଏ ଥିଲା, ଭଲ ଦିଶୁଥିଲା। କେତେ ସରାଗରେ ପାଳି ନଥିଲେ ମୂଷାଟାକୁ !!

ପୁଷି ସୁନ୍ଦରୀ କି ଆଉ ଆସେ ! ମାଡ ଭୟରେ ସେ ସଙ୍ଗା ଭିତରେ ଲୁଚିଛି। ଉତ୍ତର ନାହିଁ, ଚେଁ ଚଁପଟ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ। ଡାକିଲେ ମ୍ୟାଉଁ କରେ। ଆଉ ମ୍ୟାଉଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣା ଯାଉ ନାହିଁ। ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବାଡେଇ ଛାଟେଇ ହୋଇ ମାଈଁ ପୁଣି ଚୁପ୍ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ। ତେଣେ ପାଇଟି ବଳେଇ ପଡୁଛି। ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଝିଆକାଶରୁ ଖସୁଥିଲେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ। ଶୀତ ଦିନ ଛୋଟ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା।

ପାଇଟି ଶେଷ କରି ଗୋରୁ ଗାଈମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୋଳଥ ସିଝାଇ, କୁଣ୍ଡା-ତୋରାଣି-ଦାନା ଗୋରୁ କୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଉପରଓଳିର ଘର ଚଟାଣ ଓଳାଇବାକୁ ଝାଡୁ ଧରିଲେ। ଆସିଲେ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ। ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରେ ଧଳା ମୂଷାକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ। ଆଖି ପରିଷ୍କାର କରି ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ। ମୂଷାଟି ଆଖି ଢୁଳୁଢୁଳୁ

କରି ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରେ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗ୍ ଟୁଙ୍ଗ୍ କରୁଥିଲା। ଅକ୍ଷତ। ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ନିଜ ଆଖିକୁ। ମୂଷାକୁ ପୁଷି ମୁହଁରେ କାମୁଡି ନେଇ ପଳାଇବାର ଦୃଶ୍ୟ ସେ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିଥିଲେ। ପୁଷି ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରି ଗୁଡାଏ ଗାଳି ବର୍ଷଣ କରିଥିଲେ। ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡାଏ କଟୁକଥା କହି ଲୋଭୀ ବିଲେଇର ଚୌଦ ପୁରୁଷ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିଥିଲେ। ମାମୁ ବେଳବୁଡକୁ ବିଲକାମରୁ ଫେରିଲେ ଉପଯୁକ୍ତ ଶାସ୍ତି ଦେବେ ବୋଲି ଧମକ ଦେଇଥିଲେ ପୁଷିକୁ। କିନ୍ତୁ ସତେ କ'ଣ ସୁଦାରୀ ପୁଷି ମାଲିକର ମନ ଓ ମୁହଁର ଭାଷା ବୁଝିପାରିଲା ? ମୂଷାର କିଛି ନକରି ଏପରିକି ସାମାନ୍ୟତମ ଆଘାତ ନଥାଣି ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରେ ତା ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଥୋଇ ଦେଇଛି !! ତାଜୁବ ହେଲେ ମାଇଁ। ବିହ୍ୱଳ ବିଭୋଳ ହୋଇ ସାଇପଡିଶା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକିଲେ; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣାଟିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ।

ସମସ୍ତେ ଶୁଣି ତାଟକା ହେଲେ ସତ; କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଲାନି କାହାର। ମୂଷାତ ବିରାଡିର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ ! ତାକୁ ନଖାଇ ପୁଣି ତା ଜାଗାରେ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ଛାଡି ଦେଇଛି - ଆଖିରେ ନ ଦେଖିଲେ କିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? ମାଇଁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ କିମ୍ୱା ତାଙ୍କ ମତିଭ୍ରମ ହୋଇଛି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ମତଦେଲେ - ତମେ ସପନ ଦେଖିଲ ନା କ'ଣ ସୁନେଇ ?

ମାଇଁ କିନ୍ତୁ ଜନମତ ମାନିବାକୁ ଅସମର୍ଥ। ସେ ଠିକ୍ ଦେଖିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଠିକ୍ ଅଛି, ମତି ଆଦୌ ଭ୍ରମ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ଦୃଢତା ପ୍ରକାଶ କଲେ। ପୁଷି ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଧଳାମୂଷାକୁ ଛଞ୍ଚାଣଭଳି ଝାମ୍ପି ନେଲାବେଳେ ସେ ଦେଖିଛନ୍ତି; ପାଞ୍ଚଣ ଧରି ପୁଷିକୁ ଗୋଡାଇଛନ୍ତି, ଗାଳି ଦେଇଛନ୍ତି। ପୁଷି ମୂଷାକୁ ନଛାଡି ସଙ୍ଗା ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇଥିଲା.....

ପୁଷି ପୁଷି ବୋଲି ରଡ ଆଖିରେ ଓ ବଡ ପାଟିରେ ରଡିଲେ ମାଇଁ ! ପୁଷିକି ଆଉ ପାଖକୁ ଆସେ ? ଭୁଲ କାମଟେ କରିଛି; ଶାସ୍ତି ଭୟରେ ପାଖ ନମାଡେ ଏଇନେ।

ଲୁଚୁ, କେତେ ଦିନ ଏମିତି ଲୁଚିବୁ ଲୁଚୁ। ଆଉ ଖାଇବାକୁ ନଦେଇ ପେଟକୁ ମାରିଲେ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖିବୁ, ଠିକ୍ ବାଟକୁ ଆସିଯିବୁ ଆପେ ଆପେ, ମାଲିକ ଆସନ୍ତୁ....

ମାମୁ ଉଚ୍ଚରରେ ବିଲରୁ ବାହୁଡ଼ିଲେ। ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ସଂଧ୍ୟା। ଘଟଣାଟି କାନ ଦେଇ ଶୁଣିଲେ ଓ ଆଖି ବିସ୍ତାରିଲେ। କଅଁଳେଇ ଡାକିଲେ - ସୁନ୍ଦରୀ, ସୁନ୍ଦରୀ, ଆ ପାଖକୁ ଆ, ମୋ ପାଖକୁ ଆ, କେତେ ବୁଦ୍ଧି ତୋର ଲୋ ସତେ! ତୁ ବି ସ୍ନେହ ଦେଇ ଜାଣୁ! ଆ, ଆଉଁସି ଦେବି ତୋ ପିଠି।

ମ୍ୟାଉଁ କରି ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ସଙ୍ଗା ଭିତରୁ। ଲାଞ୍ଜ ଟେକି ମାମୁଙ୍କ ପାଦ ପାଖକୁ ଚାଲିଆସିଲା। ମାମୁ ତାକୁ ସ୍ନେହ ଡାକି ସାଉଁଳିଲେ ବହେ। ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଇ ତା ଦେହକୁ ଫୁଲାଇ ନିବିଡ଼ ଭାବେ ମାମୁଙ୍କ ଦେହରେ ଘଷି ହେଲା। ମାମୁ ତାକୁ ହାତରେ ଟେକି ନେଇ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମୂଷା କତିକୁ ନେଇଗଲେ। ପଞ୍ଜୁରୀ କବାଟ ଖୋଲି ଦେଇ କହିଲେ - ଖା।

ଚଗଲା ମୂଷା ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଚାଲିଆସିଲା ଠୁକ୍ ଠୁକ୍। ବିଲେଇର ଖୁବ୍ ନିକଟତର ହେଲା ସେ। ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ। ପୁଷି ତା'ର କିଛି କଲା ନାହିଁ, ଥରେ ମାତ୍ର ଶୁଙ୍ଘି ଦେଲା ତାକୁ। ମୂଷା ପୁଣି ପଶିଗଲା ତା ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରକୁ। ମାମୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଅବକାଶ ନଥିଲା ଆଉ। ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲେ ସାଇର କେତେ ମର୍ଦ୍ଦ, ମାଇପି ଓ ପିଲାମାନେ। ଛୁଆମାନେ କରତାଳି ଦେଉଥିଲେ। ସମସ୍ତେ ମତ ଦେଲେ - ଅର୍ଜୁନ ମହାନ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ଜାଣନ୍ତି, ସାପକୁ ବଶୀଭୂତ କରନ୍ତି। ବିଲେଇ କିବା ଛାର! ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଛି ତା ଉପରେ। ଯିଏ ଏ ଘରେ ରହିବ ସେ ସାଧୁ ବନିଯିବ।

ଘଟଣା ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା। ମାମୁଙ୍କ ଖାତିରି ବଢ଼ିଲା। ସାପ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ବିଷ କାଟୁଥିଲେ। ଏବେ ବିଲେଇ ବୈଷ୍ଣବ ସାଜିଛି ତାଙ୍କ ଘରେ। ଠାକୁରଙ୍କ ମହିମା।

ଏଥର ପଞ୍ଜୁରୀ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଆଉ ରହିଲା ନାହିଁ। ମୂଷା ଏବେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ, ଘର, ବାରଣ୍ଡା ଓ ଖଞ୍ଜା ଅଗଣାରେ ତା'ର ବିହାରସ୍ଥଳୀ। ପୁଷି ତା'ର ସାଥୀ, ଦେହରକ୍ଷୀ, ସେ ଶୋଇଥିଲା ବେଳେ ମୂଷା ତା ଦେହ ଉପର ଦେଇ ଚଢ଼ିଯାଏ, ତା ପାଖେ ଲଙ୍ଗପଙ୍ଗ ହୁଏ। ପୁଷିର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ମୂଷାକୁ ଥରେ ଶୁଙ୍ଘିଦିଏ। କ'ଣ ସେ

ଶୁଙ୍ଘିବାରେ ଥାଏ ସେମାନେ ବୁଝନ୍ତି। ଘଟଣା ବିଚିତ୍ର ହେଲେ ମଧ ସତ୍ୟ।

ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବାଳକ, ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଥାଏ। ମାମୁଘର ମୂଷିକ ମାର୍ଜାରର ବାସ୍ତବ ନାଟକ ଶୁଣି ବିସ୍ମିତ ହେଲି। ମୋର କୌତୂହଳ ଜାତ ହେଲା। ଖରାଦିନ ଲମ୍ବାଛୁଟି ହୋଇଥାଏ। ବିଦ୍ୟାଳୟ ବନ୍ଦ ଥାଏ, ପାଠପଢାର ଦୀର୍ଘ ବିରତି। ବାପାବୋଉଙ୍କ ଠୁଁ ଅନୁମତି ନେଇ ମାମୁ ଘର ଗଲି। ଯାହା ଦେଖିଲି ଶୁଣା ଠାରୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଭଣା ନଥିଲା। ସତରେ ମାର୍ଜାର ଓ ମୂଷିକର ସଂପର୍କ ଭାଷାରେ ସଠିକ୍ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ। ମୁଁ ହାତରେ ମୂଷାକୁ ଉଠାଇ ପାପୁଲିରେ ରଖିଲି, ଅନ୍ୟ ହାତରେ ପୁଷିକୁ ଧରି କାଖରେ ଜାକିଲି, ପୁଣି ଉଭୟଙ୍କୁ ତଳେ ଛାଡିଲି। ପୁଷିର ଟିକିଏ ହେଲେ ହିଂସ୍ରତା ନଥିଲା; ମୂଷାକୁ ତା' ନିଜ ଛୁଆ ଭାବି ସ୍ନେହଦାନ କରୁଥିଲା ଯେମିତି ତା' ସନ୍ତାନ ସିଏ! ଅନୁଭବକଲି, ସ୍ନେହ ତ ସରଗର ଚିଜ। ନିଜ ଓ ପର ଚିନ୍ତା ସ୍ୱାର୍ଥୀମନର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଭାବନା ମାତ୍ର। ସଂସ୍ପର୍ଶ, ପରିସ୍ଥିତି ଓ ପରିବେଶ ଜନ ଓ ଜୀବମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଗଠନରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରେ। କୁସୁମ ପରଶେ ପଟ ନିସ୍ତରେ। ସତ୍‌ସଙ୍ଗ ଶିଷ୍ଟାଚାର ଶିକ୍ଷାଦିଏ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢାଏ; ଦୁଃସଙ୍ଗ ଦୁଶ୍ଚରିତ୍ର ତିଆର କରେ। ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ନେଇ ମଣିଷ ପଶୁହୁଏ - ପଶୁ ମଣିଷ ପାଲଟେ। ସୃଷ୍ଟିର ନଗଣ୍ୟ ଜୀବମଧ ଏହି ଧାରାରେ ପରିଚାଳିତ। ସୁନ୍ଦରୀ ପୁଷି ଓ ଧଳାମୂଷା ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ।

ମାମୁଘରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମଛୁଟିରେ କେଇଦିନ ରହିଗଲି। ପଲ୍ଲୀ ପରିବେଶ ମୋତେ ସୁଖକର ବୋଧହୁଏ। ଗ୍ରାମୀଣ ଜୀବନରେ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୁଁ ପ୍ରାଣପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଭବ କରେ। ଏଥର କିନ୍ତୁ ମାମୁଘର ରହଣିକାଳର ଶେଷ ଦିନଟି ଅତୀବ ଦୁଃଖକର ହୋଇଥିଲା; ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ ସେ ଘଟଣା, ଏକ ପରମ ବିସ୍ମୟର ବିଷୟ ସେ :

ଶୀତରାତିରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସଅଳ ଖିଆପିଆ ଶେଷ କରି ବିଛଣା ଧରିଲୁ। ଭୋରରୁ ମୁଁ ଉଠି ହଳିଆ ସହିତ ମଳିପଡା ଛକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗହୀର ରାସ୍ତା ଦେଇ ପାଦରେ ଚାଲିକରି ଯିବାକଥା; ସେଠୁଁ

ବାଙ୍କୀକୁ ଭୋର୍ ବସ୍ ଚଢ଼ିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ। ଏଣୁ ରାତି ନ ପାହୁଣୁ, ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ଅନ୍ଧାର ବେଳରେ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କଲି ପ୍ରଥମେ। ମାମୁଙ୍କର ଉଠିବା ବେଳ ହୋଇ ନଥାଏ ଆଉରି। ଉଠି ଦେଖେ, ଛାତିରୁ ନିଆଁ ଖସିଲା ପରି ଲାଗିଲା। ବାରଣ୍ଡାରେ ଲଣ୍ଠନର ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି। ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ମୁହଁମାଡି ପୁଷି ମରି ପଡିଛି। ଟିକିଏ ଦୂରରେ ପାହାଚ ଉପରେ ଗୋଟେ ମସ୍ତବଡ ନାଗସାପ ମଧ ମରି ଶୋଇଛି। ଶିରା ପ୍ରଶିରାରେ ହତବମ୍ଭତାର ସ୍ରୋତ ବହିଗଲା। ବିବାକେ ମୂକ ପାଲଟିଗଲି କ୍ଷଣେ ଏବଂ ଟିକିଏ ଅଟେ ହାଉଳି ଖାଇ ପାଟି କରି ମାଇଁମାମୁଙ୍କୁ ଉଠାଇଲି। ସେମାନେ କଅଣ ହେଲା ଭାବି ଆଖି ମଳି ମଳି ଧାଇଁ ଆସିଲେ, ଘଟଣାଟା କହିବା ଦରକାର ନଥିଲା। କେବଳ ଆହା, ଚୁ, ଚୁର ସମବେତ ସ୍ୱର ଆମମାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଥିଲା। ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, ସମସ୍ତେ ଦେଖନ୍ତି, ଭାଗ୍ୟବାନ ଧଳାମୂଷାଟା ତା ଖୋଲା ପଞ୍ଜୁରୀରେ ସେମିତି ପୂର୍ବ ଭଳି ସତେଜ ଓ ଚଳତ୍‌କ୍ଷମ ରହିଛି! ଏଇମାତ୍ର ନିକଟରେ ଘଟିଥିବା ଏକ ରକ୍ତାକ୍ତ ସଂଘର୍ଷର ଏକମାତ୍ର ସାକ୍ଷୀ ସେ, ଏକକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ !!

ପୁଷି ଓ ସାପର ସଂଘର୍ଷର କାରଣ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲି, ଅନୁଶୀଳନ କଲି ମନେମନେ ଆଗରୁ କହିଛି, ଚାକୁଆ ଓ ଗାଡୁଆ ମୂଷାମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ସାପମାନେ ବାଡିପଟ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଥା'ନ୍ତି। ମୂଷାମାନେ ରାତିରେ ଚେଁ ଚାଁ ହୁଅନ୍ତି ଭୟରେ, ସତର୍କ ଘଣ୍ଟି ପିଟନ୍ତି। ମାମୁ ଜାଣି ପାରନ୍ତି ସାପର ଆଗମନ ଓ ତାହାର କାରଣ। କିନ୍ତୁ ସାପ ତା ମନୋପଯୋଗୀ ଶିକାର ପରେ ଫେରିଯାଇଥାଏ ଗନ୍ତବ୍ୟସ୍ଥଳକୁ। ଗତ ରାତିରେ ବୃହତ୍ ବୃଦ୍ଧ ନାଗ ସାପଟି ଆହାର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଆସିଥିଲା। କୌଣସି ଶିକାର ନ ପାଇବାରୁ ତା ନଜର ପଡିଥିଲା ଧଳା ମୂଷାଟି ଉପରେ। ପଞ୍ଜୁରୀ କବାଟ ଆଗ ଭଳି ଆଉ ବନ୍ଦ ରହୁନଥିବାରୁ ସାପ ଗତି କରିଥିଲା ପଞ୍ଜୁରୀ ମୁହଁକୁ। ପୁଷି ଦ୍ୱାରପାଳ ସାଜି ଜଗି ରହିଥିଲା ସେଠି, ଜାଣି ପାରିଥିଲା ସାପର ମନ୍ଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ। ସାପ ପଞ୍ଜୁରୀ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତେ, ପୁଷି ପ୍ରତିରୋଧ କଲା। ଏଣୁ ବିଷମ ଲଢେଇ ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଥିଲା

ଉଭୟେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁହାଁମୁହିଁ, ସାମ୍ନା ସାମ୍ନି, କେହି କାହାକୁ ଛାଡିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି। ପୁଷି ଛାଡିବା ଜନ୍ତୁ ନୁହେଁ, ସାପ ମଧ ତତୋଽଧିକ। ସାପ ଫଣାରେ ଅଛି ଉତ୍କଟ ବିଷ, ଶତ୍ରୁ ଉପରେ ଅହନ୍ତା ସାଧିବାକୁ ଦାନ୍ତରେ ତା'ର ଦଂଶନ କ୍ଷମତା, କିଏ ତା'ର ଗତିରୋଧ କରି ପାରିବ? କାହାର ଅଛି ଏତେ ହିମ୍ମତ ସର୍ପରାଜକୁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ?

ପୁଷି ହୁଏତ କହିଥିବ- ପୁଷି ମୁଁ, ମାଲିକର ବୋଲକରା ଭୃତ୍ୟ। ମାଲିକ ମୋତେ ପାଳିଛି, ଖାଇବାକୁ ଦେଇଛି, ସେନେହ କରିଛି, ବେଶ୍ ଆରାମରେ ରଖିଛି ମୋତେ। ନିମକହାରାମ ନୁହେଁ ମୁଁ। ଯାହାର ଲୁଣ ଖାଏ, ତା'ର ଗୁଣ ଗାଇବା ମୋର ଧର୍ମ। ମୋ ମାଲିକ ମଧ ମୋ ଭଳି ଶରଧାରେ ପାଳିଛି ଧଳା ମୂଷାକୁ। ଏ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ସମତେ ଶୋଇଥିବାବେଳେ ମୂଷାର ସୁରକ୍ଷା ଦାୟିତ୍ୱ ମୋର। ତୁ ତାକୁ ଖାଇଲେ ସମ୍ଭାଳିବି କି ମୁଁ? ହୋଇ ନପାରେ କେବେ ତାହା। ଆମେ ବିଲେଇ ଜାତି। ସତ୍ୟକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଉ। ଆମ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ବାଘରାଜାର ରାଜପଣ ଓ ହୃଦୟବତ୍ତାର କାହାଣୀ ଜାଣୁନା ପରା! ଶୁଣ୍—ବାଘରାଜା ଦିନେ ଭୋକିଲା ଥିଲା। ବଣ ଫେରନ୍ତା ବଉଳା ଗାଈକୁ ବାଟରେ ଦେଖି ତା' କ୍ଷୁଧାମୋଚନ ପାଇଁ ବଉଳାକୁ ଖାଇବ ବୋଲି କହିଲା। ବଉଳା ମିନତି କଲା। ତା'ର ନବଜାତ ଛୁଆ ଭୋକିଲା। କ୍ଷୀର ପାଇଁ ଗୁହାଳରେ କାନ୍ଦୁଥିବ। ଅନାଇ ରହିଥିବ ମୋତେ। ହେଇ ଦେଖ, ମୋ ଥନରେ କେତେ କ୍ଷୀର ଭର୍ତ୍ତି ମୋ କଅଁଳା ବାଛୁରୀ ପାଇଁ। ମୋତେ ଦୟାକର ହେ ବ୍ୟାଘ୍ରରାଜ, ମୋତେ ଖାଇଲେ ତୁମର ଅନ୍ୟାୟ ହେବ, ଅଧର୍ମ ହେବ.....

—ତୋତେ ଖାଇବା ମୋର ଜୀଇଁବା ଧର୍ମ, ପ୍ରାଣୀ ମାରି ଖାଇବା ଏବଂ ବଂଚିବା ମୋର କାମ;—ଏହା ସ୍ରଷ୍ଟାର ପରାମର୍ଶ। ତୋତେ ଖାଇଲେ ମୋର କୌଣସି ଅଧର୍ମ ହେବ ନାହିଁ। ଏଣୁ ତୋତେ ଖାଇବି ମୁଁ।

—ତୁମେ ତ ବନପତି ରାଜା, ଖାଇପାର ମୋତେ, ବାଧା ନାହିଁ, ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ମୋର। ତେବେ ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷାକର ରାଜାବର। ମୋ ଭୋକିଲା ଛୁଆକୁ ଥନର କ୍ଷୀରତକ ଦେଇ ଆସିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଅ; କହିବି, ଶେଷଥର ପାଇଁ ମା' ସ୍ତନରୁ କ୍ଷୀର ଖାଇଥାରେ ଦୁଃଖୀ, ଆଉ ପାଇବୁ ନାହିଁ କେଭେ...... ବାଘରାଜାକୁ କଥା ଦେଇଛି, ସେ

ଦୟାର୍ଦ୍ର ହୋଇ ଛାଡି ଦେଇଛି ଏଇଥର। ମୁଁ ବଚନବଦ୍ଧ ମା', ମୋ ଜାତି ତ କେବଳ ସଂସାରର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ସୃଷ୍ଟି-ତ୍ୟାଗ ତ ତା'ର ତପସ୍ୟା, ଜୀବନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ....ଖାଇଥା ପେଟେକରିରେ ବାପା...। ବଉଳାର ନିବେଦନ କରୁଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା। ତା ଆଖିରୁ ଅଶ୍ରୁ ଝରୁଥିଲା।

ବାଘ ବିଶ୍ୱାସ କଲା, ରାଜି ହେଲା ବଉଳାର ସରଳ ବଚନରେ। ବାଘ ସେଇଠାରେ ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଲା। ବଉଳା ତା ଶିଶୁକୁ କ୍ଷୀର ଦେଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରାଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତା ସର୍ବକଥା କହିଲା ଏବଂ ସତ୍ୟପାଳନ ପାଇଁ ବାଘପାଖକୁ ଗଲା। ବାଘ କିନ୍ତୁ ବିସ୍ମିତ। କୃରତା ତା ହୃଦୟରୁ ଉଭେଇଗଲା, ପ୍ରାଣ ଆର୍ଦ୍ର ହୋଇଗଲା ଦୟାରେ, ସତ୍ୟପାଳିକା ବଉଳା ପ୍ରତି କରୁଣା ଜାଣିଲା ମନରେ। ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ବଉଳାକୁ ଆଉ ନଖାଇ ଫେରାଇ ଦେଲା ତା ସନ୍ତାନ ପାଖକୁ।

ଏଣୁ ପୂଷିର ଦମ୍ଭୋକ୍ତି– ତୁ ଜାଣୁନାରେ ପାପିଷ୍ଠ ସର୍ପ, ମୁଁ ସେହି ହୃଦୟବାନ୍ ମହାବଳ ମହାପରାକ୍ରମଶାଳୀ ବାଘର ବଂଶଧର। ମୁନିବର ଆଦେଶ ମୋର ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ। ମୂଷାର ଭକ୍ଷକ ମୁଁ ନୁହେଁ, ରକ୍ଷକ ତା'ର। ମୁଁ ତାକୁ ସନ୍ତାନତୁଲ୍ୟ ସ୍ନେହ କରେ। ଶିଶୁର ସୁରକ୍ଷା ମା'ର ଦାୟିତ୍ୱ। ମାତୃ ଜୀବନ ପଛେ ନର୍କରେ ସଡୁ, ସନ୍ତାନ ତା'ର ସୁଖରେ ରହୁ ହେଉଛି ମାଆ ହୃଦୟର ବାଣୀ। ଏଣୁ ମୁଁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମୂଷାର ତୁ କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ କରିନପାରୁ। ମୋ ଦାନ୍ତରେ ଅଛି ଅମାପ ଶକ୍ତି, ବାହୁରେ ବହୁତ ବଳ, ଦାନ୍ତରେ କାଟି ତୋତେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଦେବି। ଆ, ଲଢ଼ ମୋ ସାଙ୍ଗେ।

ସାମାନ୍ୟ ବିରାଡିଟାର ଏତେ ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା, ଆସ୍ଫାଳନ! ସାପ ଫଣା ଟେକିଲା, ଦେହକୁ ଫୁଲାଇ ଲାଞ୍ଜରେ ଛିଡା ହୋଇ ଫଁ ଫଁ କଲା। ସର୍ପର ହୁଙ୍କାର- ମୂର୍ଖ ବିରାଡି, ଜାଣିବୁ କାହୁଁ ଅହିରାଜର ପରାକ୍ରମ! ଅହିପତି ଶେଷନାଗ ଅନନ୍ତ ଏ ମହୀକୁ ମୁଣ୍ଡେଇଛି, ତା'ର ଶକ୍ତିରେ ବସୁନ୍ଧରା ତିଷ୍ଠିଛି। ନାଗ ଟିକିଏ ମଥା ହଲେଇ ଦେଲେ ସୃଷ୍ଟି ଟଳି ପଡିବ କ୍ଷଣକରେ, ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଯିବ ଧରଣୀ। ଜାଣୁନା ତୁଇ ନାଗର କରାମତି ପରା! ତା ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ତୁ ପଶୁଟା ବୁଝିବୁ କାହୁଁ? ତ୍ରିଶୂଳଧାରୀ ଶିବାପତି ଶିବଙ୍କ ଭୂଷଣ ମୁଁ। ମୁଁ ପ୍ରଳୟର ସୂତ୍ରଧର, ମୋର ନାଁ ମୃତ୍ୟୁ, ମୃତ୍ୟୁ ବଡ ଭୟଙ୍କର। ବଞ୍ଚିବାର ଇଛା ଯଦି ବାଟ ଛାଡି ଦେ

କହୁଛି ।

—ଛିଃ, ରକ୍ଷ ତୋ ବଡେଇ ପଣ । ଜାତିରେ ତୁ ଦୁଷ୍ଟ, ସଂସାରରେ ତୋତେ ସମସ୍ତେ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ତୋର ଦୁର୍ନାମ ଘରେ ଘରେ ରଟେ - ସସର୍ପେ ଚ ଗୃହେ ବାସ ମୃତ୍ୟୁରେବ ନିସଂଶୟଃ । ତୋର ସ୍ଥାନ ମଣିଷ ଘର ନୁହେଁ, ଜଙ୍ଗଲ, ଗାତ, ଶ୍ମଶାନ; ମଣିଷ ସମାଜ ତୋତେ ମନା, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷିଦ୍ଧ । ତୋର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, ତୁ କେବଳ କ୍ଷତି କରି ଜାଣୁ, ଅନ୍ୟାୟ ଭାବେ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁ, ତୋର ଦୁର୍ଗ୍ଗୁଣ କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦରେ ଧରା ପଡିଯାଇଛି । କେତେ ନିରୀହ ଶିଶୁ ଓ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ତୁ ମାରି ଖାଇଛୁ କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦରେ ! ଶେଷକୁ ତୁ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚକୁ କରିବାକୁ ପଛେଇଲୁ ନାହିଁ ମୂର୍ଖ । କିନ୍ତୁ ତୋର ବଡେଇ ଭାଙ୍ଗିଲେ ସିନା ଚକ୍ରଧାରୀ ସେଇ ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ! ଦୟା କରି ସେ ତୋର ପ୍ରାଣ ନନେଇ ତଡି ଦେଲେ ତୋତେ ସାଗର ଭିତରକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ । ଆଉ କ'ଣ ତୋର ସେ ବିଷଦାନ୍ତ ଅଛି ! ଇଦ୍ଧତ ଏଥନ୍ତ କୁରାଚାର...

ଲଢିଥିଲେ ସେମାନେ । ଘମାଘୋଟ ସେ ଲଢେଇ । କେହି ଜିତି ନଥିଲେ, କେହି ହାରି ନ ଥିଲେ—ଉଭୟଙ୍କ ଦଶା ଏକ—ମୃତ୍ୟୁ ।

ପୁଷି ସିନା ମଲା, ଦେଇଗଲା ମୂଷାକୁ ଜୀବନ । କେତେ ମହାନ୍ ତା'ର ପଶୁ ଚରିତ୍ର ସତେ ! ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ ଏହାର । ଭକ୍ଷକ ରକ୍ଷକ ସାଜିଛି । ଆହାର ପରିବର୍ତ୍ତେ ସାହାରା ଦେଇଛି । ସ୍ନେହାମୃତର ଅମର ଲିପି ଲେଖିଯାଇଥିଲା ସାମାନ୍ୟ ପୋଷା ବିଲେଇଟାଏ ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିର୍ବାକ୍, ନିସ୍ପନ୍ଦ, ବିମୂଢ଼ । ଦୁଇ ମୃତ ଯୋଦ୍ଧା ମରଣୋତ୍ତର ଇସ୍ତାହାର ତୋଳୁଥିଲେ ସେଦିନ ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ । ଜୀବନର ଏକ ଚିରନ୍ତନ ସ୍ମୃତି ସାଇତି ଦେଇଥିଲା ମୋ ମାନସପଟରେ ।

ସେଦିନ ସକାଳେ ଗାଁକୁ ଫେରିବା ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଥିଲା । ମାମୁ ମାଇଁ ନିଃସନ୍ତାନ । ପୁଷିର ମହତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ତଥା ଆତ୍ମବଳି ସେମାନଙ୍କୁ ଦାରୁଣ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା; ଏକ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଶୋକୋଚ୍ଛ୍ୱାସ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ନୀରବତା ଭାଷା କହୁଥିଲା ।

ପୂଷି ସୁନ୍ଦରୀର ସ୍ମୃତି ହୁଏତ ଅଧିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ଭାବି ମୁଁ ଫେରିଲାବେଳେ ମାମୁ ପଞ୍ଜୁରୀ ସହିତ ଧଳା ମୂଷାଟିକୁ ଦାନ କରିଥିଲେ ମୋତେ। ମୁଁ ମନା କରି ନଥିଲି। ମୋ ସ୍କୁଲପାଠ ଶେଷ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧଳା ମୂଷା ଆମ ଘରେ ରହିଥିଲା ଅନ୍ୟ ପୋଷା ଜୀବମାନଙ୍କ ସହିତ। ଏକ ବର୍ଷ ଅନ୍ତେ ମୁଁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଙ୍କୀ ଛାଡିଲି। ମୂଷା ବି ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ବଞ୍ଚି ନଥିଲା ଆମଘରେ। ପରେ ପରେ ସେ ମରିଯାଇଥିଲା, ଅବଶ୍ୟ ଜୀବଟିର ସ୍ୱଭାବିକ ବଞ୍ଚିବାର ସମୟ ସରିଯାଇଥିଲା, ପରମାୟୁ ପୂରି ଯାଇଥିଲା।

ଜୀବ ଚରିତ ଓ ଚରିତ୍ର ଅନୁଧ୍ୟାନରେ ମୋ ମାମୁଘର ପୂଷି ସୁନ୍ଦରୀର ଭୂମିକା ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଦାବୀ କରେ। ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣୀ ମଧ୍ୟରେ ମମତା, ମିତ୍ରତା ଓ ସଖ୍ୟଭାବର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଦସ୍ତାବିଜ୍ ମୋ ମାମୁଘରର ପୂଷିସୁନ୍ଦରୀ।

ଆମପାଣିରେ ସେଦିନ ମୋ ମୃଗଛୁଆ ଝୁମୁରୀ ଛଇଳା କୁରୀଠୁଁ କ୍ଷୀର ଖାଉଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ସେଇ ମମତ୍ୱବୋଧର ଏକ ଐଶ୍ୱରିକ ସତ୍ତା। ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ମିରୁକୁ କହିଥିଲି– ମିରୁ, ଛଇଳାର ଛୁଆ ନାହିଁ, ମୃଗଛୁଆର ମା' ନାହିଁ। ଦେଖୁଛ ଉଭୟଙ୍କର ପରସ୍ପର ଆକର୍ଷଣ ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ? ଛଇଳାକୁ ଏଠି ଛାଡି ଦେଇଯା।

"ମୁଇଁ ମନା ନାଇଁ କରେ ବାବୁ। ଏଠାନେ ଇତ ଭଲ୍ ଖାଇବାକେ ପାଇବ। ହେଲେ ଛଇଳା ଆମ୍ଭକେ ଛାଡି ନାଇଁ ରହେ ବାବୁ।"

"ତେବେ ସେ ମୋ ପାଖେ ଏଠାରେ ରହୁ।"

"ଦେଖୁନ୍ ବାବୁ।"

ମୁଁ ଛଇଳାକୁ ଭାତ ଡାଲି ପେଟେ ଖାଇବାକୁ ଦେଲି। ସେ ତାକୁ ଖାଇ ଅଫିସ୍ ଟେବୁଲ ତଳେ ଶୋଇଲା। ମୃଗ ଛୁଆଟା ବି କୁରୀ କ୍ଷୀର ଖାଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ମୁହଁସଞ୍ଜ ବେଳେ ଦେଖିଲି

ଛଇଲା ଆଉ ନ ଥିଲା ଏଠି। କେତେବେଳେ ଚୁଟ୍ କରି ତା ପ୍ରଭୁ ପାଖକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା। ଆସିଲା ପୁଣି ତା'ର ପରଦିନ କ୍ଷୀରବାଲା ମିରୁ ସହିତ। ପୂର୍ବଦିନ ଭଳି ମୃଗଛୁଆ ବି କ୍ଷୀର ପିଇଥିଲା ତାଠୁଁ। କିନ୍ତୁ ଗତକାଲି ପରି ଛଇଲା ପୁଣି ଫେରି ଯାଇଥିଲା ତା ପ୍ରଭୁ ଘରକୁ। ଏହିପରି ମୃଗଛୁଆ ଓ କୁତ୍ତୀ ଛଇଲାର ସଂପର୍କ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା କିଛି ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ଛଇଲା କିନ୍ତୁ ଅପତ୍ୟ ସ୍ନେହ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରଭୁଭକ୍ତିରେ ବେଶୀ ଆସକ୍ତି ଦେଖାଇ ଥିଲା। ପ୍ରଭୁଭକ୍ତ କୁକୁର ଭଳି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୃତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିରେ ବୋଧେ ଆଉ କେହି ପ୍ରାଣୀ ହୋଇ ନ ପାରନ୍ତି ବୋଲି ମୋ ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଥିଲା ସେଇ ଦିନଠୁଁ।

ଯତ୍ନ ଓ ହେପାଜତ ଭିତରେ ମୃଗ ଛୁଆଟା ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବଢ଼ିଲା। ଦେହ ତା'ର କ୍ରମଶଃ ଚିକ୍କଣ ଦିଶିଲା। ସେ ଖୁପୁରୁ ଖୁପୁରୁ ଡେଇଁଲା ଚାଅରାଘେରା ଅଗଣା ସାରା କଅଁଳ ବାଛୁରୀ ପରି। ଖୁସି ଲାଗିଲା ମୋତେ। ପୋଷା ବିରାଡ଼ିଟିଏ ନାନୀ ପଛରେ ଲାଞ୍ଜ ଟେକି ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ କରି ଅବି ଅଝଟ କଲା ଭଳି ସେ ମୋ ପାଖ ଛାଡ଼ି ଆଉ କୁଆଡେ଼ ଗଲା ନାହିଁ। ତା ଡିଆଁ ଡେଇଁ ସଉକ ଦେଖି ତା ବେକରେ ଗୋଟିଏ ଘାଗୁଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଦେଲି। ସେ କୁଦା ମାରିଲା ବେଳେ ଘାଗୁଡ଼ିର ମାନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱର ମଧୁର ଶୁଭିଲା। ଯେତେ ଦୂରରେ ଥିଲେ ଘାଗୁଡ଼ିର ଝଣଝଣ ଶବ୍ଦ ତା ଉପସ୍ଥିତି ସୂଚାଇ ଦେଉଥିଲା। ଯଥାର୍ଥରେ ତା ନା ରଖିଲି 'ଝୁମୁରୀ'। ଗୋଟାଏ ଆକର୍ଷଣ ମୋତେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା।

ଦାନ୍ତ ଉଠିଲା ବେଳେ ପ୍ରତି ଶିଶୁର ପାଟି ଶୁଙ୍କେଇ ହୁଏ; କଅଣ ଗୋଟେ ଚୋବେଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ। ଝୁମୁରୀ ଦିନରେ ଡାଳ ଚୋବାଏ, ଘାସ ଚୋବାଏ, ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଶକ୍ତି ନଥାଏ, କେବଳ ଚାକୁଳେଇ ପକାଇ ଦିଏ। ନୂଆ ନୂଆ ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ରାତିରେ ଥରେ ମୋ ପାଖେ ଶୋଇବା ବେଳେ ପାଟି ଚାକୁଳି କରିବା ଦରକାର ହେଲା ନା କ'ଣ ମୋ ଘୋଡ଼ିହେଲା ଶାଲକୁ ଚୋବାଇଥିଲା। ସକାଳ ହେଲାରୁ ଜାଣିଲି, ସେ ନୂଆ ଦାମୀ ଶାଲଟାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚୋବାଇ ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇଛି। ଭୀଷଣ ବିରକ୍ତ ହେଲି ତା ଉପରେ। ଜିନିଷ ନଷ୍ଟ କଲେ କିଏ ସମ୍ଭାଳିବ ଯେ!

ଗେହ୍ଲା ଆଦର କରି ପାଖରେ ପଶୁ ପିଲାଟାକୁ ଶୁଆଇଛି ବୋଲି ଏମିତି କାଣ୍ଡ କରିବ, ଜିନିଷ ନଷ୍ଟ କରିବ, କ୍ଷତି କରିବ ମୁନିବର !! ଗୁଡାଏ ଗାଳି ଦେଲି। ଜଗମେଲାଇ କହିଥିଲି– ଫୁଟି ପଇତ, ଭାସି ଯାଉଥିଲୁ ମଝି ନଇରେ ଧରି ଆଣିଲି ତୋତେ, ଆଜି ଟାକୁଆ ଗାଲରେ ମାଉଁସ ଲାଗିଲା ଜବାବ ଦଉଛୁ ମୋତେ ?

ସେ ମାଲିକର ବିରକ୍ତି ଓ କଟୁଭାଷା ବୁଝିଲା କି କଅଣ, ସେଦିନ ମୋଟେ କ୍ଷୀର ପିଇଲା ନାହିଁ। ତାଳପତ୍ର ଖାଇ ଶିଖି ନାହିଁ। ମୁଁ ଡରିଗଲି। ସତରେ ଛୋଟ ଛୁଆଟା ବୁଝିବ ନା କଅଣ ଭାବି କଥା ଉପରେ ନଥା ଭଳି ଢଗ ମେଲି ଦେଲିନା ! ତାହେଲେ ସେ ଖାଉନି କାହିଁକି ? ଦେହପା ଖରାପ ହେଲା କି କ'ଣ ? ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ କେହି ଡାକ୍ତର ନାହାନ୍ତି, ପଶୁ ଡାକ୍ତର ତ ଦୂର କଥା। ଦେହ ଅସୁସ୍ଥ ହେଲେ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି ରହନ୍ତି ଲୋକେ। ମୋ ମୁହଁରୁ ରୁକ୍ଷତା ଲୁଚିଯାଇ କୋମଳତା ଫୁଟି ଉଠିଲା। ତାକୁ ହାତରେ ସାଉଁଳା ସାଉଁଳି କରି ପ୍ରୀତିଭରା ସ୍ୱରରେ କହିଲି– ଦୁଷ୍ଟାମି କଲେ ବାପା ମା' ଗାଳି ଦିଅନ୍ତି, ଗାଳି ଦାଣ୍ଡର ଧୂଳି, ଉପରେ ଉପରେ ଉଡିଯାଏ, ପିଲାଏ ଧରି ବସନ୍ତି ନାହିଁ। ରୁଷିଲେ, ଅଭିମାନ କରି ନଖାଇଲେ ନିଜେ ଭୋଗିବୁ। ଏଥର ଆଉ ଜିନିଷ ନଷ୍ଟ କରିବୁ ନାହିଁ, ଭଲ ମଣିଷ ଭଳି ଚଳିବୁ। ବୁଝୁଛୁ ତ ? ସେ ବୁଝିଲା କି ନାହିଁ ଜାଣିନି ମୁଁ, କିନ୍ତୁ ସତକୁ ସତ କ୍ଷୀର ବୋତଲ ଦେଖାଇଲା ମାତ୍ରେ ମୁହଁ ଟେକି ପିଇଲା। କହିଥିଲି, ସୁନା ଝୁମୁରୀଟା। ପଶୁ ବଚନ ନ ବୁଝିଲେ ମଧ ଭାବ ବୁଝେ– ମୋର ଅନୁଭୂତିମୂଳକ ବିଶ୍ୱାସ।

ଝୁମୁରୀ କ୍ରମଶଃ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ହୋଇ ବଢ଼ିଲା, ଯୁବତୀ ହେଲା। ଲମ୍ବା ମୁହଁ, କୋମଳ କାନ୍ତ ଶାନ୍ତ ନୟନ, ଈଷତ୍ କଷରା ଚର୍ମ ଶରୀରରେ ଅଗଣିତ ଶ୍ୱେତବିନ୍ଦୁ ସମୂହର କଳାତ୍ମକ ପରିପ୍ରକାଶ, ମଣିଷ ଆଖିକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ। ମୁଁ ବାନ୍ଧି ଦେଇଥିବା ଘାଗୁଡିଟା କୁମାରୀ ବେକର କଣ୍ଠିମାଳି ଭଳି ଭୂଷଣ ତା'ର। ଯେଉଁ ଗାଡିବାଲାମାନେ ଗେଟ୍ ଦେଇ ଯା'ଆସ କରନ୍ତି, ତାକୁ ଟିକିଏ ସାଉଁଳି ଦିଅନ୍ତି ସରାଗରେ। ସେ ସ୍ୱୀକୃତି ସ୍ୱରୂପ ତା କ୍ଷୁଦ୍ର ଲାଞ୍ଜକୁ ଦୁଇଥର ହଲାଇ ଦିଏ। କିଏ ତା ପାଇଁ ଆଣିଥାଏ

ବିସ୍କୁଟ୍‌ଟେ ତ କିଏ ଚକୋଲେଟ୍। ସେ କାତୁ କାତୁ କରି ଚୋବାଇ ପକାଏ; ଦାତାର ପଛେ ପଛେ ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଧାଇଁ ଯାଏ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ କେବେକେବେ ଡିଆଁଟେରା ମାରି ସଂଲଗ୍ନ ବଣ ଭିତରକୁ ମଧ ପଶିଯାଏ। ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଡରିଯାଏ। ଏଠି ଆମପାଣି ଜଙ୍ଗଲରେ କେତୁଟା ଦୁଷ୍ଟ ଚିତାବାଘ ଥା'ନ୍ତି। ଠିକ୍ ମୁହଁ ସଞ୍ଜବେଳେ ଘାଟୀ ପାର ହୁଅନ୍ତି। ଝୁମୁରୀଟା ଯଦି ଚିତା ହାବୁଡରେ ପଡିଯାଏ! ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଶଙ୍କିତ ରହେ। ତେବେ ତା ଜଙ୍ଗଲବୁଲାକୁ ବାରଣ କରିପାରେ ନାହିଁ। ମନକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ବୁଝାଇ ଦିଏ। ପଶୁ ଜାତି, ବଣନଟା ତା'ର ପ୍ରାକୃତିକ ବାସସ୍ଥଳୀ। ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତି ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରାଣୀକୁ ଜନ୍ମରୁ ହିଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ। ଅତଏବ ମୃଗୁଣୀ ଝୁମୁରୀ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲିବାକୁ ବାରଣ କରିବା ଅନୁଚିତ। ସେ ଆତ୍ମରକ୍ଷାର କଳା ଶିକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ। କିନ୍ତୁ ଝୁମୁରୀର ବଡ ଗୁଣଯେ ସେ କିଛି ସମୟ ବଣରେ ଘୂରି ପୁଣି ଆପେ ଆପେ ଫେରିଆସେ। ତା'ର ଫେରିବା ବେଶୀ ଡେରିହେଲେ ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡେ। ମୋର ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ସ୍ଥଗିତ ରହେ। ଠିକ୍ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପ୍ରହରକୁ ଜଙ୍ଗଲ ବୁଲି ଫେରିବା ତା'ର ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଥାଏ। ଜଙ୍ଗଲକୁ ଛାଡିବା ଦ୍ୱାରା ଝୁମୁରୀର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଲାଭ ହୋଇଥିଲା। ଇତି ମଧରେ ସେ ଜୀବନ ସାଥୀଟିଏ ସଂଗ୍ରହ କରି ଦେଇଥିଲା ଏବଂ ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଣୟରେ ଲିପ୍ତଥିଲା— ମୁଁ ଜାଣି ନଥିଲି। ତା ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ପେଟ ଓ ପହ୍ନା ଗର୍ଭଧାରଣର ସୂଚନା ଦେଇଥିଲା। ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲି; ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି। ତା'ର ପ୍ରସବ ଦିନଟିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ।

କିନ୍ତୁ ଇତିମଧରେ ମୁଁ ବାପାଙ୍କଠୁଁ ଜରୁରୀ ଡାକରା ପାଇ ଗାଁକୁ ଆସିବାକୁ ହୋଇଥିଲା। ସେମାନେ ମୋ ବାହାଘର ଠିକ୍ କରି ସାରିଥିଲେ ଏବଂ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ବିବାହଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ନେଇଥିଲେ। ପିତାମମାତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ମୋର ଚାରା ନଥିଲା। ଏଣୁ ଝୁମୁରୀର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଧସ୍ତନ ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ସଦାଶିବ ରଥଙ୍କ ହାତରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରି ଆମପାଣି ଛାଡିଥିଲି।

ଏଣେ ଯଥାରୀତିରେ ମୋର ବିବାହକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା। ବିବାହ ପରେ ପରେ ମୋ ନବ ପରିଣିତା ପତ୍ନୀ ପ୍ରଭାଦେବୀ ଭୀଷଣ ଜ୍ୱରରେ ପଡ଼ିଲେ। ତାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ମୋତେ ଛୁଟି ବଢ଼ାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା। ସେ ଅବଶ୍ୟ ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ଏବଂ ଆମ ଘରେ ରହିଲେ ନବବଧୂ ହୋଇ। ମୁଁ ଛୁଟି ଶେଷ କରି ଆମପାଣି ଯାତ୍ରାକଲି ଚାକିରିରେ ପୁନଃଯୋଗ କରିବାକୁ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଦୂର ଆମପାଣି ଦୀର୍ଘ ଦୁଇଦିନର ବସ୍‌ଯାତ୍ରା। ସିଧାସଳଖ ବସ୍ ନଥାଏ। ଭବାନୀପାଟଣାରୁ ବସ୍ ବଦଳାଇବାକୁ ହୁଏ। ବସ୍‌ଯାତ୍ରାବେଳେ ଆଖି ଟିକିଏ ହେଲେ ବୁଜି ନଥିଲି। ଝୁମୁରୀ କଥା ସର୍ବଦା ମନକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିଥିଲା। ଇତିମଧ୍ୟରେ ଦେଢ଼ମାସ ପୂରି ଗଲାଣି। ସେ ଗର୍ଭିଣୀ ଥିଲା। ଛୁଆ ଦେଇ ସାରିବଣି। କେତୋଟି ଛୁଆର ମା' ହୋଇଥିବ ଝୁମୁରୀ ନାନୀ? ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ କିପରି ହୋଇଥିବେ?. ମା' କାଟର ନା ବାପ ଢଙ୍ଗର? ଏମିତି ମୋ ମନପର୍ଦ୍ଦାରେ ଅନେକ ରଙ୍ଗୀନ୍ ଆଶାସମ୍ବଳିତ କଳ୍ପନା ଭାବନା ଲାଗିରହିଥିଲା ସତେ ଯେମିତି ଝୁମୁରୀଟା ମୋର ଜନ୍ମିତ କନ୍ୟାମଣି!

ଆମପାଣି ପହଞ୍ଚିଲି। ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର ସଦାଶିବ ଓ ମୋ ଅର୍ଦ୍ଦଳି ଡମରୁ ଭୋଡ୍ରା ମୋତେ ବିଧିମତେ ସମ୍ମାନ ଜଣାଇଲେ। ସେମାନେ ମୋ ସଦ୍ୟ ବିବାହ ପାଇଁ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଇବା ଅବସରରେ ମୁଁ ଝୁମୁରୀକୁ ଖୋଜି ବସିଲି। କାହିଁ ମୋ ଝୁମୁରୀ? କେତୋଟି ଛୁଆ ଦେଇଛି? ଚିଠି ଦ୍ୱାରା ତା ଖବର କାହିଁକି ଦେଲ ନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗାତ୍ମକ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲି।

ସେମାନେ ଚୁପ୍ ରହିଲେ। ମୋର ଆଶଙ୍କା ତେଜିଲା। କ'ଣ ହୋଇଛି କହୁନ କାହିଁକି ସବୁ? ଏମିତି ବୋକାଙ୍କ ପରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛ ଯେ?

ସେମାନଙ୍କ ନୀରବତା ଓ ନିରୁତ୍ତରତା ବିଷାଦର ଚିତ୍ର ତୋଳୁଥିଲା। ମୋ ବିବର୍ଣ୍ଣ ମୁହଁର ପଞ୍ଚମାବସ୍ଥା ଦେଖି ସେମାନେ ସତକଥା ପ୍ରକାଶକଲେ—

: ଆପଣ ଯାଉ୍ ଯେଉଁଦିନ ଗାଁକୁ ଗଲେ, ସେଦିନ ଝୁମୁରୀ ଆଦୌ ଖାଇଲା ନାହିଁ। ଆପଣଙ୍କୁ ଝୁରିଲା। ଆମେ ବରକୋଳି ଡାଳ, ବରଓଚ୍ଚ ପତ୍ର, କଅଁଳ ଘାସ, ବିସ୍କୁଟ, ମୁଢ଼ି, କ୍ଷୀର, ଭାତ ଯେତେ ତା ମୁହଁରେ ଗେଞ୍ଜିଲୁ ସେ ଛୁଇଁଲା ନାହିଁ; ଏଡାଇ ଦେଲା ସବୁ। ବଡ ଚିନ୍ତା ଲାଗିଲା ଆମକୁ। ତା'ର ଯଦି କିଛି ହୋଇଯାଏ ଆମେ ଦୋଷୀ ହେବୁ। ସେ ଆଉ ଡିଆଁ ଡେଇଁ କଲା ନାହିଁ, ତା ଘୁଙ୍ଗୁର ତାନରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ଆଉ ଉଚ୍ଛୁଳିଲା ନାହିଁ। ଯାହାହେଉ, ଦିନକ ପରେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ଖାଇଲା, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ତାର ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା ପରି ମନେହେଲା। ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବାର ସରାଗ ଲିଭି ଯାଇଥିଲା ତାଠି। ଆମେ ଭୟ କରି ତାକୁ ଆଉ ବଣ ଭିତରକୁ ଛାଡି ନଥିଲୁ। ଆପଣଙ୍କ ସେଇ ଘର ଭିତରେ ତାଟି ବନ୍ଦ କରି ଆବଦ୍ଧ ରଖିଥିଲୁ।

ଠିକ୍ ପନ୍ଦର ଦିନ ତଳର କଥା। କେତେ ଆଉ ମୃଗୁଣୀଟାକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବୁ? ପୋଷା ପଶୁଟା କୁଆଡେ ଯିବ? ବୁଲା ବୁଲି କରୁ। ଏଣୁ ଖୋଲିଦେଲୁ ତା ମୁକ୍ତ ବିହାର ପାଇଁ। ସେ କେତେ ସମୟ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲିଲା। ଆମେ ନଜର ରଖିଥିଲୁ। କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ପୂର୍ବଭଳି ତା'ର ପରିଚିତ ବଣ ଭିତରୁକୁ ଖୁରା ନଚାଇ ନଚାଇ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ପଶିଗଲା। ଆଗଭଳି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପୂର୍ବରୁ ଫେରିବା କଥା। ଦ୍ୱିପ୍ରହର ବେଳ ଲେଉଟିଲା। କିନ୍ତୁ ଝୁମୁରୀ କାହିଁ? କୁଆଡେ ଗଲା ଏତେ ବେଳଯାଏଁ? ଆମେ ଡରି ମରି ଭୟାକ୍ରାନ୍ତ, କାକୁସ୍ଥ। ଝୁମୁରୀ କ'ଣ ଆଉ ରାଗିକରି ପଳାଇଲା? ତା'ର ଯଦି କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ଅଘଟଣ ଘଟିଯାଏ!! ଆପଣ ଥିଲେ ଆମର ବିଶେଷ ଚିନ୍ତା ନଥିଲା। ଆପଣ ତା'ର ଦାୟିତ୍ୱ ଆମକୁ ଦେଇ ଯାଇଥିବାରୁ ଆମେ ନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ମନେ କରୁଥିଲୁଁ। ଆପଣ ଝୁମୁରୀକୁ କିପରି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପାଳିଛନ୍ତି ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଛୁ, ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ। ସେ ନ ଫେରିବାରୁ ଆମର ଆଶଙ୍କା ଘନୀଭୂତ ହେଲା। ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ସଦଳବଳ ଜଙ୍ଗଲ ବୁଲିଲୁ। ଝୁମୁରୀ ଝୁମୁରୀ ଡାକରେ ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ତୋଳିଲା। କିନ୍ତୁ ଝୁମୁରୀର ଦର୍ଶନ ମିଳିଲା ନାହିଁ। ଆମର ବିକଳ ଡାକ ଶୂନ୍ୟରେ ମିଳେଇ ଯାଇଥିଲା କେବଳ।

ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପରେ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସିଲା। ଆମେ ବ୍ୟର୍ଥ ମନୋରଥରେ ବସା ବାହୁଡ଼ିଲୁ। ଝୁମୁରୀକୁ ସାର୍ ଝୁରି ହେଉଛୁ ସେଇ ଦିନଠୁଁ...... ତାକୁ କିଏ ଖାଇଗଲା ସାର୍ !

ସଦାଶିବବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଆର୍ଦ୍ର ହୋଇ ଆସିଥିଲା ଝୁମୁରୀର ନିଖୋଜ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ। ତାଙ୍କ କପାଳରେ ସ୍ୱେଦବିନ୍ଦୁ ମୁଁ ଦେଖିପାରିଥିଲି। ଗୋଟାଏ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଗଲା ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ। ପ୍ରାଣହୀନ ପିତୁଳାଟିଏ ପରି ଶୁଣୁଥିଲି ଝୁମୁରୀର ଦୁଃଖାଦିଦୁଃଖ ମୃତ୍ୟୁ କାହାଣୀ। ମୋ ଆଦରର ଝୁମୁରୀ ଆଉ ଦେହ ଧରି ନାହିଁ ଏ ସଂସାରରେ। କେଉଁ ହିଂସ୍ର ଖାଦକର ସେ ଖାଦ୍ୟ ହୋଇ ସାରିଛି। ତା ସହିତ ତା ଗର୍ଭରେ ବଢ଼ୁଥିବା ଛୁଆ ମଧ ପାଷାଣ୍ଡ ଜାନୁଆରର ପାଟି ଓ ପେଟରେ ମିଳେଇ ଯାଇଛି ! ଆଃ ମୋ ଝୁମୁରୀରେ ! ମନେ ମନେ ଗୁଡେ କାନ୍ଦିଲି। ତା'ର ସ୍ମୃତି ଗୁଡାକ ମୋତେ ଛଟପଟ କରିଥିଲା ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ। ତା'ର ହତ୍ୟାକରୀ କିଏ ସନ୍ଧାନ ନେଇଥିଲି। ସକାଳୁ ଚା' ଖାଇସାରି ପାଗଳ ଭଳି ଜଙ୍ଗଲ ବୁଲିବା କେଇଦିନ ମୋର କାମ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା। ବର୍ଷାର ଆସର ଜମି ରହିଥିଲା ବଣ ରାଇଜରେ। ଆକାଶରେ କଳା ବଉଦର ଦୃଢ଼ ଆସ୍ତରଣ ମୋତେ ବିଚ୍ୟୁତ କରିପାରି ନଥିଲା। ବୁଲି ବୁଲି ବେଳେ ବେଳେ ବର୍ଷାରେ ଭିଜି ଭିଜି ଫେରେ ସଂଜ ବେଳକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ। ପାଖରେ ଥାଏ ପିସ୍ତଲଟି ନିଜ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ। କେତେବେଳେ ଝରଣା ଜଳ ପି' ଦିଏ, କେତେବେଳେ ଭଇଁଚ୍, କ୍ଷୀରିକୋଳି, ବେତକୋଳି, କନ୍ଦା ଖାଇ ପେଟ ପୂରାଇ ନିଏ। ମନେ ମନେ ଝୁମୁରୀକୁ ଖୋଜୁଥାଏ, ଭାବୁଥାଏ ସେ ପିତାଳୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ତା ପଶୁ ସମାଜରେ ମିଶିଗଲା ପରା ! ତେବେ ଏମିତି ଦାୟାଙ୍କ ପରି ଏକାନ୍ତ ଅରଣ୍ୟଚାରଣ ମୋତେ ତୃପ୍ତି ଦେଉଥିଲା ନୀରବତାର ସ୍ୱନ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ମନ ସର୍ବଦା ଧାଉଁ ଥିଲା। ଅନେକ କିସମର ବନ ବିହଙ୍ଗ ଓ ସେମାନଙ୍କ କଥା-କଳରବ-ଧ୍ୱନି ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଟ ଆବିଷ୍ଟ କରିଥିଲା। ବନର କେତେ ବିରଳ ପକ୍ଷୀଙ୍କ କାକଳି ମୋତେ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିଲା। ବନ କୁସୁମର ବାସ୍ନା ଓ ପାଦପ ପତ୍ରମାନଙ୍କ ହର୍ଷରୋଳରେ ନିର୍ଜନ ଜଗତ ନୃତ୍ୟାୟିତ ମନେ ହେଉଥିଲା। ଅରଣ୍ୟର ଅନିର୍ବଚନୀୟ

ଶୋଭାରେ ମୁଁ ମୋହିତ ଥିଲି।

ଥରେ ଜଣେଇ କୋଳି ଗଛରୁ କୋଳି ତୋଳୁଥିଲି। ଝୁମୁରୀର ବେକସୂତା ସହିତ ଘାଗୁଡିଟି ଜଣେଇ ଗଛରେ ଝୁଲୁଥିବାର ଦେଖି ସ୍ତବ୍ଧ ଚକିତ ହେଲି। ଗର୍ଭିଣୀ ଝୁମୁରୀ ଯେ କୌଣସି ଚିତା ବା ବାଘର ଆହାର ହୋଇଛି– ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା ଆଉ। ବହୁ ଆଶା କରିଥିଲି ମୋ ହାତରେ ପାଳିତା ବନ୍ୟ ହରିଣୀର ଛୁଆ ଦେଖିବାକୁ, କିନ୍ତୁ ନୋହିଲା। ଜୀବନ, ମରଣ, ବରଷା; କହି ନ ପାରନ୍ତି ପୁରୁଷାର ମାତ୍ର ଧ୍ୱନି ମନରେ ପୁନଃପୁନଃ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଲା। ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁର ଅନନ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଚର ଜଗତ ଚିର ପ୍ରବହମାନ– ଗୋଟିଏ କ୍ଷୟ ଗଲେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜନ୍ମ ନିଏ– ଯୋଗ ବିୟୋଗର ସମଷ୍ଟି ସର୍ବଦା ସମାନ ରହେ– ସେଥିରେ ହିଁ ସୃଷ୍ଟିର ଭାରସାମ୍ୟ ତିଷ୍ଠିତ ରହେ– ମନକୁ ବୋଧ ଦେଇ ବୁଝାଇ ନେଲି। ଝୁମୁରୀର ସୂତାଲଗା ଘାଗୁଡିକୁ ଜଣେଇ ଗଛରୁ ଆଣି ସ୍ମୃତି ସମ୍ଭଳ ଭଳି ସାଇତି ରଖିଲି। ତାହା ମୋ ପାଖରେ ସୁରକ୍ଷିତ, ଠିକ୍ ଶିଶୁ ବେଳେ ସେ ଦାନ୍ତରେ ଛିଣ୍ଡାଇଥିବା ଶାଢ଼ିଟି ପରି। ଦିନ ଯାଇଛି, ଚିହ୍ନ ରହିଛି।

ବାଇଗରପାଙ୍କ ମୁଖରୁ ରଂଜୁର ଜୀବନ କାହାଣୀ ଶୁଣି ମୋ ମନରେ ଆମପାଣିର ସ୍ମୃତି ଓ ଅନୁଭୂତି ଅଧିକ ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇ ଉଠିଲା। ତନ୍ନ ତନ୍ନ ମନେ ପଡିଲା ମୋର। ଜଣେ ମଧ୍ୟ ବୟସ୍କ ମୁଛଧାରୀ ଟ୍ରକ୍‌ବାଲା ସପ୍ତାହରେ ଦୁଇଥର ରାତି ବେଳାରେ ଯା'ଆସ କରେ। ନାଁ ମନେ ନାହିଁ, ତେବେ ସାଙ୍ଗିଆ 'ଗୁପ୍ତା' ବୋଲି ମନେ ଅଛି। ହିନ୍ଦୀ ଓଡ଼ିଆ ମିଶା ଖଦଡ଼ ଭାଷା କହେ। ବଡ଼ ଗପୁଡ଼ି; ଅଜସ୍ର ଗପିଯାଏ- ପ୍ରସଙ୍ଗ ଥାଉ ନ ଥାଉ। ଗୋରା ବସନ୍ତ ମୁହଁରେ କଳାଘୁମର ମୋଟା ନିଶ ଡ୍ରାଇଭରୀ ପେଷା ପ୍ରକୃତିକୁ ମେଳ ଖାଏ। ମସିଆ ଧଳା ଟ୍ରାଉଜର ଏବଂ ଢ଼ିଲା କାମିଜ ଦେହରେ ଝୁଲୁଥାଏ ସର୍ବଦା। ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବାନ ଏବଂ ଡେଙ୍ଗା ମଧ୍ୟ। ଭୀଷଣ ବିଡ଼ି ଟାଣେ ଏବଂ କହେ, ହଏଦର ଅଲ୍ଲା

ବିଡ଼ି ତାର ପ୍ରିୟ। ଆଳାପୀ ଲୋକଟିଏ, ମେଳାପୀ ସ୍ୱଭାବ। ଅଧରାତିରେ ଫାଟକରେ ଗାଡ଼ି ରୋକି ସିଧା ମୋ ବସା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଃସଂକୋଚରେ ଚାଲି ଆସେ। ଝୁମୁରୀ ପାଇଁ ଆଣିଥାଏ କିଛି କଅଁଳ ପତ୍ର, ବିସ୍କୁଟ ଇତ୍ୟାଦି। ତାକୁ ସରାଗରେ ଖୁଆଏ। ଏଇ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଗୁପ୍ତା ସହିତ ମୋର ସମ୍ପର୍କ ଓ ପରିଚୟ।

ସେଦିନ ରାତିରେ ଗୁପ୍ତା ବଡ଼ ଖୁସ୍ ଥାଏ। ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କାମଟେ ହାସଲ କରିଛି ବା ଗଡ଼ ଜିଣି ଆସିଛି ନା କ'ଣ! ପାଟିରୁ ମହୁଲୀ ମଦର ଗନ୍ଧ।

"କି ଗୁପ୍ତା, ଆଜି ବଡ଼ ଖୁସି ଯେ! କ'ଣ କଥା ?"

"କ୍ୟା କହୁଁ ବାବୁଜୀ, ଆଜି ଶାଲାକୁ ଖତମ୍ କରିଦେଲି।"

"କାହାକୁ ?"

"ଓ ଶାଲା ବଦମାସ୍‌ଟାକୁ ମ। ହରଦିନ୍ ମୋତେ ହଇରାଣ କରୁଥିଲା। ବାବୁଜୀ ତମେ ତ ଜାଣ, ଅମରକୋଟ୍ ହାଟରୁ ଅଲସୀ ଲୋଡ଼ କରି ଆସୁ ଆସୁ ରାତି ଡେରି ହୋଇଯାଏ ସବୁ ଥର। ଯେବେ ଆସେ ସେ ଘାଟୀ ଗଡ଼ାଣିରେ ବଦ୍‌ମାସ ବାଘଟା ମଝି ବାଟରେଇ ଶୋଇଥାଏ। ରାସ୍ତାରୁ ଜମା ଉଠେ ନାହିଁ। ମୁଁ ହର୍ଣ୍ଣ ମାରି ମାରି ନୟାନ୍ତ ହୁଏ। ବଡ଼ ତକଲିଫ୍ କରେ ଓ ଶାଲା। ଗଡ଼ାଣି ରାସ୍ତାରେ ବୋଝେଇ ଗାଡ଼ି ରୋକିବା କେଡ଼େ ମୁସ୍କିଲ ବାବୁ!! ଏମିତି ବହୁ ସମୟପରେ ଯାଇଁ ବାଟ ଛାଡ଼େ। ବଡ଼ ରାଗ ଲାଗେ।..........ଆଜି ବାବୁଜୀ ପାପଡ଼ାହାଣ୍ଡି ଢ଼ାବାରେ ଟିକିଏ ମହୁଆ ରସ୍ ମାରି ଦେଇଥିଲି। ଭାବିଥିଲି ଆଜି ଶାଲା ଯଦି ବାଟ ରୋକେ, ଶେଷ କରିଦେବି ଟିବାକେ ଯାହା ହେବ ପଛକେ। ସେଇଆ ହିଁ ହେଲା ବାବୁଜୀ। ଗଡ଼ାଣିରେ ରେସ୍ କରି ଗାଡ଼ି ଚଢ଼ାଇ ଦେଲି ଜୋରରେ। ସଫା। ଆଉ ପଛକୁ ଚାହିଁନି, ମୋ ଗାଡ଼ିର କିଛି ହେଇନି। ଲେଲାଣ୍ଡ ଗାଡ଼ି, ବାବୁଜୀ ଲେଲାଣ୍ଡ ଗାଡ଼ି, ସବୁ ନବ ଭିଡ଼ି। ଆଜିଠୁଁ ଗୋଟେ କଣ୍ଟା ଗଲା।........."।

ଗୁପ୍ତା ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ଥିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଥିଲି- "ବାଘକୁ ସତରେ ମାରିଦେଲ ଗୁପ୍ତା ଏମିତି ନୃଶଂସ ଭାବେ। "କ'ଣ ବା ସେ କ୍ଷତି କରୁଥିଲା କାହାର ?"

ଗୁପ୍ତା ବାହୁସ୍ଫୋଟ ମାରି କହିଥିଲା— "ଜାନୁଆର ଜାତିକୁ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ। କେତେବେଳେ ଯେ ଗାଡ଼ି ଉପରକୁ ସେ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବ ଅସମ୍ଭବ କ'ଣ ? କୁହନା ବାବୁଜୀ, ମୁଁ ସିନା ବଦମାସକୁ ଜାଣିଥିଲି; କୋଉ ଅଜଣା ଗାଡ଼ିଚାଳକ ହଠାତ୍ ଏମିତି ଘାଟୀ ଗଡ଼ାଣିରେ ବାଘ ଦେଖିଲେ ତାର ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବା ଗଡ଼ବଡ଼ ହେବ, ଷ୍ଟିଅରିଂ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ କରିବା ଅସମ୍ଭବ। ହୁଏତ ସେ ହଡ଼ବଡ଼େଇ ଆକ୍ସିଡ଼େଣ୍ଟଇ କରିବ, ଗାଡ଼ି ଓଲଟିବ, ମରିବ। ଅଖାଡୁଆ ଘାଟୀ। ତଳକୁ ଚାହିଁଲେ ପାତାଳ ଦିଶିବ। ଗାଡ଼ି ଯାଇ ପଡ଼ିବ କୋଉଠି ନା କୋଉଠି, ପତ୍ତା ମିଳିବନି। ନୁହେଁ ବାବୁଜୀ ? ବାବୁଜୀ ମୁଁ ଠିକ୍ କରି ନାହିଁ?"

ମୁଁ ପୁଣି ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ପଚାରିଥିଲି— "ତା ପରେ କ'ଣ ହେଲା ?"

"ମତେ କ୍ୟା ମାଲୁମ୍ ? ଆଉ କ'ଣ ସେଠି ଗାଡ଼ି ରଖିବା କଥା ?"

କାଗଜ ପତ୍ର ଯାଞ୍ଚ ପରେ ଗେଟ୍ ଖାତାରେ ସନ୍ତକ କରି ଗୁପ୍ତା ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ତା' ବାଟରେ। ମୁଁ ବସାକୁ ଆସି ବିଛଣା ଧରିଲି। ସମୟ ମନେ ନାହିଁ। ଅନ୍ଦାଜ, ରାତି ଦି'ଟା। ଗଭୀର ଅନ୍ଧାର ରାତି।

କିଛି ସମୟ ପରେ ପିଅନ ଆସି ପୁଣି କବାଟ ଖଡ଼୍‌ଖଡ଼୍ କଲା। ଛାଇ ନିଦ ଲାଗି ଆସୁଥିଲା। ପୁନଶ୍ଚ ଉଠିଲି।

"କଣ କିରେ ଡ଼ମରୁ ?"

"ସାର୍ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଜିପ୍‌ରେ ଆସିଛନ୍ତି। ବାଘ ଛୁଆଟିଏ ଘାଟୀରୁ ପାଇଛନ୍ତି। ଭବାନୀପାଟଣା ଯିବେ। ଦୂର ବାଟ। ବାଘ ଛୁଆ ପାଇଁ କ୍ଷୀର ଟିକିଏ ଖୋଜୁଛନ୍ତି।"

ମୁଁ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହେଲି। ଗଲି। ଗୋଟିଏ ମୋଟା ତଉଲିଆରେ ଜିନିଷଟିଏ ଘୋଡ଼େଇ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ଭଦ୍ରଲୋକ। ଟର୍ଚ୍ଚ ପକାଇ ନଜର କଲି। ଛୋଟ ବାଘ ଛୁଆଟେ। ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ପଚାରିଲି-

"ବାଘ ଛୁଆଟେ ପାଇଲେ କେଉଁଠୁ ?"

ସେ ନମ୍ରତାର ସହିତ କହିଥିଲେ- "ବାଟରୁ, ଏଇ ଘାଟୀ ଗଡ଼ାଣିରୁ।"

"ତା' ମା' ପାଖରେ ନ ଥିଲା ?"

"ଜଣାନାହିଁ।"

ମୁଁ ମତଦେଲି– "ବୋଧହୁଏ ବାଘୁଣୀ ଛୁଆ ଦେଇ ସାରି ଗାଡ଼ି ଦେଖି ଛପି ଯାଇଥିବ ଖୁବ୍ ପାଖରେ। ମା' ସାମ୍ନାରୁ ଛୁଆକୁ ଉଠାଇ ଆଣିବାକୁ ଭୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ?"

ସେ ସରଳ ହସି କହିଲେ– "ଆମେ ଆଞ୍ଚା ସର୍କସ ବାଲା। ବାଘ ଖେଳ ଦେଖାଉ। ଭୟ କାହାକୁ ? କେଳା କ'ଣ ସାପକୁ ଭୟକରି ପାରେ ?"

ମୁଁ ଜାଣି ପାରିଥିଲି, ଭଦ୍ରଲୋକ ଜଣେ ସର୍କସବାଲା। କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ ତାଜୁବ ହେଉଥିଲି। ଏଇ ଘଣ୍ଟାଏ ପୂର୍ବରୁ ଗୁପ୍ତା ଠାରୁ ତା ଟ୍ରକ ଚାପାରେ ବାଘ ହତ୍ୟା ଘଟଣା ଶୁଣିଥିଲି। ପୁଣି ବାଘ ଛୁଆଟେ ଆସିଲା କାହୁଁ ? କେତେ ବା ବାଘ ଅଛନ୍ତି ଏ ଜଙ୍ଗଲଟାରେ ? ଏଣୁ ପଚାରିଥିଲି- "ଜଣେ ଟ୍ରକ ଡ୍ରାଇଭର କହୁଥିଲା ସେ ତୀଖ ଗଡ଼ାଣିରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ବାଘକୁ ଟ୍ରକ୍ ତଳେ ଚାପି ଚାଲି ଆସିଛି। ଆପଣ କିଛି ଦେଖିଛନ୍ତି ?"

ଭଦ୍ରଲୋକ କହିଥିଲେ- "ମୋତେ ଜଣା ନାହିଁ। ଆମେ ଖାଲି ଦେଖିଲୁ ଏ ବାଘ ଛୁଆଟାକୁ। ଏଣୁ ଉଠାଇ ଆଣିଲି......."

ମୁଁ ବି ଏତେ କଥା ବୁଝିବା ଆବଶ୍ୟକ ନ ଥିଲା। ବାଘ ଛୁଆ ଏବଂ ଟ୍ରକ ଚାପାରେ ବାଘ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟଣା ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇପାରେ। ଅବଶ୍ୟ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟେ ନିଃସଙ୍ଗ ଅନ୍ଧ ବାଘୁଣୀ ଥିବାର ଜାଣିଥିଲି ଓ ତା ବିଷୟରେ ଗୁଆଲା ମିରୁ ହରିଜନଠୁଁ ବହୁବାର ଶୁଣିଥିଲି। କେବେ କାହାର ଅନିଷ୍ଟ କରିବାର ନଜିର ନଥିଲା। ଗାଁ ଗଣ୍ଡାର ଗାଈ ମଇଁଷି ମାରି ଖାଇବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ନ ଥିଲା। ଥରଟିଏ ତାକୁ ମୁଁ ଘାଟୀତଳ ସମତଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ଭେଟିଥିଲି ମୋର ସୌଖୀନ ସାୟଂବିହାର ସମୟରେ। ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଥୁରିଆ ପାଦଚଲା ରାସ୍ତାର ମୋଡରେ ଆମେ ମୁହାଁମୁହିଁ ହୋଇଥିଲୁ। ମୁହଁସଞ୍ଜ ବେଳ। ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ଯାଇଥାଡି। ଅନ୍ଧାର ଆସିବାର ଉପକ୍ରମ।

ସେ ଠୁଙ୍କା ହୋଇ ପଥର ଉପରଟାରେ ବସିଥିଲା । ମୁଁ ଆସିବା ଜାଣିପାରି କୁଦାମାରି ବୁଦା ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ଓ ଗଛ ଗହଳରେ ଲୁଚିଗଲା । ମୁଁ ତାକୁ ବେଶ୍ ଦେଖି ପାରିଥିଲି ଖୁବ୍ ପାଖରୁ । ତା'ର କିଛି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନଥିଲା । ମୁଁ ନିର୍ଭୟରେ ବସାକୁ ଫେରିଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ସାହସ ସଞ୍ଚାରକ ମୋ କ୍ଷୁଦ୍ର ମାଗ୍ନମ୍ ପିସ୍ତଲଟି ପକେଟରେ ସଜାଗ ଥିଲା । ରାତିର ବହୁ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ଧ ବାଘୁଣୀ ମୋ ମନକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିଥିଲା । ଲୋକମାନେ ତାକୁ ଦେବତା ବାଘୁଣୀ ବୋଲି କହନ୍ତି ତା ବିଚିତ୍ର ଚରିତ୍ର ଯୋଗୁଁ । ସେ ଅନ୍ଧୁଣୀ ହେବାର ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ଅନୁଶୀଳନ କରିଥିଲି । ହୁଏତ ଜନ୍ମାନ୍ଧ ବା କୌଣସି ଦୁର୍ଘଟଣା କିମ୍ବା ଶତ୍ରୁ ସହିତ ଲଢେଇ ଦ୍ୱାରା ସେ ଆଖି ହରାଇ ପାରିଥାଏ । ସେ ଶାକାହାରୀ ନିଶ୍ଚୟ । ମିରୁ ହରିଜନ କହୁଥିଲା ସେ ଗଛ ପତର ଫଳମୂଳ ଖାଇ ବଞ୍ଚୁଛି । ଜୀବ ଜନ୍ମ ହେଲାମାତ୍ରେ ମା' କ୍ଷୀର ଖାଇ ବଂଚେ । ଜନ୍ମ ଜାତକ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବ ଶାକାହାରୀ । ପରେ ସିନା ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିବେଶ ଦ୍ୱାରା ସେ ମାଂସାହାରୀ ହୋଇଥାଏ । ଏ ବାଘୁଣୀ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ହରାଇଥିବାରୁ ଶିକାର କରି କ୍ଷୁଧାମୋଚନ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ତା ପକ୍ଷେ । ହୁଏତ ଘ୍ରାଣ ଶକ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ସେ ଖାଦ୍ୟ ଶୁଙ୍ଘି ବଂଚିବାର ରାହା ଧରି ପାରିଛି ସଫଳତାର ସହିତ । ମଣିଷ ସମାଜରେ ଅନେକ ଅନ୍ଧବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପ୍ରତିଭାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ସମାଜରେ ବିକଶିତ ହେଲା ଭଳି ପଶୁ ଜଗତରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ବିରଳ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ପରିଦୃଷ୍ଟ । ମୁଁ ସେଇ ବାଘୁଣୀକୁ ଆଉଥରେ ଭେଟିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇ ନଥିଲି ଯଦିଚ୍ ଅନେକ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲି, ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ନିରାଶ ହୋଇଥିଲି । ଟ୍ରକ୍ ଚାପାରେ ଆଜି ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା ବାଘ ତା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ନୁହଁ- ମୁଁ ନିଃସନ୍ଦେହ । ଶିଷ୍ଟ ବାଘୁଣୀଟାକୁ ଅକାରଣରେ ଗୁପ୍ତା ଗାଡ଼ି ଚଢ଼େଇ ଦେଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଗଭୀର ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଥିଲି— "ଗୁପ୍ତା, ବିନା କାରଣରେ ତୁମେ ଯଦି କାହାର କ୍ଷତିକର, ଜନ ହେଉ ବା ଜାନୁଆର ହେଉ, ତୁମର ମଧ୍ୟ ଆଉ କିଏ ପରୋକ୍ଷରେ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଅନିଷ୍ଟ କରିବ, କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ରିୟାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଥାଏ- ଦୃଶ୍ୟରେ ହେଉ ବା ଅଦୃଶ୍ୟରେ । ପ୍ରକୃତିର ଏକ ଅଦୃଶ୍ୟ ନିୟମରେ ଜଗତ ଚାଳିତ ସିନା !" ମୋର

ପ୍ରବଚନୀ ବାକ୍ୟ ଗୁପ୍ତା ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ନଥିଲା- ତା ମୁହଁରୁ ଜାଣି ପାରିଥିଲି। ସେ ଖୁସି ଥିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ। ବାଘଟାକୁ ଗାଡି ଚଢ଼େଇଦେଇ ଗଡ ଜିତିଛି !

ଗୁପ୍ତାଠୁଁ ଘଟଣା ଶୁଣିଲା ପରେ ପରେ ଏ ଭଦ୍ରଲୋକ ବାଘ ଛୁଆଟେ ପାଇଛନ୍ତି। ବିଚିତ୍ର ଲାଗିଲା। ରହସ୍ୟ ବୁଝିପାରି ନଥିଲି। ତେବେ ଭଦ୍ରଲୋକ ଟିକିଏ କ୍ଷୀର ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି ସଦ୍ୟଜାତ ବାଘଛୁଆ ପାଇଁ। ମୁଁ ରାତିରେ ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଗିଲାସେ କ୍ଷୀର ପିଇ ବିଛଣା ଧରେ- ସବୁ ରାତିର ଅଭ୍ୟାସ। ଆଉ କିଛି କ୍ଷୀର ସକାଳର ଚା' ପାଇଁ ରଖିଥାଏ। ମାତୃଚ୍ୟୁତ ନବଜାତ ଶିଶୁକୁ କିପରି କ୍ଷୀରପାନ କରାଯାଏ ମୁଁ ମୋ ମୃଗଶିଶୁ ଝୁମୁରୀ ବେଳରୁ ଶିଖିଥିଲି। ଝୁମୁରୀକୁ ସେଇ ପରି କ୍ଷୀର ଦେଇ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ମୋତେ। ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘଟଣାର ପୁନରାବୃତ୍ତି। ମୁଁ ଆଦରରେ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କଠୁ ବାଘ ଛୁଆଟାକୁ ଜଙ୍ଘ ଉପରକୁ ନେଇ ଆଣି ନରମ ତୁଳାକୁ କ୍ଷୀରରେ ବୁଡ଼ାଇ ତା' ପାଟିରେ ଦେଲି। ସେ ଗଳା ଥରାଇ ତୁଳା ଚୁଚୁମି କ୍ଷୀର ପାନ କଲା ମା' ସ୍ତନରୁ ଶୋଷିଲା ଭଳି। ମୁଁ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିଥିଲି। ଝୁମୁରୀର କ୍ଷୀର ବୋତଲ ଓ ନିପିଲ୍ ଆଉ ଦରକାର ନଥିଲା। ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ସେଇ ବୋତଲଟିକୁ ସଦ୍ୟଜାତ ବ୍ୟାଘ୍ର ଶାବକକୁ ଦାନ କରିଥିଲି। ଭଦ୍ରଲୋକ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ।

ଆଜି ବାଙ୍ଗରଷାଙ୍କଠୁଁ ରଞ୍ଜୁର ଜନ୍ମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଣି ମୁଁ ଅଭିଭୂତ। ଘଟଣାର ବିଚିତ୍ର ସଂଯୋଗ ମୋତେ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ଓ ବିସ୍ମିତ କରିଥିଲା। ଆମପାଣିରେ ରଞ୍ଜୁ ମା'ର ଶୋଚନୀୟ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟଣା ସେଦିନ ମୋତେ ଗୋପନ ରଖିଥିଲେ। ସ୍ୱାଭାବିକ। ସତ୍ୟକୁ କ'ଣ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରକାଶ କରିହୁଏ ? ସ୍ଥାନ, କାଳ,ପାତ୍ରକୁ ନେଇ ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ଦାବିକରେ। କାହିଁକି ବା ସେଦିନ ସେ ଏତେ ଗୁମର କଥା ମୋ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତେ ? ଏଣୁ ଭାବ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ କହିଲି- "ମିଷ୍ଟର ବାଙ୍ଗରଷା, ଆପଣଙ୍କର ମନେ ଅଛି ଯେଉଁଦିନ ରାତିରେ ଆମପାଣି ଘାଟୀ ପାର ହୋଇ ବାଘ

ଛୁଆଟେ ଧରି ସରକାରୀ ଗେଟ୍ ପାଖେ ପହଞ୍ଚି ଛୁଆର ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ କ୍ଷୀରଭିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ?"

ବାଗରଷ୍ଟା ଚୌକିରୁ ଉଠିପଡ଼ି ନେତ୍ର ବିସ୍ଫାରିତ କରି କହିଲେ- "ହଁ, ଆପଣ କେମିତି ଜାଣିଲେ ?"

"ମୁଁ ସେଇ ଆମପାଣି ଚେକ୍‌ଗେଟ୍‌ର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଅଫିସର। ସମୟର ଭଉଁରୀରେ ଘୂରି ଘୂରି ଆଜି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଅବସ୍ଥାପିତ।"

ବାଗରଷ୍ଟା ମୋତେ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଲେ। ବିସ୍ମୟରେ ଭୁତ୍‌ବୁତ୍ ହୋଇ କହିଲେ- "କିଛି ବୁଝି ହେଉନି ମୋହନ ବାବୁ। ଏ ସବୁ ନିୟତିର ଲୀଳା ନା କାଳ୍ପନିକ!! ସତ୍ୟ କ'ଣ ଏତେ ମଧୁର ହୋଇପାରେ ? ଓଃ..........."

ବାଗରଷ୍ଟା କୃତଜ୍ଞତାରେ ଗଦ୍‌ଗଦ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ। କହିଲେ,- "ଏ ଗରିବ ସର୍କସବାଲା କ'ଣ ଦେଇ ଆପଣଙ୍କ ଋଣ ଶୁଝିବ ? ଆପଣଙ୍କ ହାତରୁ ପ୍ରଥମ କ୍ଷୀର ପାନ କରି ରଞ୍ଜୁ ଜୀବନ ରକ୍ଷାକରିଥିଲା। ଏବେବି ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ସେଇ କ୍ଷୀର ବୋତଲଟିକୁ କାଚ୍ ଆଲମାରୀରେ ସାଇତି ରଖିଛି। ସେଇଥିରେ ହିଁ ରଞ୍ଜୁ ପ୍ରଥମେ କ୍ଷୀର ଶୋଷିଥିଲା। ଆପଣଙ୍କ ସ୍ନେହ ରଞ୍ଜୁ ଜୀବନ ସହିତ ଜଡିତ। ପୁଣି ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ ପୌଢ଼ା ରଞ୍ଜୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରସବ କରି ବଂଶ ବିସ୍ତାର କରିଛି। ଆପଣ ତା'ର ପ୍ରକୃତ ବାପା ମା'। ଆମେ ସିନା ତାକୁ ପାଳିଛୁ ଓ ତା ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିପୋଷିତ ହେଉଛୁ। ଆମର ସମ୍ପର୍କ ଅନ୍ଙ୍କେ ବହୁତେ ବାଣିଜ୍ୟିକ; ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ପାରମାର୍ଥିକ। ଭଗବାନ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଶିଷ୍ୟ ତପସୁ ଓ ଭଲ୍ଲିକ ଆପଣଙ୍କ ଦେଶର ଓଡ଼ିଆ ବଣିକ ପୁଅ ଯାହାଙ୍କ ହାତରୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ପରେ ପ୍ରଥମ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ବିଶ୍ୱରେ ବୁଦ୍ଧବାଣୀ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ। ଆପଣଙ୍କ ଏଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉପକଣ୍ଠ ଦୟାନଦୀ ତଟ କଳିଙ୍ଗ ମାଟିରେ ମହାକୋପୀ ପ୍ରବଳ ପ୍ରତାପୀ ମଗଧରାଜ ଚଣ୍ଡାଶୋକ ହସ୍ତରୁ ଅସ୍ତ୍ର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ମହାତ୍ମା ଧର୍ମାଶୋକରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲେ ଠିକ୍ ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର ବାଲ୍ମୀକିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହେଲା ଭଳି। କଳିଙ୍ଗଭୂମି ବଡ ପବିତ୍ର, ଓଡିଆ

ମାଟିର ମହକ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ। ସ୍ନେହ, ସେବା, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଆଦର, ଆତିଥ୍ୟ, ଅହିଂସା ଆଦି ମାନବୀୟ ଗୁଣରେ ଓଡିଆମାନେ ବିଶ୍ୱବିଦିତ, ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତ। ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଏକ ମହାନ୍ ଜାତି.........''

ବାଙ୍ଗରପା ପଢୁଆ ଜ୍ଞାନୀ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ। ତାଙ୍କର ଗଚ୍ଛିତ ପୁସ୍ତକ ବାକ୍ସଟି ତାଙ୍କ ରୁଚି ଓ ଜ୍ଞାନ ପିପାସା ସୂଚାଇ ଦେଉଥିଲା। ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିଛନ୍ତି। ଦର୍ଶନ ଜାଣିଛନ୍ତି। ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଦର୍ଶନର ଗହନତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲି। ଦର୍ଶନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତେଟା ଦଖଲ ନାହିଁ ମୋର। ସାଧାରଣ ମଣିଷ ମୁଁ। ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ ଚିନ୍ତା ଚେ଼ତନା ନାହିଁ ମୋଠି। ବୁଝେ ସାଧାରଣ ଭାଷା– ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ମମତାର ଭାଷା। ରଂଜୁ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ କେବଳ ଯୋଗର ଘୂର୍ଣ୍ଣନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ସଂଘଟିତ ମାତ୍ର ....

ଝୁମୁରୀର ଦୁଧ ବୋତଲ ମୋର ସ୍ମୃତିକୁ ସତେଜ କଲା। ଝୁମୁରୀ ସିନା ଇହ ଜଗତରେ ଆଉ ନଥିଲା, ତା' ବ୍ୟବହୃତ ଦୁଗ୍ଧ ବୋତଲ ଆଉ ଏକ ସୁଶିଷ୍ଟ ଶିଶୁ-ଶାବକର ସେବାରେ ଆସିଥିଲା। ସୁନ୍ଦରୀ ରଂଜୁର ବିଦାୟୀ ଝୁମୁରୀ ସହିତ ସଂପର୍କ କ'ଣ ? ଜୀବ ଜଗତର ଜୀବନସ୍ରୋତରେ ପ୍ରବାହିତ ସଂପର୍କର ଅଣୁରେଣୁ ମାପି ପରଖିବାକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯନ୍ତ୍ର ଅବା ମନୁଷ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଆଜି ବି ଅସମର୍ଥ। ସୃଷ୍ଟିର ରଚ଼ନା ଓ ଇହ ଜଗତର ପ୍ରବହମାନ ଘଟଣା ସର୍ବକାଳରେ ରହସ୍ୟମୟ। ସେଇ ରହସ୍ୟ ବୃତ୍ତରେ ଆମେ କ୍ଷୁଦ୍ରାତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଣୁସମ ଘୂରିବୁଲୁଛେ ସିନା !!

ବାଙ୍ଗରପା ଏଥର ନିଜକୁ କୋହଳ କରି ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଚେ଼କ୍‌ଟିଏ କାଟି ମୋ ହାତରେ ଧରାଇ ଦେଲେ। ମୁଁ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କରି କହିଲି- ''ଆଉ। ମୁଁ ସେମିତି କିଛି ବଡକାମ କରିନାହିଁ। ଯାହାର ଧନ ତାକୁ କେବଳ ଫେରାଇ ଦେଇଛି। ରଂଜୁ ସହିତ ଆପଣଙ୍କ ସଂପର୍କ ଦୀର୍ଘ ଦିନର; ମୋର ମାତ୍ର ସାତ ଦିନର। ସେଇ ସାତ ଦିନ ଭିତରେ ସେ ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ଦେଇଛି। ଅଭୁଲା ଅମୂଲ୍ୟ ସେ ସ୍ମୃତି। ତେବେ ଆପଣ ବାଙ୍ଗରପା ବାବୁ ପ୍ରକୃତରେ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ। ମଣିଷ ଓ ପଶୁ ସମ୍ପର୍କ ନେଇ ଆପଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି ଏକ ସଫଳ ପରୀକ୍ଷାଗାର;

ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଛନ୍ତି ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ। ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅର୍ଥ ରଂଜୁ ଓ ତା'ର ସନ୍ତାନ ବର୍ଗଙ୍କ ହିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରିବେ—ମୋର ଅନୁରୋଧ।''

ଦୁଇଦିନ ପରେ ସର୍କସ ଦଳ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଛାଡିଲେ ଭାଗଲପୁର ଅଭିମୁଖେ। ସବାଶେଷେ ଯାଆନ୍ତି ଦଳପତି ମାଲିକ ମିଃ ବାଙ୍ଗରସା। ତାଙ୍କ ଛାଡିବା ସମୟ ବୁଝି ନେଇଥିଲି। ଶୀତୁଆ ମଧ୍ୟାହ୍ନ। ଯଥା ସମୟରେ ଖାଁ ଖାଁ ସର୍କସ ପଡିଆରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି। ରଂଜୁ ଓ ତା'ର କୁନି କୁନି ବାଘଶାବକଗୁଡିକୁ ଧରି ଭ୍ୟାନ୍‌ର ପଛ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସିଟ୍‌ରେ ବସିଲେ ବାଙ୍ଗରସା ମୋତେ ପୁନରାଗମନର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ। ମୋର ଡାହାଣ ହାତ ବିଦାୟ ମୁଦ୍ରାରେ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ସଜଳ ନେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ବିଦାୟଯାତ୍ରାକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲି ଭ୍ୟାନ୍ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ।

ଠିକ୍ ବର୍ଷେ ପରେ ଭାରତ ସର୍କସ ପୁଣି ପଦାର୍ପଣ କରିଛି ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହରରେ। ଆଜି ଉଦ୍‌ଘାଟନୀ ଉତ୍ସବରେ ରଂଜୁ ସହିତ ମୋର ପୁନଃସାକ୍ଷାତ। ସେ ମୋତେ ବେଶ୍ ଚିହ୍ନି ପାରିଥିଲା। ପଶୁଟି ସିନା କଥା କହିପାରେ ନାହିଁ, ଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ତା'ର ଭାଷା। ସର୍କସ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପରେ ମୁଁ, ରଂଜୁ ଓ ମାଲିକ ବାଙ୍ଗରସା ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ଗଲୁ। ରଂଜୁର ତିନୋଟି ଛୁଆ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି ଜୀବିତ। ଅଣ୍ଡିରା ଛୁଆଟି ନିମୋନିଆରେ ସେଇ ବର୍ଷ ମରିଯାଇଥିବାର ବାଙ୍ଗରସାଙ୍କଠୁଁ ଜାଣିଲି। ଏବେ ରଂଜୁ ତା'ର ଦୁଇଛୁଆ ସର୍କସ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ମୁକ୍ତବିହାର କରନ୍ତି। ରଂଜୁ ତା ଛୁଆମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଦୌଡିଗଲା ଏବଂ ଠୁଙ୍କା ହୋଇ ବସିପଡି ମୋତେ ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଲା ସେମାନଙ୍କ ସହିତ। ମୁଁ ତୃପ୍ତ ନୟନରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି ଓ ସ୍ନେହକାତର ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଉଁଳିଲି। ସେମାନେ ବେକ ସଳଖିଲେ ଓ ଲାଙ୍ଗୁଡ ହଲାଇଲେ ସ୍ୱୀକୃତି ସ୍ୱରୂପ। ଇତି ମଧ୍ୟରେ ବେଶ୍ ବଢି ଯାଇଛନ୍ତି, ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଦିଶୁଛନ୍ତି। ବର୍ଷ ତଳର ଫଟୋଗୁଡିକ ମିଳାଇଲି। କାଲିର କୁନି କୁନି ଛୁଆ ଆଜି ମୋଟେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ବର୍ଷକ

ଭିତରେ। ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ହେପାଜତରେ ପଶୁମାନେ ହୁ ହୁ ବଢନ୍ତି ଏମିତି। ଖୁସି ହେଲି। ଗୋଟିକର ନାଁ ରମଣୀ ଓ ଅନ୍ୟଟି ରମ୍ଭା। ମା' କାଟ ନେଇ ଛୁଆ, ମା'ର ଲକ୍ଷଣ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କଠି ବିଦ୍ୟମାନ। ଭଲ ଲାଗିଲା। ମନେ ମନେ ବାଙ୍ଗରପାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲି। ତାଙ୍କ ମହାନ୍ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାକୁ ବଧାଇ ଦେଲି। ଧନ୍ୟ ସେ। ଆହୁରି ଯଶସ୍ୱୀ ହୁଅନ୍ତୁ ମିଷ୍ଟର ବାଙ୍ଗରପା। ମଣିଷ ଓ ପଶୁ ସଂପର୍କରେ ନୂତନ ପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତୁ।

ସେ ଦିନ ରଂଜୁରାଣୀ ଓ ତା' ପରିବାର ମେଳରେ ସୁଖ ସନ୍ଧ୍ୟାଟି ବିତାଇଥିଲି ଅଶେଷ ତୃପ୍ତିରେ। ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶର କୁଆଁରୀ ଜହ୍ନ ଓ ସଂଜର ସଜ ପବନ ଆମର ସଂପର୍କକୁ ନିବିଡ କରି ତୋଳିଥିଲା। ମୋର ଧାରଣା ଦୃଢ଼ ହେଲା– ସ୍ନେହ ମିଳିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ପଶୁ ମଣିଷ ହୋଇଯାଏ; ଆଉ ମଣିଷ ଆତ୍ମସୁଖ ପାଇଁ ପଶୁ ପାଲଟି ଯାଏ, ବର୍ବର ବନିଯାଏ; ସ୍ନେହାମୃତ ଭଳି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଚିଜଠୁଁ ବଡ଼ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ଏ ସଂସାରରେ?

ଲେଖକ ପରିଚିତି

ଜନ୍ମ: ୩-୨ ୧୯୪୪
ସ୍ଥାନ: ଚର୍ଚ୍ଚିକା, ପୋ: ବାଙ୍କୀ, ଜି.: କଟକ
ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା: ବି.ଏ. (ଅନର୍ସ), ଏମ୍.ଏ (ଇତିହାସ)

ଜୀବିକା: ଓଡ଼ିଶା ଅର୍ଥ ସେବା ସଂସ୍ଥାର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଅଫିସର। ଅଧୁନା ବନ ବିକାଶ ନିଗମର ଚିଫ୍ ଅଡିଟ୍ ଅଫିସର। ଅଦ୍ୟାବଧି ଏକଶତ ଚାଳିଶଟି ଗପ ଓ ଆଠଗୋଟି ଉପନ୍ୟାସର ରଚୟିତା। ଲିଖନ, ପଠନ, ବଂଶୀବାଦନ, ବନ୍ଧୁକ ଚାଳନାରେ ଅବସର ସମୟ ବିତାନ୍ତି। ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁ ତଥା ବନ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ବନ୍ଧୁକ ପରିହାର କରି କଲମ ଧରନ୍ତି। ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଜନ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତିନୋଟି ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି। 'ବିଜନ ବନ' ପ୍ରସ୍ତୁତି ପଥେ।

ଏହି ଲେଖକଙ୍କର ପ୍ରକାଶିତ ଉପନ୍ୟାସ:

- ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭାତ (୧୯୮୧)
- ସତ୍ୟମ୍ ଏବ (୧୯୮୪)
- ଝରେ ଶ୍ରାବଣ ଝୁରେ ଫଗୁଣ (୧୯୮୮)
- ଜୀଅନ୍ତା ଶବ (୧୯୮୯)
- ତମସା ତୀର୍ଥ (୧୯୯୩)
- ଜଙ୍ଗଲର ଜମାନବନ୍ଦୀ (୧୯୯୪)
- ବ୍ୟାଘ୍ର ନିନାଦ (୧୯୯୫)